



ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΩΝ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Ελληνικής Δικαιοσύνης

Δημήτριος Κ. Τσαπάρας

Επιβλέπων: Αντώνιος Κάργας, Επίκουρος Καθηγητής

ΑΘΗΝΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Ελληνικής Δικαιοσύνης

Δημήτριος Κ. Τσαπάρας

Α.Μ.: ΜΟΠ271

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Αντώνιος Κάργας, Επίκουρος Καθηγητής

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Αντώνιος Κάργας, Επίκουρος Καθηγητής
Δημήτριος Κατσιάνης, Επίκουρος Καθηγητής
Αριστείδης Τσίπουρας, Εργαστ. Διδ. Προσωπικό (ΕΔΙΠ)

Ιούλιος 2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί την αξιολόγηση του μέχρι σήμερα (Ιούνιος 2024) Ψηφιακού Μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης μέσω διεξαγωγής πρωτογενούς έρευνας με τη συμμετοχή επαγγελματιών του τομέα απονομής Δικαιοσύνης (δικαστικών λειτουργών, δικαστικών υπαλλήλων, δικηγόρων), παράλληλα με έρευνα σε πρόσφατα δημοσιευμένες ανοιχτές πηγές (επιστημονικά άρθρα, δημοσιευμένες εκθέσεις οργανισμών κ.α.) για την πληρέστερη προσέγγιση του θέματος. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται για τον τομέα της Δικαιοσύνης ομαδοποιούνται στις ακόλουθες 3 ενότητες: συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον ψηφιακό μετασχηματισμό (με 4 επί μέρους ερωτήματα), ωριμότητα του ψηφιακού μετασχηματισμού (με 8 επί μέρους ερωτήματα), μέλλον του ψηφιακού μετασχηματισμού (με 3 επί μέρους ερωτήματα). Η κυρίαρχη εικόνα που συντίθεται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελληνική Δικαιοσύνη υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση της σύγχρονης ψηφιακής τεχνολογίας στις καθημερινές διαδικασίες, η οποία θα προσέδιδε πολλαπλά οφέλη για το ελληνικό κράτος, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες (συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης). Όσον αφορά στην ταχύτητα επίλυσης δικαστικών διαφορών στην Ελλάδα παρατηρούνται υπερβολικές καθυστερήσεις καθώς και άλλες παθογένειες, που καθιστούν επιτακτική την ανάγκη επιτάχυνσης του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης, ο οποίος βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Ψηφιακός Μετασχηματισμός

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ψηφιακός Μετασχηματισμός, Ελληνική Δικαιοσύνη, Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, Ψηφιακή Ωριμότητα, Ποσοτική Έρευνα

ABSTRACT

This MSc thesis attempts to evaluate the Digital Transformation of Greek Justice to date (June 2024) by conducting primary research with participation of professionals in the Justice sector (judges, court officials, lawyers), alongside research in recently published open sources (scientific articles, published reports of organizations, etc.) for a more complete approach to the subject. The research questions raised for Justice sector are grouped into the following 3 sections: participation of human resources in digital transformation (4 separate questions), maturity of digital transformation (8 separate questions), future of digital transformation (3 separate questions). The dominant view compiled from participants' responses leads to the conclusion that Greek Justice lags significantly behind in the integration of modern digital technology in daily procedures, which would bring multiple benefits for the Greek State, businesses and citizens (including professionals in the administration of Justice). Regarding the speed of resolving legal disputes in Greece, excessive delays are observed as well as other pathogenesis, which make imperative the need to speed up the Digital Transformation of Justice, which is underway.

SUBJECT AREA: Digital Transformation

KEYWORDS: Digital Transformation, Greek Justice, Digital Transformation Bible 2020-2025, Digital Maturity, Quantitative Research

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	10
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο	11
1.2 Ερευνητικός στόχος και ερευνητικά ερωτήματα	11
1.3 Οργάνωση εργασίας	12
2. ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ.....	12
2.1 Η έννοια του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.....	12
2.2 Ψηφιακός Μετασχηματισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα	13
2.2.1 Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ψηφιακή Δεκαετία»	13
2.2.2 Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI).....	15
2.2.3 Στρατηγικός χάρτης πορείας της Ελλάδας για την Ψηφιακή Δεκαετία.....	16
2.2.4 Έκθεση για την κατάσταση της Ψηφιακής Δεκαετίας (Ιούλιος 2024).....	17
2.2.5 Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025	20
2.3 Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης	22
2.3.1 Παθογένειες της ελληνικής Δικαιοσύνης και αναγκαιότητα Ψηφιακού Μετασχηματισμού	22
2.3.2 Έργα Ψηφιακού Μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης 2020-2025	29
3. ΕΡΕΥΝΑ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	39
3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα.....	39
3.2 Μεθοδολογία της έρευνας.....	39
3.3 Επιλογή Δείγματος.....	40
3.4 Αποτελέσματα της έρευνας	40
3.4.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	41
3.4.2 Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης	45
3.4.3 Ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης	50
3.4.4 Μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης.....	59
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	63
4.1 Συμπεράσματα	63
4.2 Προτάσεις	66
4.3 Περιορισμοί της έρευνας και προτεινόμενες μελλοντικές επεκτάσεις	67

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	69
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ - ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ - ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	71
ΑΝΑΦΟΡΕΣ	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Κατάταξη των χωρών της ΕΕ σύμφωνα με τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) για το έτος 2022 [9].....	15
Διάγραμμα 2: Ποσοστό κάλυψης των στόχων της ψηφιακής δεκαετίας για το 2030 που έχει επιτευχθεί από την Ελλάδα μέχρι και το 2023 [13].....	19
Διάγραμμα 3: Αριθμός Δικηγόρων (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [18].....	22
Διάγραμμα 4: Αριθμός Δικαστικών Λειτουργών (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [18]...	23
Διάγραμμα 5: Εκτιμώμενος χρόνος επίλυσης αστικών και εμπορικών δικαστικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [20].....	24
Διάγραμμα 6: Εκτιμώμενος χρόνος επίλυσης διοικητικών δικαστικών υποθέσεων στο σύνολο των βαθμών (2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [20].....	24
Διάγραμμα 7: Αιτίες έλλειψης εμπιστοσύνης από την πλευρά των επιχειρήσεων σχετικά με την αποτελεσματικότητα προστασίας των επενδύσεών τους [20].....	25
Διάγραμμα 8: Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια και τις ποινικές διαδικασίες (2023) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [18].....	27
Διάγραμμα 9: Δικαστήρια: εργαλεία ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2023) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [18]	28
Διάγραμμα 10: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 1η ερώτηση «Ποιος είναι ο ρόλος σας στην ελληνική Δικαιοσύνη;»	41
Διάγραμμα 11: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 2η ερώτηση «Πόσα έτη εμπειρίας διαθέτετε στον υφιστάμενο ρόλο σας;».....	42
Διάγραμμα 12: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 3η ερώτηση «Σε ποια ηλικιακή ομάδα βρίσκεστε;».....	42
Διάγραμμα 13: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 4η ερώτηση «Ποιο είναι το επίπεδο της ακαδημαϊκής σας κατάρτισης;».....	44

Διάγραμμα 14: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 5η ερώτηση «Πόσο γνωστή σας είναι η έννοια του ψηφιακού μετασχηματισμού;»	45
Διάγραμμα 15: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 6η ερώτηση «Σε τι βαθμό είστε ενημερωμένος/η εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του ψηφιακού μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης;»	46
Διάγραμμα 16: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 7η ερώτηση «Τι ποσοστό από τις καθημερινές επιμέρους εργασίες σας (στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης) έχετε πραγματοποιήσει (εντός του 2024) με χρήση ψηφιακών συστημάτων και υποδομών;»	47
Διάγραμμα 17: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 8η ερώτηση «Μέσω ποιού ή ποιών τρόπων έχετε εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων σας στην εργασία; (μπορείτε να επιλέξετε 1 ή περισσότερες απαντήσεις)»	48
Διάγραμμα 18: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 9η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ο προσδιορισμός και η κατανομή των δικαστικών υποθέσεων με αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο;»	50
Διάγραμμα 19: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 10η ερώτηση «Ποιος είναι ο μέσος χρόνος που παρέρχεται από την αίτηση πιστοποιητικού με ηλεκτρονικό τρόπο (μέσω www.gov.gr) έως την έκδοση του ηλεκτρονικού πιστοποιητικού;»	51
Διάγραμμα 20: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 11η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων;»	52
Διάγραμμα 21: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 12η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται δημοσίευση σε πραγματικό χρόνο της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων;»	53
Διάγραμμα 22: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 13η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται συμμετοχή δικηγόρων ή διαδίκων ή μαρτύρων μέσω υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης;»	54
Διάγραμμα 23: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 14η ερώτηση «Σε τι ποσοστό της νομικής έρευνας που έχετε διεξάγει (εντός του 2024) έχετε χρησιμοποιήσει Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δημοσίου;»	56

Διάγραμμα 24: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 15η ερώτηση «Σε τι ποσοστό δικαστικών αποφάσεων που έχετε χειριστεί (εντός του 2024) υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου;»	57
Διάγραμμα 25: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 16η ερώτηση «Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τον μέχρι σήμερα ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης;»	58
Διάγραμμα 26: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 17η ερώτηση «Τι ποσοστό εξοικονόμησης στον καθημερινό χρόνο εργασίας σας αναμένετε με την υλοποίηση του προγραμματισμένου έργου για την εφαρμογή Τεχνητής Νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη;»	59
Διάγραμμα 27: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 18η ερώτηση «Πόσο εύκολα θεωρείτε ότι μπορεί να μετασχηματιστεί το αντικείμενο εργασίας σας, ώστε να καταστεί κάποια στιγμή πλήρως ψηφιοποιημένο (δηλ. να υποστηρίζετε στο σύνολο της καθημερινής σας);	61
Διάγραμμα 28: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 19η ερώτηση «Τι ποσοστό των δικαστικών αποφάσεων πιστεύετε ότι πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη συμμετοχή φυσικού δικαστή);»	62

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Βασικά συνθετικά στοιχεία του Ψηφιακού Μετασχηματισμού [15]	21
---	----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Έργα στον τομέα της Δικαιοσύνης που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 [15]	30
--	----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση και Οικονομική των Τηλεπικοινωνιών και Πληροφοριακών Συστημάτων του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2023-2024.

Έμπνευση για την ενασχόληση με το θέμα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στον τομέα της Ελληνικής Δικαιοσύνης αποτέλεσε η αναγνώριση στην καθημερινότητα της υστέρησης του Ελληνικού Δημόσιου Τομέα και ειδικότερα της Δικαιοσύνης ως προς την ενσωμάτωση της σύγχρονης ψηφιακής τεχνολογίας προς ωφέλεια του Ελληνικού Κράτους και των Πολιτών (συμπεριλαμβανομένων των συμμετεχόντων στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης) και η ανάγκη κατανόησης των δράσεων για τον απαιτούμενο Ψηφιακό Μετασχηματισμό.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο

Η παγκόσμια οικονομία σήμερα μετασχηματίζεται ταχύτατα με μοχλό τις ψηφιακές τεχνολογίες, οι οποίες ανατρέπουν τις υπάρχουσες δομές και δημιουργούν ένα νέο πρότυπο επιχειρηματικής ανάπτυξης, με συνολική επίδραση σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, στην εργασία, τη λειτουργία του κράτους και την κοινωνική οργάνωση. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί όρο επιβίωσης για τις σύγχρονες οικονομίες [1].

Παρατηρώντας τη θέση της Ελλάδας στον ψηφιακό μετασχηματισμό (δημόσιου και ιδιωτικού τομέα) διαπιστώνουμε υστέρηση σε σχέση με τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός αυτό οφείλεται πέραν των οικονομικο-τεχνικών παραγόντων και σε έλλειψη βούλησης εκ μέρους μεγάλου μέρους της ελληνικής κοινωνίας για εξωστρέφεια στην οικονομία και στήριξη της καινοτομίας, στερώντας με τον τρόπο αυτό τη συμπόρευση της χώρας με τις εκάστοτε σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις για περίοδο πολλών δεκαετιών.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια και μέσα από την ανάγκη αλλαγής στάσης της ελληνικής κοινωνίας εξαιτίας της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (2009 - 2019), βρίσκεται σε εξέλιξη ένα δομημένο πρόγραμμα ψηφιακού μετασχηματισμού με θετικά αποτελέσματα τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Οι απαραίτητες παρεμβάσεις στις τεχνολογικές υποδομές του ελληνικού κράτους, στην εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων καθώς και στον τρόπο που η χώρα αξιοποιεί την ψηφιακή τεχνολογία σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της δημόσιας διοίκησης έχουν καταγραφεί στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. Την απαιτούμενη ώθηση στον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας υπηρετεί η ύπαρξη του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης με σημαντικά επιτεύγματα μέχρι σήμερα, αλλά και σημαντικές προκλήσεις για το κοντινό και απώτερο μέλλον.

Ένας από τους τομείς του δημόσιου τομέα με καταλυτική συνεισφορά τόσο στο αίσθημα Δικαίου στην κοινωνία, όσο και στην επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης (μέσω της επίλυσης οικονομικών διαφορών) είναι ο τομέας της Δικαιοσύνης.

1.2 Ερευνητικός στόχος και ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερωτήματα που τίθενται προς διερεύνηση στην παρούσα ερευνητική εργασία αφορούν στον ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης.

Στόχος είναι η αποτύπωση κατά την παρούσα περίοδο (Ιούνιος 2024) του αντίκτυπου του ψηφιακού μετασχηματισμού που βρίσκεται σε εξέλιξη, όπως αυτός βιώνεται στην καθημερινότητα από τους επαγγελματίες του συστήματος απονομής Δικαιοσύνης (δικαστικούς λειτουργούς, δικαστικούς υπαλλήλους, δικηγόρους).

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται (προς συλλογή και επεξεργασία απαντήσεων μέσα από δειγματοληπτική έρευνα ποσοτικής ανάλυσης) ομαδοποιούνται στις ακόλουθες 3 ενότητες:

- 1) Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον ψηφιακό μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης (περιλαμβάνονται 4 επί μέρους ερωτήματα)
- 2) Ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης (περιλαμβάνονται 8 επί μέρους ερωτήματα)

3) Μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης (περιλαμβάνονται 3 επί μέρους ερωτήματα)

Τα 15 παραπάνω ερωτήματα συνοδεύουν 4 επιπλέον ερωτήματα (στην αρχή του ερευνητικού ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε ανώνυμα από τους συμμετέχοντες στην έρευνα) προς συλλογή των απαραίτητων για την έρευνα δημογραφικών στοιχείων.

1.3 Οργάνωση εργασίας

Στην παρούσα εργασία - για την πληρέστερη προσέγγιση του θέματος - έχει ακολουθηθεί η παρακάτω οργάνωση του κειμένου, στο οποίο αποτυπώνονται τα αποτελέσματα τόσο της **έρευνας σε διαθέσιμες πηγές στο διαδίκτυο** (επιστημονικά άρθρα, δημοσιευμένες εκθέσεις οργανισμών κ.α.) όσο και της προαναφερθείσας **πρωτογενούς έρευνας** (με εμπειρικά δεδομένα από τους συμμετέχοντες).

Στην **εισαγωγή** γίνεται σύντομη αναφορά στο θεωρητικό υπόβαθρο, τον ερευνητικό στόχο / ερωτήματα και την οργάνωση της εργασίας.

Στο **κεφάλαιο για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό (Ψ.Μ.)**, αφού προσδιοριστεί αρχικά η έννοια του Ψ.Μ., στη συνέχεια **παρουσιάζονται στοιχεία για τον Ψ.Μ. στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα** (πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ψηφιακή Δεκαετία», Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI), στρατηγικός οδικός χάρτης της Ελλάδας για την Ψηφιακή Δεκαετία, πρόσφατη (2024) έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κατάσταση της Ψηφιακής Δεκαετίας). Ακολουθούν στοιχεία για τον Ψ.Μ. στον **τομέα της Δικαιοσύνης** (αναδεικνύοντας παθογένειες της ελληνικής Δικαιοσύνης και την αναγκαιότητα Ψ.Μ.) και αναλυτική παρουσίαση των σχετικών έργων που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψ.Μ.

Στο **κεφάλαιο** που είναι αφιερωμένο **στην πρωτογενή έρευνα**, αναφέρονται αρχικά ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, η επιλογή του δείγματος και τέλος τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας συνοδευόμενα από διαπιστώσεις / ερμηνείες.

Στο **τελευταίο κεφάλαιο** συνοψίζονται τα **συμπεράσματα**, οι **προτάσεις**, ενώ γίνεται αναφορά στους **περιορισμούς της έρευνας** και τις **προτεινόμενες μελλοντικές επεκτάσεις**.

2. ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

2.1 Η έννοια του Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό ολοένα και περισσότερο γίνεται αναφορά στην έννοια του Ψηφιακού Μετασχηματισμού (τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα). Πρόκειται για μία έννοια η οποία έχει οριστεί κατά καιρούς από πολλούς μελετητές. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω ορισμοί:

1) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην επεξήγηση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαμόρφωση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού ορίζει ως Ψηφιακό Μετασχηματισμό τη διείσδυση των ψηφιακών τεχνολογιών στις επιχειρήσεις και τον αντίκτυπο των τεχνολογιών στην κοινωνία, συμπληρώνοντας ότι οι Ψηφιακές Πλατφόρμες (Digital Platforms), το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things - IoT), το Υπολογιστικό Νέφος (Cloud Computing), η τεχνολογία Blockchain* και η Τεχνητή Νοημοσύνη (Artificial Intelligence) είναι ορισμένες από τις τεχνολογίες που επηρεάζουν τομείς όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, ο αγροδιατροφικός κλάδος, οι τηλεπικοινωνίες, οι

χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η εργοστασιακή παραγωγή και η υγειονομική περίθαλψη, μεταμορφώνοντας τις ζωές των ανθρώπων. Οι τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν στη βελτιστοποίηση των διαδικασιών παραγωγής, στη μείωση των εκπομπών και των αποβλήτων, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών και στην διάθεση νέων υπηρεσιών και προϊόντων στην αγορά [2].

**Blockchain: πρόκειται για κατακευκαλισμένο λογιστικό κατάλογο, δημόσιο ή ιδιωτικό, στον οποίο συναλλαγές ή δεδομένα συνδέονται μεταξύ τους σε συνδεδεμένα μπλοκ δεδομένων καθιστώντας τα πρακτικά αμετάβλητα και αδιαμφισβήτητα από όλους τους κατακευκαλισμένους κόμβους στους οποίους έχει γίνει η ενεργή του καταλόγου [3].*

2) Ο Dominic M. Mazzone σε σχετικό βιβλίο του ορίζει τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό ως τη σκοπίμη και συνεχή ψηφιακή εξέλιξη μιας εταιρείας, επιχειρηματικού μοντέλου, ιδέας, διαδικασίας ή μεθοδολογίας, τόσο στρατηγικά όσο και τακτικά [4].

3) Σύμφωνα με την McKinsey & Company, Ψηφιακός Μετασχηματισμός είναι η θεμελιώδης αλλαγή του τρόπου λειτουργίας ενός οργανισμού προκειμένου να οικοδομήσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με τη συνεχή ανάπτυξη τεχνολογίας σε κλίμακα για τη βελτίωση της εμπειρίας των πελατών και το χαμηλότερο κόστος [5].

4) Σε επιστημονικό του άρθρο ο Cheng Gong ύστερα από ανασκόπηση 134 δημοσιευμένων ορισμών για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό ανέπτυξε έναν ενοποιημένο ορισμό (χρησιμοποιώντας μια θεωρητική προσέγγιση οκτώ βημάτων, αναλύοντας τους ορισμούς σε τρία επίπεδα) τον οποίο επεξήγησε και επικύρωσε με εμπειρικά παραδείγματα. Ο ενοποιημένος ορισμός έχει ως εξής: Ψηφιακός Μετασχηματισμός είναι μια θεμελιώδης διαδικασία αλλαγής, που ενεργοποιείται από την καινοτόμο χρήση ψηφιακών τεχνολογιών που συνοδεύεται από τη στρατηγική μόχλευση βασικών πόρων και δυνατοτήτων, με στόχο τη ριζική βελτίωση μια οντότητας (ενός οργανισμού, ενός επιχειρηματικού δικτύου, ενός κλάδου ή της κοινωνίας) και τον επαναπροσδιορισμό της πρότασης αξίας της για τους μετόχους της [6].

Με βάση τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός δεν είναι η απλή ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας σε όλους τους τομείς μιας οντότητας (π.χ. επιχείρησης, δημόσιου τομέα) - αν και αυτό είναι μέρος του - αλλά κάτι πολύ περισσότερο. Αφορά στην αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της οντότητας και την παροχή αξίας στους πελάτες της. Πρόκειται για τη χρήση της τεχνολογίας όχι μόνο για την αναπαραγωγή μιας υπάρχουσας υπηρεσίας σε ψηφιακή μορφή, αλλά και για τη βελτίωση της εμπειρίας των πελατών, τον εξορθολογισμό των λειτουργιών, τη βελτίωση λήψης αποφάσεων, οργανωτικών δομών και τη δημιουργία νέων ροών εσόδων. Απαιτείται αλλαγή νοοτροπίας σε όλα τα επίπεδα της οντότητας (π.χ. υιοθέτηση νέων τρόπων εργασίας αξιοποιώντας την ψηφιακή τεχνολογία), ώστε να γίνει πιο πελατοκεντρική, ευέλικτη και καινοτόμα, προσφέροντας παράλληλα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην ψηφιακή εποχή.

2.2 Ψηφιακός Μετασχηματισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα

2.2.1 Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ψηφιακή Δεκαετία»

Τον Ιανουάριο του 2023 τέθηκε σε ισχύ το **πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ψηφιακή Δεκαετία»** (ΕΕ 2022/2481 της 14ης Δεκεμβρίου 2022), το οποίο αποτελεί έναν μηχανισμό παρακολούθησης και συνεργασίας για την επίτευξη κοινών στόχων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της Ευρώπης έως το 2030 [7].

Ακολουθούν βασικοί **στόχοι** του προγράμματος, το οποίο αποτελείται από 4 άξονες (περιοχές δράσεις):

1) Δεξιότητες

- 1.1) Ειδικοί στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ):
20 εκατομμύρια και σύγκλιση των φύλων
- 1.2) Βασικές ψηφιακές δεξιότητες: τουλάχιστον στο 80 % του πληθυσμού

2) Ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων

- 2.1) Υιοθέτηση τεχνολογιών: το 75 % των εταιρειών της ΕΕ θα πρέπει να χρησιμοποιεί υπολογιστικό νέφος, τεχνητή νοημοσύνη ή μαζικά δεδομένα (big data)
- 2.2) Φορείς καινοτομίας: θα πρέπει να αυξηθούν οι επεκτεινόμενες επιχειρήσεις και η χρηματοδότηση με σκοπό να διπλασιαστούν οι εταιρείες-μονόκεροι (ιδιωτικές εταιρείες με αποτίμηση άνω του 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων) στην ΕΕ
- 2.3) Για όσους καθυστερούν να γίνουν χρήστες: πάνω από το 90 % των Μικρών και Μεσaiών Επιχειρήσεων θα πρέπει να επιτύχει τουλάχιστον ένα στοιχειώδες επίπεδο ψηφιακής έντασης

3) Ασφαλείς και βιώσιμες ψηφιακές υποδομές

- 3.1) Συνδεσιμότητα: Gigabit για όλους
- 3.2) Ημιαγωγοί αιχμής: διπλασιασμός του μεριδίου της ΕΕ στην παγκόσμια παραγωγή
- 3.3) Δεδομένα - Υπολογιστικό νέφος (cloud computing) και ακροδίκτυα υπολογιστική (edge computing)*: 10.000 κλιματικά ουδέτεροι ακροδίκτυοι κόμβοι (edge nodes) υψηλής ασφάλειας

**Το edge computing είναι ένα κατακεντρωμένο υπολογιστικό μοντέλο που φέρνει τον υπολογισμό και την αποθήκευση δεδομένων πιο κοντά στις πηγές δεδομένων, με σκοπό το μείωση του χρόνου καθυστέρησης μετάδοσης (latency), αρχιτεκτονική που ενδείκνυται για εφαρμογές που απαιτούν επεξεργασία δεδομένων σε πραγματικό χρόνο (real time). Αντιθέτως, το cloud computing είναι καταλληλότερο για εφαρμογές που απαιτούν επεξεργασία μεγάλου όγκου πληροφοριών που δεν είναι ευαίσθητες στο χρόνο.*

- 3.4) Υπολογιστική: ο πρώτος υπολογιστής με κβαντική επιτάχυνση

4) Ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών

- 4.1) Βασικές δημόσιες υπηρεσίες: 100 % διαδικτυακές
- 4.2) Ηλεκτρονική υγεία: το 100 % των πολιτών θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ιατρικά μητρώα στο διαδίκτυο
- 4.3) Ψηφιακή ταυτότητα: το 100 % των πολιτών θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ψηφιακή ταυτότητα

Το πρόγραμμα πολιτικής 2030 «Ψηφιακή δεκαετία» καθιερώνει έναν ετήσιο κύκλο συνεργασίας για την επίτευξη των κοινών στόχων και επιδιώξεων. Το συγκεκριμένο πλαίσιο διακυβέρνησης βασίζεται σε ετήσιο μηχανισμό συνεργασίας, στον οποίο συμμετέχουν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη.

Ο **μηχανισμός συνεργασίας** αποτελείται από τα εξής:

- 1) ένα δομημένο, διαφανές και κοινό σύστημα παρακολούθησης, το οποίο βασίζεται στον **Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας** (Digital Economy and

Society Index - **DESI**), ώστε να μπορεί να μετρηθεί η πρόοδος προς την επίτευξη καθενός από τους στόχους για το 2030

- 2) μια ετήσια έκθεση, στην οποία η Επιτροπή αξιολογεί την πρόοδο και διατυπώνει συστάσεις για δράσεις. Η **2η «Έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας»** δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2024
- 3) κάθε δύο χρόνια, προσαρμοσμένους στρατηγικούς χάρτες πορείας («οδικοί χάρτες») για την ψηφιακή δεκαετία, στους οποίους τα κράτη μέλη θα περιγράφουν τις πολιτικές που έχουν θεσπίσει ή προγραμματίσει για να επιτύχουν τους στόχους του 2030
- 4) έναν μηχανισμό, την Κοινοπραξία Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Υποδομής, με τον οποίο θα στηριχθεί η εκτέλεση πολυκρατικών έργων [8].

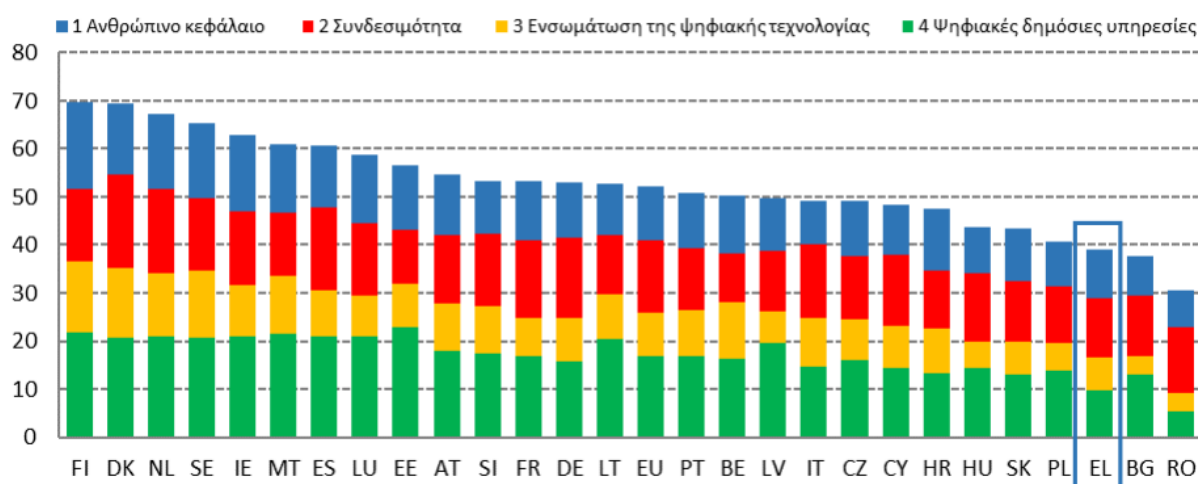
2.2.2 Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI)

Σημαντικό εργαλείο μέτρησης της προόδου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πορεία του Ψηφιακού Μετασχηματισμού αποτέλεσε μέχρι το 2022 ο Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (Digital Economy and Society Index - DESI).

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μέτρηση (2022) ως προς τον δείκτη DESI η Ελλάδα κατατάσσεται στην 25η θέση μεταξύ των 27 κρατών μελών (προηγείται της Βουλγαρίας και Ρουμανίας), όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

	Ελλάδα		ΕΕ
	κατάταξη	βαθμολογία	βαθμολογία
ΔΕΙΚΤΗΣ DESI 2022	25	38,9	52,3

Κατάταξη του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) 2022.



Διάγραμμα 1: Κατάταξη των χωρών της ΕΕ σύμφωνα με τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) για το έτος 2022 [9]

Ο δείκτης DESI χρησιμοποιούνταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παρακολούθηση της ψηφιακής προόδου από το 2014 έως το 2022. Από το 2023 και σύμφωνα με το πρόγραμμα πολιτικής για την ψηφιακή δεκαετία 2030, ο DESI έχει πλέον ενσωματωθεί στην έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας και χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη των ψηφιακών στόχων [10].

Εμβαθύνοντας στα επιμέρους αποτελέσματα της έκθεσης αναφέρονται τα ακόλουθα.

Ως προς τη συνδεσιμότητα, η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο, ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας (VHCN) και 5G. Ωστόσο, απαιτείται περισσότερη πρόοδος, ιδίως όσον αφορά τη διείσδυση σταθερών ευρυζωνικών επικοινωνιών ταχύτητας τουλάχιστον 100 Mbps, η οποία παραμένει πολύ χαμηλή (9%) σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (41%) και την περαιτέρω βελτίωση της κάλυψης 5G (66%), ώστε να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε υψηλής ταχύτητας συνδεσιμότητα σε ολόκληρη τη χώρα. Στις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, ο αριθμός των ενεργών χρηστών υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (69%) αυξήθηκε από πέρυσι (67%) και είναι κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (65%). Η χώρα σημείωσε επίσης πρόοδο όσον αφορά τον πληθυσμό που διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (52%), κατατάσσοντας την Ελλάδα πολύ κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ (54%). Όσον αφορά την ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, οι επιδόσεις της Ελλάδας υπολείπονται του μέσου όρου της ΕΕ. Μόνο το 39% των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) παρουσιάζουν τουλάχιστον βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης έναντι 55% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ. Ωστόσο, το 20% των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στην Ελλάδα πωλούν τα αγαθά και τις υπηρεσίες τους μέσω διαδικτύου, ποσοστό που υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (18%) [9].

2.2.3 Στρατηγικός χάρτης πορείας της Ελλάδας για την Ψηφιακή Δεκαετία

Η Ελλάδα στο πλαίσιο του Ψηφιακού Μετασχηματισμού και του θεσπισμένου προγράμματος της Ψηφιακής Δεκαετίας, κατήρτισε και υπέβαλλε στην ΕΕ τον εθνικό της χάρτη πορείας (National Roadmap) σύμφωνα με τους γενικούς και ψηφιακούς στόχους του προγράμματος, ώστε να συμβάλλει η χώρα στην επίτευξη τους σε επίπεδο ένωσης με ορίζοντα το 2030 [7].

Ο συγκεκριμένος χάρτης βασίζεται κυρίως στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 (που εξέδωσε το ελληνικό Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης τον Ιούνιο του 2021, αποτελούμενο από περισσότερα από 400 έργα Ψηφιακού Μετασχηματισμού).

Οι στόχοι που η Ελλάδα θέτει στον εθνικό οδικό της χάρτη είναι οι εξής:

- 1) **Κυβερνητική αποτελεσματικότητα και ενδυνάμωση των πολιτών.** Προσδοκώμενο όφελος: Η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών θα ενισχύσει τη συμμετοχή των πολιτών, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία, βελτιώνοντας παράλληλα την κυβερνητική αποτελεσματικότητα και ανταπόκριση.
- 2) **Οικονομική Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα.** Προσδοκώμενο όφελος: Ένα εξειδικευμένο, ψηφιακά μετασχηματισμένο επιχειρηματικό τοπίο θα οδηγήσει στην καινοτομία, την παραγωγικότητα και την οικονομική ανάπτυξη, επιτρέποντας στην Ελλάδα να συμβάλει σημαντικά στους ευρωπαϊκούς στόχους.

- 3) **Κοινωνική ένταξη και ευημερία.** Προσδοκώμενο όφελος: Ο ψηφιακός γραμματισμός και η ανάπτυξη δεξιοτήτων θα ενδυναμώσουν τα άτομα, μειώνοντας τις ανισότητες και προάγοντας την κοινωνική ένταξη, ενθαρρύνοντας μια πιο δίκαιη κοινωνία, σύμφωνα με τους γενικούς στόχους της Ψηφιακής Δεκαετίας.
- 4) **Βιώσιμο και ασφαλές ψηφιακό οικοσύστημα.** Προσδοκώμενο όφελος: Η επένδυση σε βιώσιμη και ασφαλή ψηφιακή υποδομή θα προστατεύσει το περιβάλλον, θα διαφυλάξει την ακεραιότητα των δεδομένων και θα επιτρέψει ένα ανθεκτικό ψηφιακό μέλλον [11].

2.2.4 Έκθεση για την κατάσταση της Ψηφιακής Δεκαετίας (Ιούλιος 2024)

Στη **2η «Έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας»** που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο του 2024 σημειώνεται για την Ευρώπη η **ανάγκη πρόσθετων επενδύσεων σε ψηφιακές δεξιότητες, συνδεσιμότητα υψηλής ποιότητας και υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης** για να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα παραμείνει σε καλό δρόμο ως προς την επίτευξη των φιλοδοξιών της σχετικά με τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Γενικά για τα Ευρωπαϊκά κράτη η έκθεση επισημαίνει τα ακόλουθα:

Εξακολουθούν να υπάρχουν **σημαντικά κενά** ως προς την επίτευξη ορισμένων **στόχων**. Τα δίκτυα οπτικών ινών φθάνουν μόλις στο 64 % των νοικοκυριών, ενώ τα δίκτυα 5G καλύπτουν μόνο το 50% της επικράτειας της ΕΕ και οι επιδόσεις τους εξακολουθούν να μην επαρκούν για την παροχή προηγμένων υπηρεσιών 5G. Ομοίως, η υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης, του υπολογιστικού νέφους και/ή των μαζικών δεδομένων από τις ευρωπαϊκές εταιρείες έφτασε σε ποσοστό πολύ χαμηλότερο από τον στόχο του 75% της ψηφιακής δεκαετίας. Σύμφωνα με τις τρέχουσες τάσεις, έως το 2030 χρήση του υπολογιστικού νέφους θα κάνει μόλις το 64% των επιχειρήσεων, χρήση μαζικών δεδομένων θα κάνει μόνο το 50% και της τεχνητής νοημοσύνης μόνο το 17%.

Οι στόχοι για τις ψηφιακές δεξιότητες που τέθηκαν στο πλαίσιο της ψηφιακής δεκαετίας δεν έχουν επιτευχθεί ακόμα, καθώς μόνο το 55,6% του πληθυσμού της ΕΕ διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Η έκθεση καλεί τις χώρες της ΕΕ να ακολουθήσουν μια **πολύπλευρη προσέγγιση για την προώθηση των ψηφιακών δεξιοτήτων** σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και να παράσχουν κίνητρα στους νέους, και ιδίως τις νέες, τα οποία θα προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους για τις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά.

Θετικό είναι το γεγονός ότι οι χώρες της ΕΕ σημειώνουν πρόοδο ως προς τον στόχο να καταστούν **όλες οι βασικές δημόσιες υπηρεσίες και τα ηλεκτρονικά μητρώα υγείας** προσβάσιμα στο διαδίκτυο, και να εξοπλιστούν με **ασφαλή ηλεκτρονική ταυτοποίηση**.

Οι χώρες της ΕΕ θα πρέπει τώρα να επανεξετάσουν και να προσαρμόσουν τους εθνικούς χάρτες πορείας τους, ώστε να ευθυγραμμιστούν με τη φιλοδοξία του προγράμματος πολιτικής για την ψηφιακή δεκαετία πριν από τις 2 Δεκεμβρίου 2024. Η Επιτροπή θα παρακολουθεί και θα αξιολογεί την εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων και θα υποβάλει έκθεση σχετικά με την επιτευχθείσα πρόοδο στην επόμενη έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας το 2025 [12].

Ειδικότερα για την Ελλάδα η έκθεση επισημαίνει τα ακόλουθα:

Το 2023 η Ελλάδα σημείωσε αξιοσημείωτη πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη υποδομών συνδεσιμότητας ινών στις εγκαταστάσεις (Fiber To The Premises - FTTP).

Ωστόσο, **εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις** όσον αφορά το ποσοστό των ειδικών ΤΠΕ στην απασχόληση. Παρά την ανάγκη των ελληνικών Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων να προχωρήσουν στην υιοθέτηση ενός βασικού επιπέδου ψηφιακής έντασης, η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών.

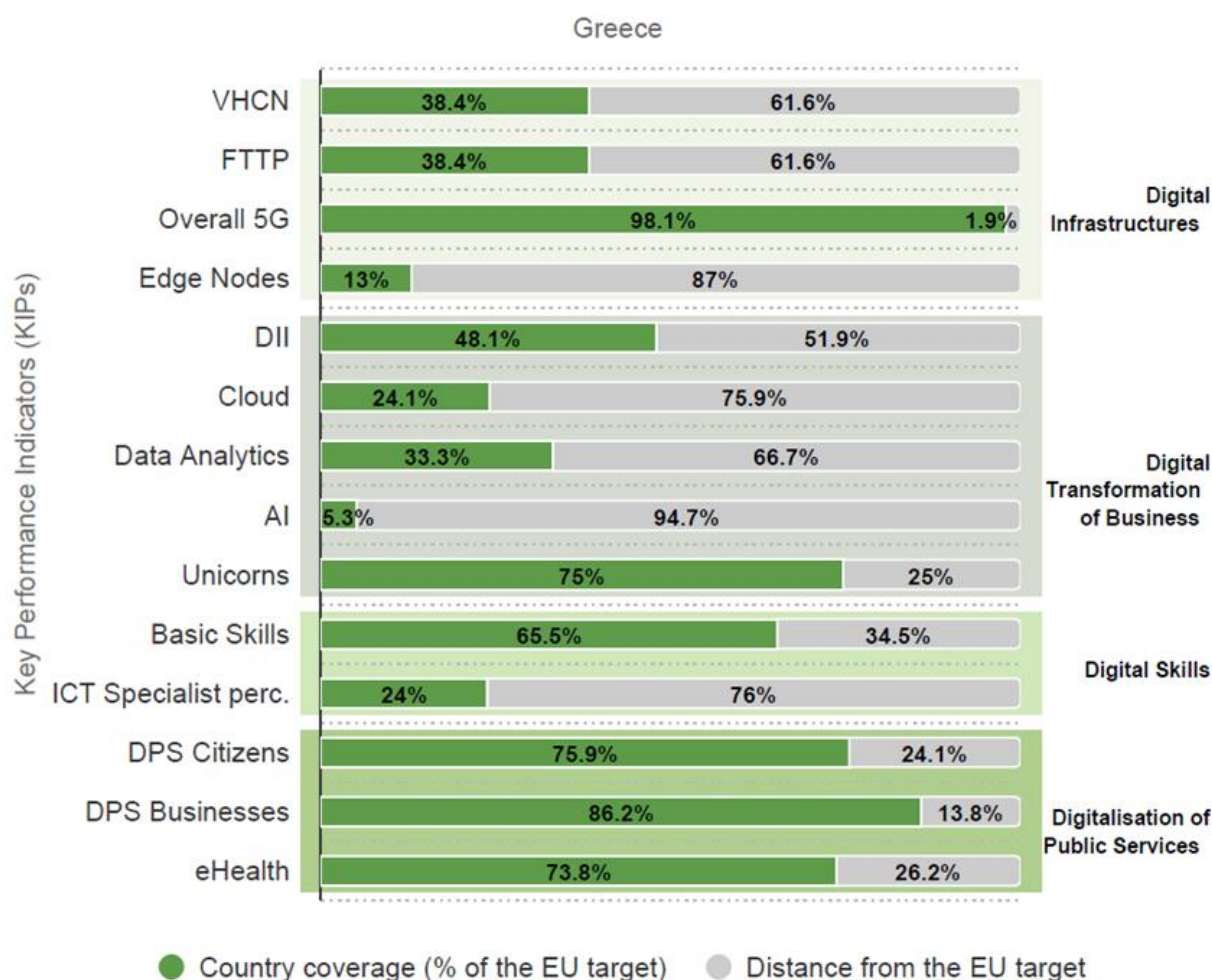
Κύρια πλεονεκτήματα ή τομείς προόδου:

- 1) Υποδομές συνδεσιμότητας:** Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα υστερεί όσον αφορά την ανάπτυξη δικτύων οπτικών ινών για την παροχή συνδεσιμότητας Gigabit για όλους, το Εθνικό Ευρυζωνικό Σχέδιο 2021-2027 αρχίζει να αποδίδει καρπούς, επιτυγχάνοντας αύξηση κατά 10 % της κάλυψης VHCN/FTTP κατά το παρελθόν έτος. Οι τρέχουσες τάσεις της αγοράς, με νέους φορείς εκμετάλλευσης ινών, θα συμβάλουν επίσης στην ενίσχυση αυτής της θετικής τάσης κατά τα προσεχή έτη.
- 2) Ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών:** Όσον αφορά την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών για τις επιχειρήσεις, με βαθμολογία 86,2%, οι επιδόσεις της Ελλάδας υπερβαίνουν τον μέσο όρο της ΕΕ (85,4%), αντιπροσωπεύοντας πρόσφατη ετήσια αύξηση 17,5%. Όσον αφορά τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τους πολίτες, αν και οι επιδόσεις της Ελλάδας είναι ελαφρώς χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (75,9% έναντι 79,4%), η Ελλάδα καταγράφει επίσης πρόσφατη ετήσια αύξηση 17,5%.

Βασικές αδυναμίες ή τομείς που πρέπει να βελτιωθούν:

- 1) Ψηφιοποίηση των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ):** Οι ελληνικές ΜΜΕ έχουν σχετικά μέτριο επίπεδο καινοτομίας και χαμηλό επίπεδο ψηφιακής ωριμότητας. Το 2023 μόνο το 43,3% των ΜΜΕ είχαν τουλάχιστον ένα βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (57,7%). Οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα έχουν επίσης χαμηλό επίπεδο υιοθέτησης προηγμένων τεχνολογιών, με το 33,5% των επιχειρήσεων να έχουν υιοθετήσει AI, cloud ή ανάλυση δεδομένων το 2023, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (54,6%). Ωστόσο, το δυναμικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων παραμένει θετικό σημάδι ενός ψηφιακού οικοσυστήματος ανάπτυξης.
- 2) Ψηφιακές δεξιότητες και ειδικοί ΤΠΕ:** Το 2023 μόνο το 52,4% του πληθυσμού διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες (μέσος όρος της ΕΕ 55,5%), γεγονός που σημαίνει ότι δεν έχει σημειωθεί πρόοδος από την προηγούμενη συλλογή δεδομένων το 2021. Ο αριθμός των ειδικών ΤΠΕ όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης είναι 2,4%, πολύ χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (4,8%), παρά την αυξανόμενη ζήτηση [13].

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό κάλυψης των στόχων της ψηφιακής δεκαετίας για το 2030 που έχει επιτευχθεί από την Ελλάδα μέχρι και το 2023.



Διάγραμμα 2: Ποσοστό κάλυψης των στόχων της ψηφιακής δεκαετίας για το 2030 που έχει επιτευχθεί από την Ελλάδα μέχρι και το 2023 [13]

Αν και η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει σχετικά χαμηλό επίπεδο ψηφιακής ωριμότητας, έχει αντιστρέψει την τάση σε σχέση με τα τελευταία 5 χρόνια. Η ψηφιακή μετάβαση της Ελλάδας βασίζεται σε μια ισχυρή δέσμευση και μια συνολική ψηφιακή στρατηγική μετασχηματισμού που καλύπτει την περίοδο 2020-2025. Ξεκίνησε εστιάζοντας ειδικά στην ψηφιοποίηση υπηρεσιών του Δημοσίου προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και οι συνεχείς προσπάθειες αποφέρουν απτά αποτελέσματα. Η συνεχής δράση στοχεύει επίσης στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό άλλων κρίσιμων τομέων του Δημοσίου όπως η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη, η υγειονομική περίθαλψη, και σε οικονομικούς τομείς που έχουν ακόμη μεγάλες αναξιοποίητες δυνατότητες. Ωστόσο, από τότε που η Ελλάδα ξεκίνησε την ψηφιακή της καθυστερημένη μετάβαση, υπάρχουν ορισμένες διαρθρωτικές προκλήσεις που εξακολουθούν να εκκρεμούν. Ειδικότερα, η έλλειψη προόδου στις ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού αποτελεί εμπόδιο για τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό παρά τις υψηλές επενδύσεις στην ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση. Σύμφωνα με την ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου «Ψηφιακή Δεκαετία 2024», το 75% των ερωτηθέντων στην Ελλάδα είπε ότι ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός των καθημερινών δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών διευκολύνει τη ζωή τους, ελαφρώς πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ (73%). Η Ελλάδα είναι πολύ ενεργή στη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ. Το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας διαθέτει το 22,1% του συνολικού προϋπολογισμού της στην ψηφιακή μετάβαση (7,78 δισ. €) με ισχυρή προτεραιότητα τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της Δημόσιας Διοίκησης και της οικονομίας (ιδιαίτερα των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων). Στο πλαίσιο της

Πολιτικής Συνοχής, επιπλέον 2,7 δισ.€ (13% του συνολικής χρηματοδότησης Πολιτικής Συνοχής για την Ελλάδα) διατίθεται στον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας [14].

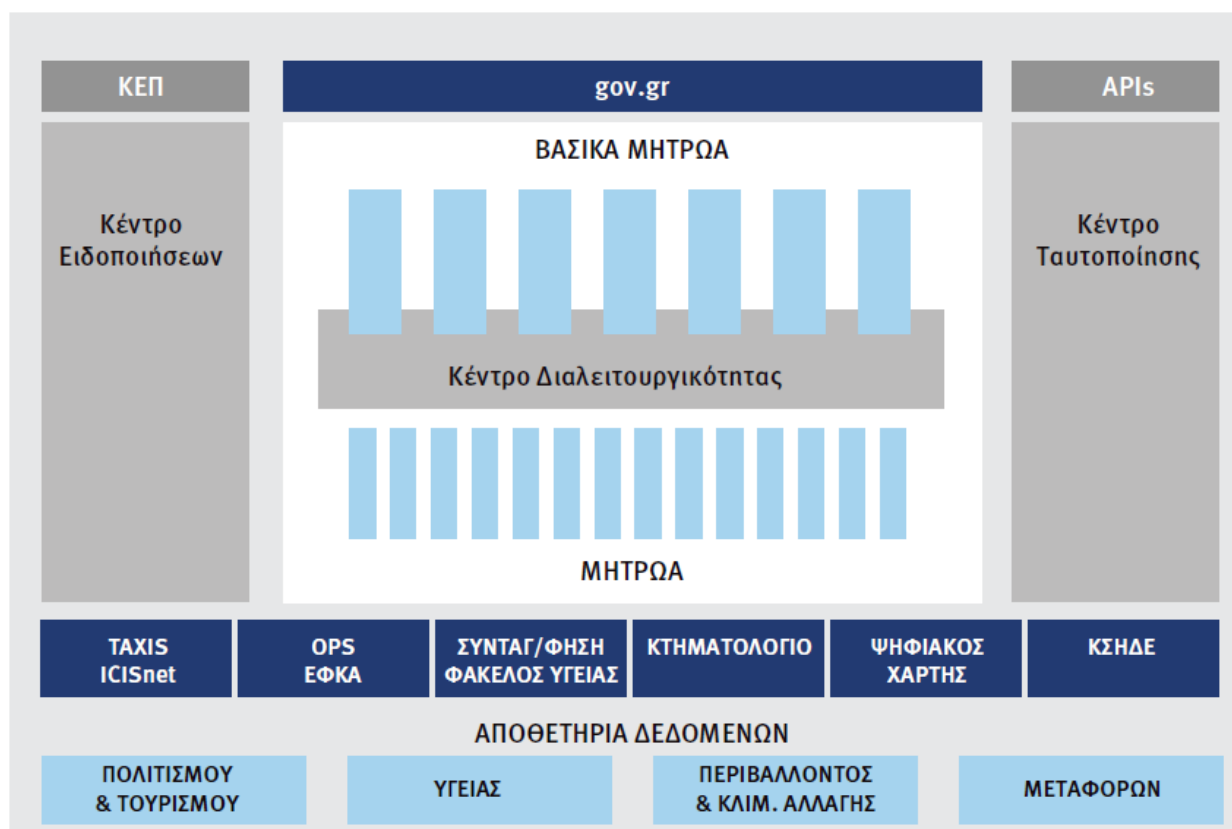
2.2.5 Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 (ΦΕΚ 2894/Β/5-7-2021) αποτελεί μια καταγραφή των απαραίτητων παρεμβάσεων στις τεχνολογικές υποδομές του ελληνικού κράτους, στην εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων καθώς και στον τρόπο που η χώρα μας αξιοποιεί την ψηφιακή τεχνολογία σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της δημόσιας διοίκησης. Ο κύριος ρόλος της είναι να περιγράψει το όραμα, τη φιλοσοφία και τους στόχους της εθνικής στρατηγικής για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Το συγκεκριμένο κείμενο, ωστόσο, μπαίνει σε πολύ μεγαλύτερο βάθος, περιγράφοντας τις κατευθυντήριες αρχές, το μοντέλο διακυβέρνησης και υλοποίησης αλλά και τους στρατηγικούς άξονες του ψηφιακού μετασχηματισμού. Περαιτέρω, περιγράφει 475 έργα συνολικά (εκ των οποίων τα 295 βρίσκονται σε εξέλιξη), ταξινομημένα σε βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, σε οριζόντια και σε τομεακά, τα οποία υλοποιούν τη στρατηγική για την Ψηφιακή Ελλάδα. Τα έργα αυτά επιδρούν στην άσκηση όλων των τομέων δημόσιας πολιτικής (π.χ. υγεία, παιδεία, δικαιοσύνη, οικονομία, περιβάλλον, ενέργεια κ.ά.) συμβάλλοντας έτσι στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα [15].

Η στρατηγική καλύπτει 6 άξονες:

- 1) Συνδεσιμότητα
- 2) Ψηφιακές δεξιότητες
- 3) Ψηφιακό κράτος
- 4) Ψηφιακές επιχειρήσεις
- 5) Ψηφιακή καινοτομία
- 6) Ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας σε κάθε τομέα της οικονομίας [9]

Τα έργα που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 επιδρούν στην άσκηση όλων των τομέων δημόσιας πολιτικής: τομέας οικονομικών, εξωτερική πολιτική, εργασία και κοινωνικές υποθέσεις, περιβάλλον και ενέργεια, αθλητισμός, τομέας εσωτερικών και δημόσιας διοίκησης, μεταφορές και υποδομές, αγροτική ανάπτυξη και τρόφιμα, μετανάστευση και άσυλο, ανάπτυξη και επενδύσεις, παιδεία, υγεία και αξιοπρεπής διαβίωση, πολιτισμός, δικαιοσύνη, ψηφιακός μετασχηματισμός πόλεων και κοινοτήτων, ναυτιλία και νησιωτική πολιτική, τουρισμός. Αναγνωρίζοντας τις κοινές ανάγκες για συστήματα και εφαρμογές σε φορείς στο σύνολο της Δημόσιας Διοίκησης, προωθείται η υλοποίηση κρίσιμων Οριζόντιων Παρεμβάσεων και Εφαρμογών για την παροχή βασικών λειτουργιών της Δημόσιας Διοίκησης, όπως για παράδειγμα μισθοδοσία, διαχείριση προσωπικού, ηλεκτρονική διαχείριση εγγράφων. Στην παρακάτω εικόνα αποτυπώνονται βασικά συνθετικά στοιχεία του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.



Εικόνα 1: Βασικά συνθετικά στοιχεία του Ψηφιακού Μετασχηματισμού [15]

Μέχρι τα μέσα Ιουλίου του 2024 έχουν υλοποιηθεί 1.833 ψηφιακές υπηρεσίες στο gov.gr [16] και 3.470 δημοσιευμένες διοικητικές διαδικασίες στο Μίτος [17].

Το **gov.gr** είναι η διαδικτυακή πύλη του ελληνικού κράτους. Φιλοξενεί όλες τις ψηφιακές υπηρεσίες (που παρέχονται ήδη μέσω διαδικτύου) από 21 υπουργεία, 96 φορείς και οργανισμούς, 15 ανεξάρτητες αρχές και 13 περιφέρειες του Δημοσίου,.

Ο **Μίτος** είναι το Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών, το οποίο απευθύνεται σε ιδιώτες, επαγγελματίες και στελέχη της δημόσιας διοίκησης, που ενδιαφέρονται να πληροφορηθούν για τον τρόπο, χρόνο και κόστος υλοποίησης των διαδικασιών του δημόσιου τομέα.

2.3 Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης

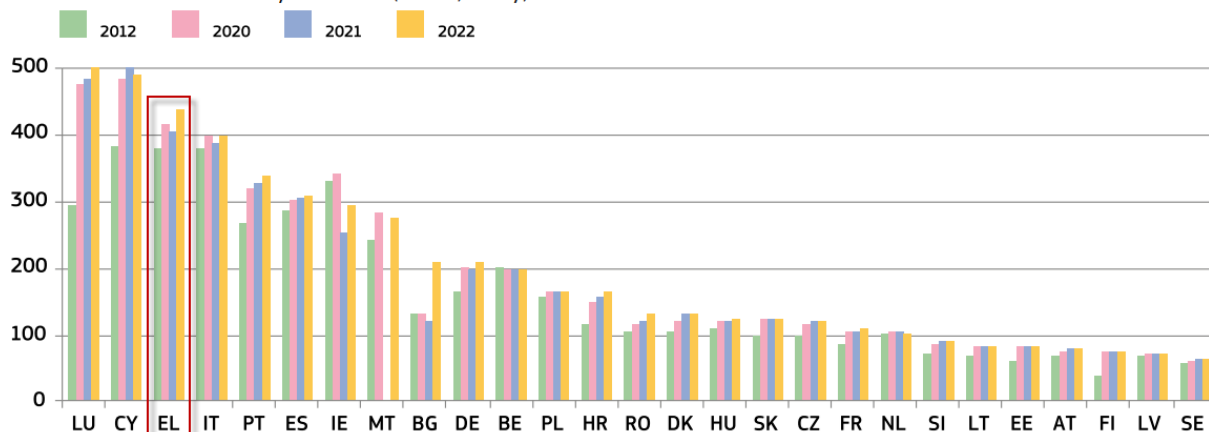
2.3.1 Παθογένειες της ελληνικής Δικαιοσύνης και αναγκαιότητα Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Όσον αφορά στον τομέα της ελληνικής Δικαιοσύνης, χαρακτηριστικά είναι ορισμένα μεγέθη που περιλαμβάνονται στον Πίνακα Αποτελεσμάτων 2024 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δικαιοσύνη (2024 EU Justice Scoreboard) [18].

Η συγκεκριμένη ετήσια έκθεση αποτελεί ένα ετήσιο εργαλείο συγκριτικής πληροφόρησης. Σκοπός του είναι να βοηθήσει την ΕΕ και τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών τους συστημάτων δικαιοσύνης παρέχοντας αντικειμενικά, αξιόπιστα και συγκρίσιμα δεδομένα για έναν αριθμό δεικτών που σχετίζονται με την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των συστημάτων δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη. Ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθεί ο Πίνακας Αποτελεσμάτων αναφέρεται ότι χρησιμοποιεί μια ποικιλία πηγών πληροφοριών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (European Commission for the Efficiency of Justice - CEPEJ) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την οποία η Επιτροπή έχει συνάψει σύμβαση για τη διεξαγωγή ειδικής ετήσιας μελέτης, παρέχει πολλά από τα ποσοτικά δεδομένα. Τα δεδομένα καλύπτουν την περίοδο 2012-2022 και έχουν παρασχεθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ [19].

Η Ελλάδα διαθέτει (2022) περισσότερους από 400 δικηγόρους ανά 100.000 κατοίκους αποτελώντας στη σχετική κατάταξη την 3η χώρα εντός της ΕΕ με τους περισσότερους δικηγόρους.

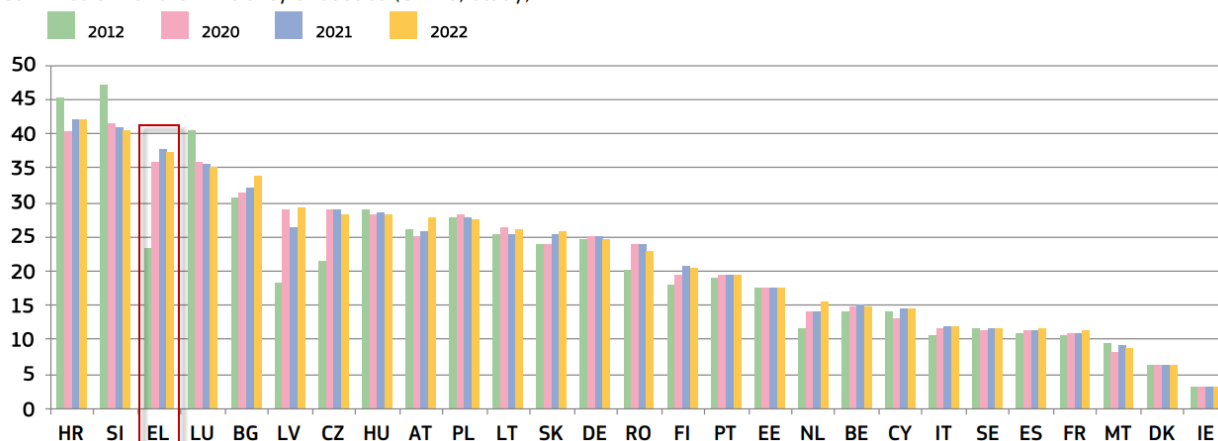
Figure 39 Number of lawyers, 2012, 2020 – 2022 (*) (per 100 000 inhabitants) (source: Council of Europe's European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) study)



(*) In accordance with the CEPEJ methodology, a lawyer is a person qualified and authorised by national law to plead and act on behalf of their clients; to engage in the practice of law; to appear before the courts or advise and represent their clients in legal matters (Recommendation Rec (2000)21 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the freedom of exercise of the profession of lawyer). **DE**: no distinction is made between different groups of lawyers in Germany. **FI**: since 2015, the number of lawyers provided includes both the number of lawyers working in the private sector and the number of lawyers working in the public sector.

Διάγραμμα 3: Αριθμός Δικηγόρων (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [18]

Η Ελλάδα διαθέτει (2022) 37 δικαστικούς λειτουργούς ανά 100.000 κατοίκους αποτελώντας στη σχετική κατάταξη την 3^η χώρα εντός της ΕΕ με τους περισσότερους δικαστικούς λειτουργούς.

Figure 37 Number of judges, 2012, 2020 – 2022 (*) (per 100 000 inhabitants) (source: Council of Europe's European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) study)

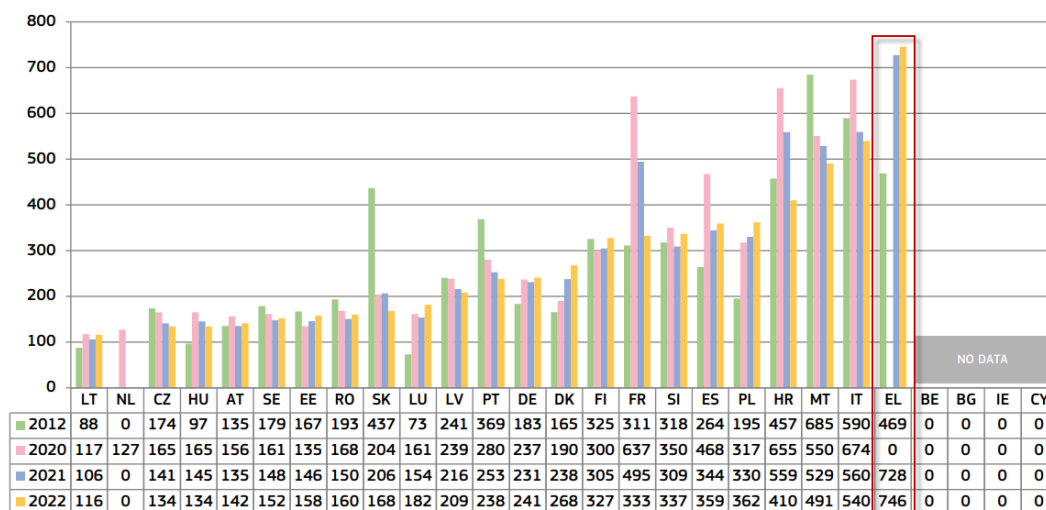
(*) This category consists of judges working full-time, in accordance with the CEPEJ methodology. It does not include the Rechtspfleger/court clerks that exist in some Member States. **AT**: data on administrative justice have been part of the data since 2016. **EL**: since 2016, data on the number of professional judges include all the ranks for criminal and civil justice as well as administrative judges. **IT**: Regional audit commissions, local tax commissions and military courts are not taken into consideration. Administrative justice has been taken into account since 2018.

Διάγραμμα 4: Αριθμός Δικαστικών Λειτουργών (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [18]

Τα παραπάνω στοιχεία αντανακλούν την πληθώρα φυσικών και νομικών προσώπων (αναλογικά με τον πληθυσμό) που προσφεύγουν στα δικαστήρια για την επίλυση των διαφορών τους (σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ). Στις αιτίες του φαινομένου αυτού συγκαταλέγονται τα παρακάτω:

- 1) Περιορισμένη αξιοποίηση μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών π.χ. διαμεσολάβηση (Alternative Dispute Resolution - ADR), διαιτησία κλπ., διότι δεν προσφέρουν σημαντική εξοικονόμηση χρόνου αλλά και δαπανών στα εμπλεκόμενα μέρη σε σχέση με την προσφυγή στα δικαστήρια
- 2) Το κόστος για τη διεξαγωγή μιας δίκης (π.χ. δικηγορικές αμοιβές, δικαστικά έξοδα) είναι συγκριτικά με άλλες χώρες της ΕΕ πιο χαμηλό και σχετικά προσιτό στο μέσο πολίτη
- 3) Έλλειψη δικλείδων ασφαλείας για τον περιορισμό του φαινομένου της δικομανίας, το οποίο εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονο στην Ελλάδα π.χ. σώρευση αντίθετων αγωγών και μηνύσεων συκοφαντικής δυσφήμισης και ψευδομαρτυρίας μεταξύ των ίδιων προσώπων επί σειρά ετών.

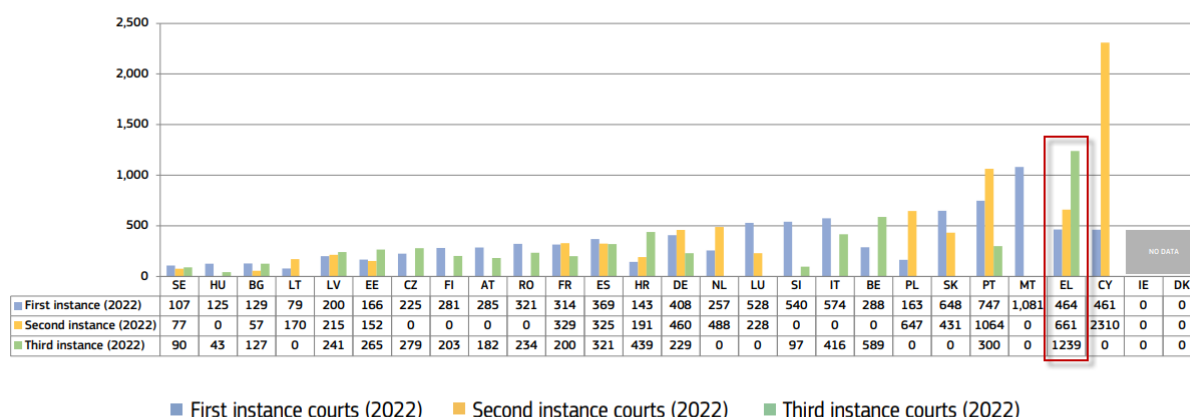
Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα η Ελλάδα αποτελεί στη σχετική κατάταξη (2022) την 1η χώρα εντός της ΕΕ με τον πιο αργό χρόνο επίλυσης αστικών και εμπορικών δικαστικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό απονομής Δικαιοσύνης (746 ημέρες).

Figure 6 Estimated time needed to resolve litigious civil and commercial cases at first instance in 2012, 2020 – 2022 (*) (1st instance/in days) (source: CEPEJ study)

(*) Under the CEPEJ methodology, litigious civil/commercial cases concern disputes between parties, e.g. disputes about contracts. Non-litigious civil/commercial cases concern uncontested proceedings, e.g. uncontested payment orders. Methodology changes in **EL** and **SK**. Pending cases include all instances in **CZ** and, up to 2016, in **SK**. **IT**: the temporary slowdown of judicial activity due to strict restrictive measures to address the COVID-19 pandemic affected the disposition time. Data for **NL** include non-litigious cases.

Διάγραμμα 5: Εκτιμώμενος χρόνος επίλυσης αστικών και εμπορικών δικαστικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό (2012, 2020-2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [20]

Αντίστοιχα, για την περίπτωση επίλυσης διοικητικών διαφορών στο σύνολο των βαθμών απονομής Δικαιοσύνης η Ελλάδα αποτελεί στη σχετική κατάταξη (2022) την 2η χώρα εντός της ΕΕ με τον πιο αργό χρόνο επίλυσης των συγκεκριμένων διαφορών στον 3^ο (τελικό) βαθμό (1.239 ημέρες).

Figure 9 Estimated time needed to resolve administrative cases at all court instances in 2022 (*) (1st and, where applicable, 2nd and 3rd instance/in days) (source: CEPEJ study)

(*) The order is determined by the court instance with the longest proceedings in each Member State. No data available for second instance courts in **BE**, **CZ**, **HU**, **MT**, **AT**, **PL**, **RO**, **SI**, **SK** and **FI**, for third instance courts in **CY**, **LT**, **LU** and **MT**. The supreme, or other highest court, is the only appeal instance in **CZ**, **IT**, **CY**, **AT**, **SI** and **FI**. There is no third instance court for these types of cases in **LT**, **LU** and **MT**. The highest Administrative Court is the first and only instance for certain cases in **BE**. Access to third instance courts may be limited in some Member States. **DK** and **IE** do not record administrative cases separately.

Διάγραμμα 6: Εκτιμώμενος χρόνος επίλυσης διοικητικών δικαστικών υποθέσεων στο σύνολο των βαθμών (2022) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) [20]

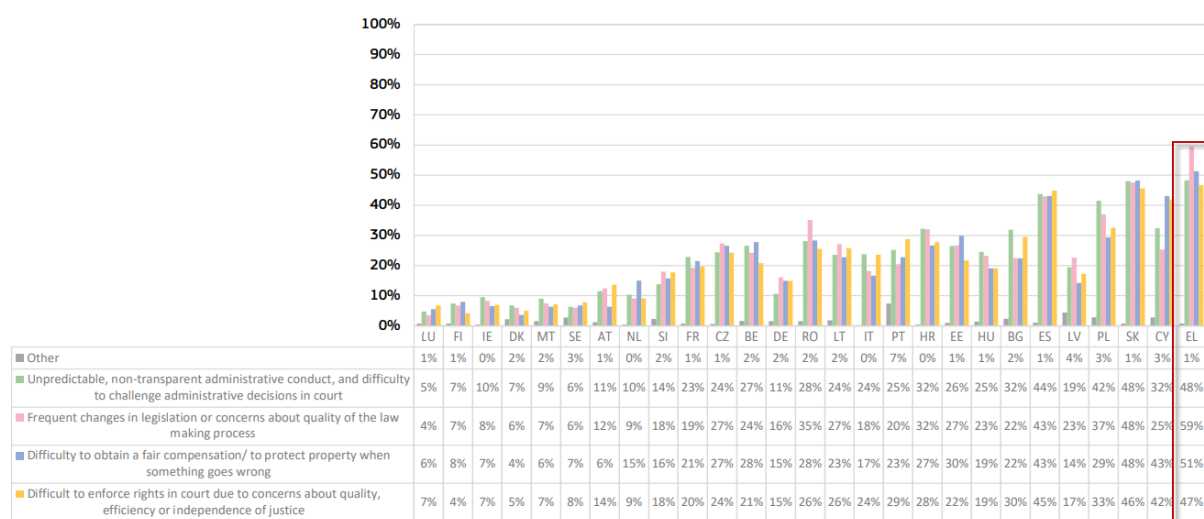
Η Παγκόσμια Τράπεζα κατατάσσει τις επιδόσεις της ελληνικής Δικαιοσύνης στην 146η θέση παγκοσμίως. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει καταδικάσει επανειλημμένα την Ελλάδα, όχι μόνο για εξωφρενικές καθυστερήσεις επίλυσης δικαστικών διαφορών, ισοδυναμούσες με αρνησιδικία, αλλά και για υπερβολική προσκόλληση στους τύπους εις βάρος της αλήθειας [21].

Την καθυστέρηση στην απονομή της Δικαιοσύνης επιβεβαιώνει η πολύ μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης για την προστασία των επενδύσεων στην Ελλάδα, όπως καταγράφεται στο παρακάτω διάγραμμα της Έκθεσης Αποτελεσμάτων 2024 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Δικαιοσύνη. Η Ελλάδα σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο κατατάσσεται ως η χώρα της ΕΕ με την μεγαλύτερη ανασφάλεια στις επενδύσεις όσον αφορά αιτίες που συνδέονται με το σύστημα απονομής Δικαιοσύνης.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα κατατάσσεται 1^η σε όλα τα αίτια ανασφάλειας επενδύσεων:

- 1) Δυσκολία προσβολής διοικητικών αποφάσεων στα δικαστήρια λόγω απρόβλεπτης, αδιαφανούς διοικητικής συμπεριφοράς (επίδραση 48%)
- 2) Συχνές αλλαγές στη νομοθεσία ή ανησυχίες σχετικά με την ποιότητα της νομοθετικής διαδικασίας (επίδραση 59%)
- 3) Δυσκολία λήψης δίκαιης αποζημίωσης / προστασίας ιδιοκτησίας όταν κάτι εξελίσσεται εσφαλμένα (επίδραση 51%)
- 4) Δυσκολία επιβολής των δικαιωμάτων δικαστικά λόγω ανησυχιών για την ποιότητα, αποτελεσματικότητα ή ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης (επίδραση 47%)

Figure 56 Main reasons among companies for their perceived lack of effectiveness of investment protection (rate of all respondents - higher value means more influence) (source: Eurobarometer ⁽¹⁰⁾)



Διάγραμμα 7: Αιτίες έλλειψης εμπιστοσύνης από την πλευρά των επιχειρήσεων σχετικά με την αποτελεσματικότητα προστασίας των επενδύσεων τους [20]

Σύμφωνα με το Υπουργείο Ανάπτυξης οι 9 στις 10 πολυεθνικές εταιρείες αξιολογούν το δικαστικό σύστημα μιας χώρας όταν επιλέγουν πού θα επενδύσουν, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία ενός αποτελεσματικού δικαστικού συστήματος για τη δημιουργία ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι δεν αρκεί το κανονιστικό πλαίσιο και η παροχή υλικοτεχνικών υποδομών από την Ελληνική Κράτος, αλλά απαιτείται η εφαρμογή του κανόνων δικαίου και η αξιοποίηση

των υποδομών από το ανθρώπινο δυναμικό (δικαστικούς λειτουργούς, δικαστικούς υπαλλήλους και δικηγόρους) [22].

Με στόχο τη βελτίωση του χρόνου απονομής Δικαιοσύνης, ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) έχει διατυπώσει ένα πλέγμα 11 προτάσεων, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν ως κοινό παρονομαστή τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό. Περιλαμβάνουν την υποχρεωτικότητα στη χρήση των ψηφιακών μέσων, την ανωνυμοποίηση και το άνοιγμα των δεδομένων της Δικαιοσύνης [23].

Αντίστοιχη οπτική έχει και το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο η επιτάχυνση και διεύρυνση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης θα μπορούσε να απελευθερώσει πόρους τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, που παραμένουν εγκλωβισμένοι σε γραφειοκρατικές διαδικασίες. Στο παραπάνω πλαίσιο έχουν θεσμοθετηθεί εργαλεία και δημιουργούνται ειδικές πλατφόρμες που καλούνται να αντιμετωπίσουν την χρόνια παθογένεια του Ελληνικού Κράτους, η οποία σχετίζεται με την υπέρμετρη γραφειοκρατία προς πολίτες και επιχειρήσεις και η οποία έχει υπολογιστεί από διεθνείς οργανισμούς ότι είναι η μεγαλύτερη στην ΕΕ φτάνοντας σχεδόν το 7% του ΑΕΠ της χώρας [24].

Ως προς το επίπεδο Ψηφιακού Μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης, στην Έκθεση Αποτελεσμάτων 2024 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Δικαιοσύνη παρουσιάζονται μεταξύ άλλων τα ακόλουθα χαρακτηριστικά μεγέθη (βλ. διαγράμματα 8 και 9), με βάση τα οποία παρατηρείται αιτιώδης σχέση ανάμεσα στο βαθμό υστέρησης της ελληνικής Δικαιοσύνης ως προς τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της και των επιδόσεων της, όπως αυτές αποτυπώνονται στα παραπάνω διαγράμματα (ιδιαίτερα τα διαγράμματα 5 και 6).

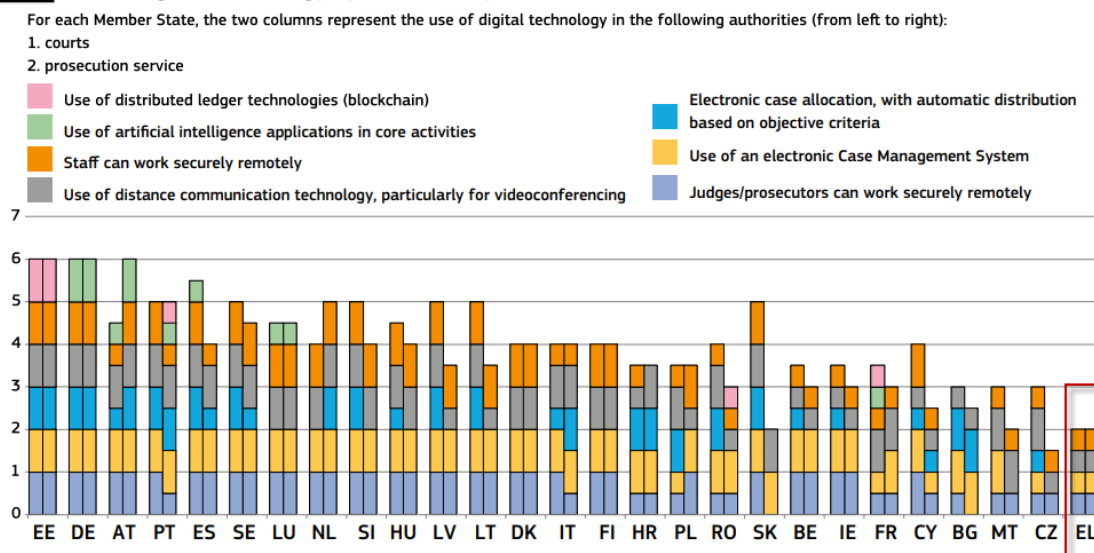
Συγκεκριμένα, ως προς τη **χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια και τις ποινικές διαδικασίες (2023)** σύμφωνα με τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

Με βάση το ακόλουθο σχετικό διάγραμμα της μελέτης, τόσο στα δικαστήρια (βλ. 1^η στήλη σε κάθε χώρα), όσο και στις ποινικές διαδικασίες (βλ. 2^η στήλη σε κάθε χώρα), η **Ελλάδα** - σε αντίθεση με αρκετές χώρες - κάνει σε **περιορισμένο βαθμό χρήση** των παρακάτω:

- 1) Ασφαλής απομακρυσμένη εργασία για δικαστικούς υπαλλήλους
- 2) Απομακρυσμένη επικοινωνία μέσω τεχνολογίας (ειδικά τηλεδιάσκεψη)
- 3) Διαχείριση ηλεκτρονικού συστήματος υποθέσεων
- 4) Ασφαλής απομακρυσμένη εργασία για δικαστικούς λειτουργούς

Επιπλέον - σε αντίθεση με κάποιες άλλες χώρες - η **Ελλάδα** δεν κάνει **καθόλου χρήση** των παρακάτω:

- 1) Τεχνολογίες Κατανεμημένης Λογιστικής (Distributed Ledger Technologies - DLT), δηλ. αποκεντρωμένα ψηφιακά συστήματα για την καταγραφή συναλλαγών μεταξύ μερών σε πολλαπλές τοποθεσίες ταυτόχρονα π.χ. blockchain
- 2) Εφαρμογές Τεχνητής Νοημοσύνης σε βασικές δραστηριότητες
- 3) Ηλεκτρονικός τρόπος προσδιορισμού δικαστικών υποθέσεων με αυτόματη κατανομή βασισμένη σε αντικειμενικά κριτήρια

Figure 44 Use of digital technology by courts and prosecution services, 2023 (*) (source: European Commission ⁽⁹⁴⁾)

Διάγραμμα 8: Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια και τις ποινικές διαδικασίες (2023)
από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [18]

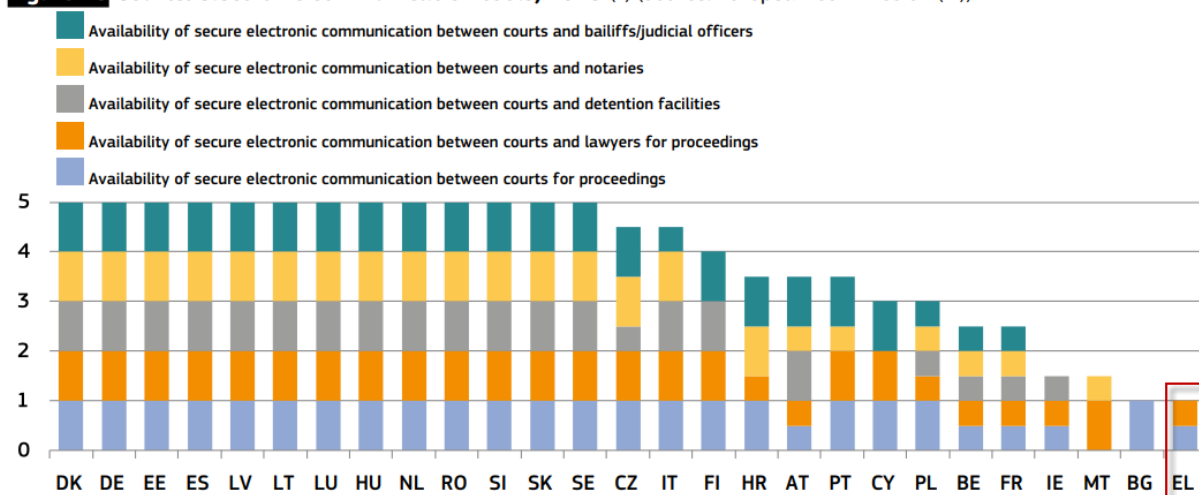
Επιπρόσθετα, ως προς την **υιοθέτηση μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας των δικαστηρίων για το 2023**, σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ [18]

Με βάση το ακόλουθο σχετικό διάγραμμα της μελέτης η **Ελλάδα** - σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες - διαθέτει **σε περιορισμένο βαθμό** τα παρακάτω:

- 1) Ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων και δικηγόρων σχετικά με τα τηρούμενα πρακτικά των συνεδριάσεων
- 2) Ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ των δικαστηρίων σχετικά με τα τηρούμενα πρακτικά των συνεδριάσεων

Επιπλέον - σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες - η **Ελλάδα** δεν κάνει **καθόλου χρήση** των παρακάτω:

- 1) Ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων και δικαστικών επιμελητών
- 2) Ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων και συμβολαιογράφων
- 3) Ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων και εγκαταστάσεων κράτησης

Figure 45 Courts: electronic communication tools, 2023 (*) (source: European Commission ⁽⁹⁵⁾)

(*) Maximum possible: 5 points. For each criterion, one point was given if secure electronic communication is available for courts. 0.5 was awarded when the possibility does not exist in all cases. FI: the tasks of notaries do not relate to courts. Therefore, there is no reason to provide them with secure connection.

Διάγραμμα 9: Δικαστήρια: εργαλεία ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2023) από μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [18]

Σημειώνεται ότι η ασφαλής ηλεκτρονική επικοινωνία μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων Δικαιοσύνης. Η δυνατότητα των δικαστηρίων να επικοινωνούν ηλεκτρονικά μεταξύ τους, καθώς και με επαγγελματίες νομικούς και άλλα ιδρύματα, μπορεί να εξορθολογίσει τις διαδικασίες και να μειώσει την ανάγκη για επικοινωνία που βασίζεται σε χαρτί και φυσική παρουσία, η οποία θα οδηγούσε σε μείωση της διάρκειας των προδικαστικών δραστηριοτήτων και των δικαστικών διαδικασιών [18].

Συμπερασματικά, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ταχεία και αποτελεσματική υιοθέτηση ψηφιακών λύσεων και σύγχρονων τεχνολογιών για την απόδοση Δικαιοσύνης θα μειώσει τους χρόνους επίλυσης των διαφορών, επηρεάζοντας θετικά την καθημερινότητα τόσο των πολιτών όσο και των επιχειρήσεων, ενισχύοντας την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα, στην οποία θα προσδώσει μια πιο ελκυστική εικόνα διεθνώς.

Σε συμφωνία με το παραπάνω συμπέρασμα αναφέρεται πρόσφατη έκθεση του ΣΕΒ στην οποία γίνεται λόγος για την εμπειρία σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ που δείχνει ότι η ψηφιοποίηση των διαδικασιών της Δικαιοσύνης λειτουργεί καταλυτικά για το κοινωνικό σύνολο και την επιχειρηματικότητα, μειώνοντας τους χρόνους περαίωσης τυπικών διαδικασιών, ενισχύοντας τα επίπεδα διαφάνειας των δικαστικών αποφάσεων, ενδυναμώνοντας την εμπιστοσύνη στη Δικαιοσύνη, ενώ παράλληλα αναβαθμίζει ουσιαστικά την επενδυτική ελκυστικότητα και ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας. Στην Ελλάδα, οι χρονοβόρες διαδικασίες κατά την εκδίκαση των περισσότερων κατηγοριών υποθέσεων αποτελούν πρόσκομμα στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στη χώρα. Έτσι, υπονομεύεται η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός φιλικού στις επενδύσεις επιχειρηματικού τοπίου, το οποίο θα υποστηρίζεται από υψηλού βαθμού αποτελεσματικότητα και ακλόνητη εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Με αυτό το πρίσμα ο ταχύτερος βηματισμός προς την ψηφιακή Δικαιοσύνη είναι ένα κρίσιμος στόχος [22].

2.3.2 Έργα Ψηφιακού Μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης 2020-2025

Η στρατηγική για την ψηφιακή Δικαιοσύνη στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται από το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Αλληλένδετα **κριτήρια επιτυχίας της στρατηγικής** για την ψηφιακή Δικαιοσύνη είναι η αποτελεσματικότητα του συστήματος, κύρια έκφανση της οποίας αποτελεί αναμφίβολα η **ταχύτητα** στην απονομή της, η **ανεξαρτησία** της και τέλος η **ποιότητα**.

Επί **μέρους στόχοι** που τίθενται στο πλαίσιο της υλοποίησης της της στρατηγικής είναι η ταχύτητα στην ολοκλήρωση των υποθέσεων, η βελτίωση της ποιότητας των αποφάσεων με σεβασμό στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και διαφάνεια για όλους (επιχειρήσεις, πολίτες, επαγγελματίες κ.α.), η βελτίωση των συνθηκών για τους λειτουργούς της Δικαιοσύνης, αλλά και τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες και πολίτες, η εμπέδωση, προάσπιση και διάχυση της «αξίας» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος Δικαιοσύνης, σημαίνει τέλος την ενίσχυση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας [15].

Στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού (ΒΨΜ) η στρατηγική για την εκπλήρωση των **στόχων** αυτών, ως συναρτώμενες μεταρρυθμίσεις νοούνται οι σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις που κινούνται στους παρακάτω βασικούς **άξονες υλοποίησης**:

- 1) Δικαστική διαφάνεια μέσω ψηφιακών υπηρεσιών
- 2) Ομογενοποίηση, επιτάχυνση και απλούστευση των διαδικασιών λαμβάνοντας υπόψη τα θέματα ασφάλειας στον κυβερνοχώρο
- 3) Ψηφιακή ολοκλήρωση των συστημάτων των δικαστηρίων και του Υπουργείου Δικαιοσύνης με στόχο, όχι μόνο την επιτάχυνση της απονομής της Δικαιοσύνης αλλά και τη διαφάνεια και την ποιότητα
- 4) Αναβάθμιση μηχανισμών διαχείρισης ελέγχων, ανάπτυξη εφαρμογών για τη διαχείριση του μαύρου χρήματος, κατοχύρωση της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας
- 5) Ευθυγράμμιση με την ευρωπαϊκή ψηφιακή στρατηγική για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη και την εθνική ηλεκτρονική διακυβέρνηση
- 6) Έξυπνες υποδομές με σκοπό τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, τη μείωση εξόδων αλλά και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας για το σύνολο των εμπλεκόμενων στο σύστημα της Δικαιοσύνης [25].

Ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης μπορεί να επιφέρει πολλαπλά οφέλη για τους πολίτες, την κοινωνία, τις επιχειρήσεις και την οικονομία.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την ψηφιακή Δικαιοσύνη είναι:

- 1) Μειωμένοι χρόνοι και κόστη απόδοσης Δικαιοσύνης: Χώρες που έχουν κάνει βήματα τεχνολογικού μετασχηματισμού, επιλύουν αστικές και εμπορικές υποθέσεις σε διάστημα μικρότερο των 6 μηνών
- 2) Περιορισμός μετακινήσεων: Η διασυνδεσιμότητα μειώνει την ανάγκη φυσικής παρουσίας των διαδίκων, και συντομεύει τους χρόνους της προπαρασκευαστικής αλλά και της δικαστικής διαδικασίας
- 3) Πιο παραγωγική αξιοποίηση των πόρων, αποδεσμεύοντας σημαντικό αριθμό λειτουργών για της κρίσιμες ανάγκες του συστήματος Δικαιοσύνης

- 4) Απλοποίηση / επιτάχυνση συνδεδεμένων δημόσιων υπηρεσιών, με πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα για την Δημόσια Διοίκηση: ψηφιοποίηση συνδεδεμένων μητρώων (π.χ. ΓΕΜΗ, μητρώα αφερεγγυότητας), διεύρυνση χρήσης ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης φακέλων, ασφάλεια δεδομένων, κ.ά.
- 5) Αποτελεσματικότερη απόδοση Δικαιοσύνης σε διασυννοριακές διαφορές, επιτρέποντας την αξιοποίηση μηχανισμών της το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις [25].

Παρακάτω παρουσιάζονται τα έργα στον τομέα της Δικαιοσύνης που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 [15].

Πίνακας 1: Έργα στον τομέα της Δικαιοσύνης που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 [15]

Έργα	Χρονικός Ορίζοντας
1. Επέκταση και Αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του τομέα της Δικαιοσύνης	Μεσοπρόθεσμος
2. Αναβάθμιση συστήματος Τήρησης Πρακτικών Συνεδριάσεων Δικαστηρίων	Μεσοπρόθεσμος
3. Υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα	Μεσοπρόθεσμος
4. Ψηφιοποίηση εσωτερικών διαδικασιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου	Μεσοπρόθεσμος
5. Υπηρεσίες ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε φορείς Γενικής Κυβέρνησης	Βραχυπρόθεσμος
6. Δημιουργία Ηλεκτρονικού Μητρώου Αφερεγγυότητας	Μεσοπρόθεσμος
7. Ανάπτυξη συστήματος συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων της Δικαιοσύνης	Μεσοπρόθεσμος
8. Ψηφιοποίηση αποφάσεων Δικαστηρίων	Μεσοπρόθεσμος
9. Ενιαίο περιβάλλον διαλειτουργικότητας στο χώρο της Δικαιοσύνης, ομογενοποίηση διαδικασιών και δημιουργία της Ενιαίας Ηλεκτρονικής Θυρίδας Δίκης	Μεσοπρόθεσμος
10. Τεχνητή Νοημοσύνη στον τομέα της Δικαιοσύνης	Μεσοπρόθεσμος
11. Αναβάθμιση και Ολοκλήρωση συστημάτων εκλογικής διαδικασίας	Μεσοπρόθεσμος
12. Δημιουργία εθνικών ηλεκτρονικών καταλόγων Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης	Μεσοπρόθεσμος
13. Ανάπτυξη συστήματος Ηλεκτρονικών Πληρωμών στα Υποθηκοφυλακεία (Εμμισθα, Άμισθα) της χώρας	Μεσοπρόθεσμος
14. Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τα Υποθηκοφυλακεία (Εμμισθα, Άμισθα) της χώρας	Μεσοπρόθεσμος
15. Απλούστευση και ψηφιοποίηση πιστοποιητικών δικαστηρίων	Μεσοπρόθεσμος
16. Απλούστευση και ψηφιοποίηση πιστοποιητικών Εισαγγελιών	Μεσοπρόθεσμος
17. Δημιουργία Ενιαίου Συστήματος Διαθηκών (Μετάπτωση Διαφόρων Υφιστάμενων Συστημάτων - Ενοποίηση)	Μεσοπρόθεσμος
18. Ηλεκτρονική Έκδοση Κληρονομητηρίου	Μεσοπρόθεσμος
19. Ηλεκτρονική Κατάθεση Δικογράφων	Μεσοπρόθεσμος

20. Ηλεκτρονικές Συναινετικές Προσημειώσεις Υποθήκης	Μεσοπρόθεσμος
21. Ηλεκτρονικές Διαταγές Πληρωμής	Μεσοπρόθεσμος
22. Ηλεκτρονικές Δηλώσεις Παράστασης σε Δικαστήρια	Μεσοπρόθεσμος
23. Ηλεκτρονική Επίδοση και Κοινοποίηση Εγγράφων	Μεσοπρόθεσμος
24. Παρακολούθηση Πορείας Ποινικής Υπόθεσης (Ροή Μήνυσης) – Ηλεκτρονική Κατάθεση Μηνύσεων – Ηλεκτρονικά Αντίγραφα Ποινικών Αποσπασμάτων – Αποφάσεων	Μεσοπρόθεσμος
25. Αναμόρφωση Portal Δικαστηρίων και Εισαγγελιών – Ένταξη σε gov.gr	Μεσοπρόθεσμος
26. Ανασχεδιασμός πλατφόρμας ηλεκτρονικών πλειστηριασμών και του διαμοιρασμού πληροφοριών	Μεσοπρόθεσμος
27. Καταγραφή κατάθεσης ανήλικου στο «Σπίτι του Παιδιού» σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Πάτρα και Ηράκλειο με ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις	Μεσοπρόθεσμος
28. Σύνολο έργων που έχουν προταθεί από την ολομέλεια των δικηγορικών συλλόγων της χώρας	Μεσοπρόθεσμος

Ως **βραχυπρόθεσμο** ορίζεται ένα έργο το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει απλούστευση διαδικασιών, λύσεις ψηφιοποίησης, νομοθετική παρέμβαση και εν γένει ψηφιακό μετασχηματισμό, στο οποίο ο χρονικός ορίζοντας υλοποίησης εκτιμάται ότι δεν θα υπερβαίνει το ένα έτος.

Τα **μεσοπρόθεσμα** έργα ξεπερνούν το χρονικό ορίζοντα των λίγων μηνών, συνήθως υλοποιούνται σε διάστημα άνω του έτους, ενώ για την ολοκλήρωσή τους απαιτείται μεγάλο πλήθος ανθρωπομηνών. Είναι έργα που υλοποιούν σημαντικές υπηρεσίες σε όλους της τομείς πολιτικής με μακροχρόνια συνήθως συμβόλαια από εταιρείες αναδόχους.

Για την υλοποίηση των μεσοπρόθεσμων έργων θα μπορούν να χρησιμοποιούνται και ευέλικτες μέθοδοι ανάπτυξης (agile development), για προοδευτική ανάπτυξη του τελικού αποτελέσματος και καλύτερη παρακολούθηση της αναδόχου εταιρείας ή κοινοπραξίας. Θα υπάρχουν σαφώς ορισμένα παραδοτέα ανά 2 μήνες, τα οποία και θα ελέγχονται ενδελεχώς από τις αρμόδιες επιτροπές πριν την παραλαβή της.

Λεπτομερής περιγραφή των έργων παρουσιάζεται ακολούθως [15]:

1) Επέκταση και Αναβάθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του τομέα της Δικαιοσύνης

Η παραπάνω ομάδα έργων αφορά στα κάτωθι:

Α) Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Υποθέσεων για την Πολιτική και Ποινική Δικαιοσύνη (ΟΣΔΔΥ- ΠΠ Β΄ Φάση).

Αφορά στη Β΄ φάση ψηφιοποίησης της δικαστικής διαδικασίας στα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια και εισαγγελίες μέσω του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων για την Πολιτική και Ποινική Δικαιοσύνη (ΟΣΔΔΥ- ΠΠ). Οι **βασικοί στόχοι του έργου** είναι: α) η επέκταση του ΟΣΔΔΥ-ΠΠ στα υπόλοιπα, εκτός Α΄ φάσης, ελληνικά δικαστήρια που είναι επιφορτισμένα με τις ποινικές και αστικές υποθέσεις, δηλαδή σε όλα τα ποινικά και πολιτικά δικαστήρια και εισαγγελίες της χώρας σε συνέχεια των 4 μεγάλων (Αθήνας, Πειραιά, Θεσσαλονίκης και Χαλκίδας). Η επέκταση θα αναβαθμίσει την ποιότητα της εμπειρίας των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της Α΄ φάσης και την ταχύτητα απονομής Δικαιοσύνης μέσω ενιαίου κεντρικού συστήματος στο

σύνολο των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων της χώρας, β) η υποστήριξη διαλειτουργικότητας με πρόσθετα συστήματα άλλων φορέων του Δημοσίου.

Β) Αναβάθμιση Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων για τη Διοικητική Δικαιοσύνη (ΟΣΔΔΥ- ΔΔ)

Το έργο στοχεύει στην: α) αναβάθμιση των υποδομών του ΟΣΔΔΥ- ΔΔ που αφορούν στο Συμβούλιο της Επικρατείας και στα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια, β) αναβάθμιση των εφαρμογών και υλοποίηση νέων λειτουργιών, γ) προσαρμογή στις απαιτήσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας, δ) υποστήριξη διαλειτουργικότητας με τρίτα πληροφοριακά συστήματα, όπως του ΟΣΔΔΥ- ΠΠ, της ΑΑΔΕ, κ.λπ. Σήμερα έχουν συνδεθεί τα πληροφοριακά συστήματα της ολομέλειας των δικηγορικών συλλόγων και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν η κοινοποίηση εγγράφων στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων από Δικηγόρους.

Γ) Αναβάθμιση Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Εθνικού Ποινικού Μητρώου (ΕΠΜ)

Αφορά στην ηλεκτρονική κατάθεση αίτησης/λήψης αντιγράφου Ποινικού Μητρώου από πολίτες και φορείς της δημόσιας διοίκησης χωρίς να απαιτείται φυσική παρουσία για την ταυτοποίηση και ενεργοποίηση λογαριασμού χρήστη. Επίσης αφορά στην παροχή πρόσθετων υπηρεσιών κατά την ανάπτυξη διαλειτουργικότητας με άλλα εθνικά συστήματα και προσαρμογές των εφαρμογών ΕΠΜ, ώστε να βελτιωθεί η χρηστικότητα και η αποδοτικότητά του ιδιαίτερα στην έκδοση του πιστοποιητικού ποινικού μητρώου, καθώς και στη μεταφορά και υποστήριξη του συστήματος ECRIS-RI σε υποδομές του ΕΠΜ.

2) Αναβάθμιση συστήματος Τήρησης Πρακτικών Συνεδριάσεων Δικαστηρίων

Αφορά στην ηχογράφηση πρακτικών πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων για 5 έτη με επέκταση στις ποινικές διαδικασίες. Αναβάθμιση των κεντρικών και τοπικών υποδομών και αναβάθμιση του περιφερειακού εξοπλισμού καθώς και παροχή υπηρεσιών ηχογράφησης και αποηχογράφησης. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η επέκταση της σύμβασης για την ψηφιακή καταγραφή, αποθήκευση, διάθεση πρακτικών συνεδριάσεων δικαστηρίων με ΣΔΙΤ (αρ. 86786/2015) και αφορά στη δυνατότητα αποηχογράφησης με χρήση υποδομών και προσωπικού του αναδόχου οποιουδήποτε δικαστηρίου που έχει ενταχθεί στο ΟΣΠΔ, ανεξαρτήτως του δικαστηρίου που πραγματοποιήθηκε μια δικάσιμος, στην ένταξη επιπλέον αιθουσών ακροαματικής διαδικασίας, σε νέες λειτουργικότητες και τροποποιήσεις λογισμικού για υποστήριξη ποινικών δικών, καθώς και σε πρόσθετες υπηρεσίες αποηχογράφησης πρακτικών.

3) Υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα

Αφορά στην υλοποίηση ενός δικτύου παροχής υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας, καλύπτοντας τις ανάγκες των Πολιτικών και Ποινικών Δικαστηρίων (Πρωτοδικεία και Εφετεία), του ανακριτικού έργου (Πρωτοδικεία και Εισαγγελίες) και των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής καθώς και την ανάπτυξη και θέση σε λειτουργία πληροφοριακού συστήματος, μέσω του οποίου θα γίνεται η δημοσίευση σε πραγματικό χρόνο της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων και των εκθεμάτων των

Εισαγγελιών και Διοικητικών Δικαστηρίων της χώρας στο διαδίκτυο, στους ενδιαφερόμενους (δικηγόροι, πολίτες κλπ.).

4) Ψηφιοποίηση εσωτερικών διαδικασιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Εμπλουτίζοντας διαρκώς τις υπηρεσίες που παρέχονται μέσω του διαδικτυακού τόπου www.elsyn.gr, το Υπουργείο Δικαιοσύνης στοχεύει στην αναβάθμιση των εφαρμογών ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου, της εφαρμογής της Τράπεζας Νομικού Περιεχομένου, στην ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και στην ψηφιοποίηση σχετικών με το έργο του διοικητικών διαδικασιών. Επαναπροσδιορίζεται το πεδίο των επιχειρησιακών αναγκών του Ελεγκτικού Συνεδρίου με έμφαση στη σύνθετη ηλεκτρονική αναζήτηση της ολοένα αυξανόμενης νομολογίας.

5) Υπηρεσίες ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε φορείς Γενικής Κυβέρνησης

Αφορά την υποστήριξη της λειτουργίας των υπηρεσιών ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου μέσω της υλοποίησης πλατφόρμας για την πληροφοριακή υποστήριξη των διαδικασιών κατασταλτικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, της επίτευξης διαλειτουργικότητας με τα πληροφοριακά συστήματα των ελεγχόμενων από το Ελεγκτικό Συνέδριο για την προσήκουσα και εμπρόθεσμη ανταλλαγή των δεδομένων των εμπλεκόμενων φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και της εκπαίδευσης του προσωπικού του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στόχος τη πλατφόρμας είναι η άμεση μεταφορά πληροφόρησης σχετικά με το ελεγκτικό έργο εάν λάβει κανείς υπόψη του ότι μέσω του συγκεκριμένου δικαστηρίου ελέγχεται όλη η Γενική Κυβέρνηση (Περιφέρειες, Δήμοι, Νοσοκομεία, Πανεπιστήμια). Μεταξύ άλλων ειδική μέριμνα θα δοθεί στην επικοινωνία ελεγκτή και ελεγχόμενου και στην άμεση πληροφόρηση του δεύτερου ως προς την πορεία και τα αποτελέσματα του ελέγχου.

6) Δημιουργία Ηλεκτρονικού Μητρώου Αφερεγγυότητας

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2015/848 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας ρυθμίζει μεταξύ άλλων τα θέματα διασύνδεσης των μητρώων αφερεγγυότητας σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο καθώς και τα θέματα διασύνδεσης των μητρώων αφερεγγυότητας με τα μητρώα επιχειρήσεων ΓΕΜΗ (ν. 3419/2005 και ν. 4314/2014 για διασύνδεση μητρώων επιχειρήσεων - ενσωμάτωση οδηγίας 2012/17). Το έργο θα συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης στην οικονομία και θα έχει συνέργεια με το έργο «Πληροφοριακό σύστημα Υποστήριξης νέου Ενιαίου Πλαισίου Ρύθμισης Οφειλών και Αφερεγγυότητας Φυσικών και Νομικών Προσώπων» του τομέα της οικονομίας.

7) Ανάπτυξη συστήματος συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων της Δικαιοσύνης

Αντικείμενο του έργου είναι η κάλυψη των αναγκών του Υπουργείου Δικαιοσύνης για παροχή στατιστικής πληροφόρησης, μέσω της ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου συστήματος που θα επιτρέπει τη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αξιόπιστων και ποιοτικών δεδομένων της δικαιοσύνης. Ειδικότερα, μέσω της αξιοποίησης εξελιγμένων τεχνικών εργαλείων και σύγχρονων διαδικασιών Αποθήκης Δεδομένων και Επιχειρηματικής Ευφυΐας (Business Intelligence - BI), θα συλλέγονται πρωτογενή δεδομένα από διαφορετικές πηγές, θα συνδυάζονται κατάλληλα με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων και τεχνολογιών και θα παράγονται

αναλύσεις και στατιστικές με σκοπό την παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης στα αρμόδια στελέχη του Υπουργείου Δικαιοσύνης αλλά και σε εξουσιοδοτημένους εσωτερικούς χρήστες των αρμόδιων φορέων της Δικαιοσύνης.

8) Ψηφιοποίηση αποφάσεων δικαστηρίων

Αφορά σε ψηφιοποίηση δεδομένων και ανεκτέλεστων αποφάσεων δικαστηρίων και ενσωμάτωση στα ΟΣΔΔΥ-ΠΠ και ΟΣΔΔΥ-ΔΔ. Πιο συγκεκριμένα, αφορά στην έκδοση και παραλαβή ηλεκτρονικού αντιγράφου δικαστικής απόφασης. Ισχύς εκτυπωμένου εγγράφου για τις περαιτέρω ενέργειες, στην ηλεκτρονική δημοσίευση αποφάσεων με ψηφιακή υπογραφή Δικαστικού Υπαλλήλου, καθώς και στην ηλεκτρονική έκδοση και παραλαβή αντιγράφου δικαστικής απόφασης από τα λοιπά Δικαστήρια της χώρας έως την ολοκλήρωση του ΟΣΔΔΥ-ΠΠ Β΄ Φάση.

9) Ενιαίο περιβάλλον διαλειτουργικότητας στο χώρο της Δικαιοσύνης, ομογενοποίηση διαδικασιών και δημιουργία της Ενιαίας Ηλεκτρονικής Θυρίδας Δίκης

Αφορά στη δημιουργία ενός ενιαίου περιβάλλοντος διαλειτουργικότητας του χώρου της δικαιοσύνης (justice service bus) για την εξυπηρέτηση ανταλλαγών δεδομένων μεταξύ των συστημάτων του χώρου της δικαιοσύνης, αλλά και μεταξύ των συστημάτων αυτών με τρίτα συστήματα της Δημόσιας Διοίκησης.

10) Τεχνητή Νοημοσύνη στον τομέα της Δικαιοσύνης

Αφορά σε υλοποίηση εφαρμογών Τεχνητής Νοημοσύνης (AI) για επεξεργασία αρχείων και προετοιμασία αποφάσεων (chatbot) για την πύλη e-Justice- ελληνικής νομοθεσίας, καθώς και για την ανωνυμοποίηση και ψευδωνυμοποίηση δικαστικών αποφάσεων.

11) Αναβάθμιση και Ολοκλήρωση συστημάτων εκλογικής διαδικασίας

Αφορά στην αναβάθμιση των συστημάτων που υποστηρίζουν τις εκλογικές διαδικασίες και την ενοποίησή τους σε ένα ενιαίο, κεντρικό, σύγχρονο μηχανογραφικό περιβάλλον με στόχο την πλήρη υποστήριξη της εκλογικής διαδικασίας. Διορισμός Δικαστικών Αντιπροσώπων και ανακήρυξη Συνδυασμών και Υποψηφίων, έκδοση διατακτικών, κλήρωση εφορευτικών επιτροπών από τα Πρωτοδικεία, εξαγωγή αποτελεσμάτων, που θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων συγκέντρωση και εξαγωγή γενικού αποτελέσματος - σταυρών υποψηφίων και κατανομή εδρών.

12) Δημιουργία εθνικών ηλεκτρονικών καταλόγων Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης

Αφορά στην:

A) Κωδικοποίηση και ταξινόμηση των ουσιαστικών και δικονομικών διατάξεων που τυγχάνουν εφαρμογής στο πλαίσιο της πολιτικής και ποινικής ροής, η οποία θα παρουσιάζεται με απλό και εύληπτο τρόπο στο σύνολο των εμπλεκόμενων στον τομέα απονομής της δικαιοσύνης, προκειμένου να γνωρίζουν τις εκάστοτε ισχύουσες εθνικές και ενωσιακές διατάξεις.

B) Αποτελεσματική μετάβαση από την υφιστάμενη κατάσταση στη μελλοντική, μέσα από την εκπόνηση αναλυτικού οδηγού και την ανάπτυξη εργαλείων και μηχανισμών αντιστοίχισης με τους καταλόγους (κωδικολίστες) της Ποινικής και Πολιτικής ροής (όπως διαδικασίες, αντικείμενα, υποαντικείμενα, είδη δικογράφου,

αξιόποινες πράξεις, ποινές, μέτρα, δικαστικές αποφάσεις, διάρθρωση Πολιτικών και Ποινικών Δικαστηρίων της χώρας) στο πλαίσιο των υφιστάμενων ΠΣ του Υπουργείου Δικαιοσύνης (όπως ΕΠΜ, ΟΣΔΔΥ-ΠΠ, ECRIS, Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων) και διασφάλιση της μεθοδολογίας αντιστοίχισης από την Αναθέτουσα Αρχή και μετά το πέρας της υλοποίησης του παρόντος έργου.

Γ) Σχεδίαση και ανάπτυξη ηλεκτρονικών εργαλείων για τη συστηματοποίηση και τη διευκόλυνση των εμπλεκόμενων στη διαχείριση της επικαιροποίησης και αντιστοίχισης των ανωτέρω καταλόγων (κωδικολιστών), καθώς και της οριζόντιας εφαρμογής αυτών από τρίτα συστήματα.

13) Ανάπτυξη συστήματος Ηλεκτρονικών Πληρωμών στα Υποθηκοφυλακεία (Έμμισθα, Άμισθα) της χώρας

Το έργο αφορά στη σχεδίαση, ανάπτυξη και παραμετροποίηση κεντρικού πληροφοριακού συστήματος ηλεκτρονικών πληρωμών και εισπράξεων για τις διαδικασίες των Υποθηκοφυλακείων της χώρας (έμμισθα, άμισθα). Μέσω του συστήματος, ο υπάλληλος του Υποθηκοφυλακείου θα υπολογίζει το ποσό που οφείλει ανά περίπτωση ο συμβαλλόμενος και θα εκδίδει μοναδικό κωδικό πληρωμής.

Το σύστημα θα υποστηρίζει τις κάτωθι **βασικές λειτουργίες**:

Α) Υπολογισμό ποσού και έκδοση κωδικού (ταυτότητας) πληρωμής για έγγραφα και αιτήσεις που κατατίθενται στο Υποθηκοφυλακείο.

Β) Έλεγχο πληρωμών και όπου απαιτείται με έκδοση συμπληρωματικής πληρωμής και μερική ή ολική επιστροφή. Η επιστροφή θα γίνεται από το διαχειριστικό εργαλείο της τράπεζας που θα επιλεγεί ή εξωσυστημικά. Στο σύστημα θα καταγράφονται όλες οι κινήσεις.

Γ) Αυτοματοποιημένη διαδικασία επιμερισμού των ποσών είσπραξης σε λογαριασμούς (ΤΑΧΔΙΚ, Δημόσιο, Μεγαρόσημα, Κτηματολόγιο) για διαχειριστικούς σκοπούς.

Δ) Δημιουργία καταστάσεων, βιβλίου τελών και δικαιωμάτων, γενικού βιβλίου εκθέσεων.

Ε) Υλοποίηση διαδικτυακών υπηρεσιών (web services) για τη διασύνδεση του παρόντος συστήματος με υφιστάμενα πληροφοριακά συστήματα Υποθηκοφυλακείων.

14) Παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τα Υποθηκοφυλακεία (Έμμισθα, Άμισθα) της χώρας

Το έργο αφορά σε:

Α) Σχεδίαση και ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους συναλλασσόμενους με τα Υποθηκοφυλακεία (συμβολαιογράφοι, δικηγόροι, δικαστικοί επιμελητές, πολίτες) και διασύνδεση αυτών με το πληροφοριακό σύστημα ηλεκτρονικών πληρωμών.

Β) Σχεδίαση, ανάπτυξη και παραμετροποίηση κεντρικού πληροφοριακού συστήματος παροχής για τις διαδικασίες των Υποθηκοφυλακείων της χώρας (έμμισθα, άμισθα).

Γ) Διαλειτουργικότητα με τρίτα πληροφοριακά συστήματα (όπως Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, Ολομέλεια Δικηγορικών Συλλόγων).

15) Απλούστευση και ψηφιοποίηση πιστοποιητικών Δικαστηρίων

Το έργο αφορά σε:

- A) Ηλεκτρονική Έκδοση και Παραλαβή των Πιστοποιητικών που εκδίδονται από τα Δικαστήρια, από πολίτες και δικηγόρους. Προτεραιότητα σε πιστοποιητικά κληρονομιάς, φερεγγυότητας - επιχειρηματικότητας, επιμέλειας και μη αφαίρεσης γονικής μέριμνας τέκνου.
- B) Προώθηση λύσεων απλούστευσης διαδικασιών και διαλειτουργικότητας μεταξύ φορέων.
- Γ) Ομογενοποίηση των απαιτούμενων δικαιολογητικών για την ηλεκτρονική έκδοση και παραλαβή των πιστοποιητικών.
- Δ) Απλούστευση διαδικασιών έκδοσης των πιστοποιητικών που εκδίδονται από τα δικαστήρια της ελληνικής επικράτειας. Κατάργηση - Ενοποίηση πιστοποιητικών. Οριζόντια τεχνική υλοποίηση Ηλεκτρονικής Έκδοσης και Παραλαβής Πιστοποιητικών που εκδίδονται από τα λοιπά Δικαστήρια της χώρας έως την ολοκλήρωση του ΟΣΔΔΥ-ΠΠ Β' Φάση.

16) Απλούστευση και ψηφιοποίηση πιστοποιητικών Εισαγγελιών

Το έργο αφορά σε:

- A) Ηλεκτρονική Έκδοση και Παραλαβή των Πιστοποιητικών που εκδίδονται από τις Εισαγγελίες.
- B) Ηλεκτρονική Έκδοση Και Παραλαβή Πιστοποιητικών που εκδίδονται από τις λοιπές Εισαγγελίες της χώρας έως την ολοκλήρωση του ΟΣΔΔΥ-ΠΠ Β' Φάση.

17) Δημιουργία Ενιαίου Συστήματος Διαθηκών (Μετάπτωση Διαφόρων Υφιστάμενων Συστημάτων - Ενοποίηση)

Το έργο αφορά σε:

- A) Τεχνική Δυνατότητα Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης Διαθήκης.
- B) Δυνατότητα αυτόματης δημοσίευσης αποθηκευμένης ηλεκτρονικής διαθήκης με διαλειτουργικότητα του Μητρώου Πολιτών. Δυνατότητα Έκδοσης και Παραλαβής Επισήμου Αντιγράφου Δημοσιευμένης Διαθήκης με ψηφιακή υπογραφή αρμοδίου Δικαστικού Υπαλλήλου.

18) Ηλεκτρονική Έκδοση Κληρονομητηρίου

Αφορά σε νομοθετική μεταρρύθμιση και τεχνική υλοποίηση.

19) Ηλεκτρονική Κατάθεση Δικογράφων

Αφορά σε παρεμβάσεις σε υφιστάμενα συστήματα για την ένταξη του συνόλου των διαδικασιών στη διαδικασία ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφων.

20) Ηλεκτρονικές Συναινετικές Προσημειώσεις Υποθήκης

Ηλεκτρονική υποβολή Αίτησης Προσημείωσης Υποθήκης με ψηφιακή υπογραφή και Δικαιολογητικών. Δημιουργία προδιατυπωμένων εγγράφων (templates) και διάθεσή τους σε ηλεκτρονική πλατφόρμα. Ηλεκτρονική Έκδοση και Παραλαβή Αποφάσεων Συναινετικής Προσημείωσης με ψηφιακή υπογραφή.

21) Ηλεκτρονικές Διαταγές Πληρωμής

Ηλεκτρονική Υποβολή Αίτησης Έκδοσης Διαταγής Πληρωμής με ψηφιακή υπογραφή και Δικαιολογητικών. Δημιουργία προδιατυπωμένων εγγράφων (templates) και διάθεσή τους σε ηλεκτρονική πλατφόρμα. Ηλεκτρονική Δημοσίευση Διαταγών Πληρωμής με ψηφιακή υπογραφή. Ηλεκτρονική Έκδοση και Παραλαβή Απογράφου με δυνατότητα εκτύπωσης.

22) Ηλεκτρονικές Δηλώσεις Παράστασης σε Δικαστήρια

Δυνατότητα ηλεκτρονικής δήλωσης παράστασης σε Δικαστήρια για τη συζήτηση υποθέσεων χωρίς τη φυσική παρουσία των πληρεξουσίων δικηγόρων και δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής σχετικών εγγράφων.

23) Ηλεκτρονική Επίδοση και Κοινοποίηση Εγγράφων

Ηλεκτρονική Επίδοση και Κοινοποίηση Αστικών, Ποινικών και Διοικητικών Εγγράφων.

24) Παρακολούθηση Πορείας Ποινικής Υπόθεσης (Ροή Μήνυσης) - Ηλεκτρονική Κατάθεση Μηνύσεων - Ηλεκτρονικά Αντίγραφα Ποινικών Αποσπασμάτων - Αποφάσεων

Ηλεκτρονική ενημέρωση πορείας μήνυσης από την κατάθεση μέχρι την αμετάκλητη έκδοση απόφασης ή θέση στο αρχείο. Κατάθεση μήνυσης με ψηφιακή υπογραφή συνοδευόμενη από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Ηλεκτρονική πληρωμή παραβόλου. Ηλεκτρονική έκδοση και παραλαβή αντιγράφων με ψηφιακή υπογραφή.

25) Αναμόρφωση Portal Δικαστηρίων και Εισαγγελιών – Ένταξη σε gov.gr

Αφορά στη μελέτη και ενσωμάτωση προτύπων ανάπτυξης ιστοτόπων.

26) Ανασχεδιασμός πλατφόρμας ηλεκτρονικών πλειστηριασμών και του διαμοιρασμού πληροφοριών

Ένας από τους κύριους στόχους του έργου είναι να απλοποιήσει τη διαδικασία, καθιστώντας την πλατφόρμα πιο φιλική προς το χρήστη. Η προεπισκόπηση των βασικών χαρακτηριστικών των ακινήτων θα διευκολύνει το χρήστη και θα οδηγήσει στη μείωση της ασυμμετρίας της πληροφόρησης. Στο πλαίσιο του έργου θα εξεταστούν πιθανές διεπαφές/σύνδεσμοι με ιστοτόπους τραπεζών και άλλων πιστωτών, με την προσθήκη πρόσθετων πληροφοριών για τα ακίνητα στις ιστοσελίδες των πιστωτών, είτε με τη ύπαρξη της δυνατότητας πιθανών επιλογών χρηματοδότησης, προκειμένου να ενισχυθεί η ανταλλαγή πληροφοριών και η εμπορικότητα των ακινήτων. Οι διεπαφές με τις τράπεζες θα επιτρέψουν επίσης τη διασύνδεση με τα διαθέσιμα χρηματοπιστωτικά προϊόντα, διευρύνοντας τον αριθμό των συμμετεχόντων (ενδεχομένως μέσω συμφωνίας back-to-back).

27) Καταγραφή κατάθεσης ανήλικου στο «Σπίτι του Παιδιού» σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Πάτρα και Ηράκλειο με ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις

Αφορά στην προμήθεια, εγκατάσταση και παραμετροποίηση του απαιτούμενου υλικοτεχνικού εξοπλισμού σε χώρους του «Σπίτι του Παιδιού», για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την καταγραφή της κατάθεσης

του ανήλικου με ηλεκτρονικά οπτικοακουστικά μέσα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

28) Σύνολο έργων που έχουν προταθεί από την ολομέλεια των δικηγορικών συλλόγων της χώρας

Τα έργα αυτά στοχεύουν:

Α) Στην αναβάθμιση ενοποιημένων ψηφιακών υποδομών προδικασίας του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών καθώς και της Ολομέλειας των Δικηγορικών Συλλόγων της χώρας (Μητρώο – Αποθετήριο), και αφορά ιδίως στη δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος οικονομικής διαχείρισης πόρων και δεδομένων προδικασίας.

Β) Στη Διαλειτουργικότητα ΟΠΣ καθώς και σε αλληλεπιδραστικές ηλεκτρονικές υπηρεσίες προδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της διαδικτυακής εξυπηρέτησης δικηγόρων, δικαστών και πολιτών με ΟΣΔΔΥ-ΠΠ.

Γ) Στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης υποθέσεων πειθαρχικού δικηγόρων.

Δ) Στη δημιουργία συστήματος ηλεκτρονικής ψηφοφορίας στις εκλογές Δικηγορικών Συλλόγων, δημοψηφίσματος στα πλαίσια των Δικηγορικών Συλλόγων, και αποφάσεων Γενικών Συνελεύσεων.

Ε) Στην ψηφιακή αναβάθμιση των ψηφιακών νομικών βιβλιοθηκών των Δικηγορικών Συλλόγων καθώς και στη δημιουργία τεχνικών μέτρων ασφαλείας για την ασφάλεια των τελευταίων, όπως ενδεικτικά RFID (Radio Frequency Identification).

Ζ) Στη δημιουργία Ευρωπαϊκού Κέντρου Νομικού Πολιτισμού.

Η) Στην οργάνωση υπηρεσιών άσκησης δικηγόρων σε Δικαστήρια, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, δικηγορικά γραφεία και δικηγορικές εταιρείες.

Ι) Στη διά βίου εκπαίδευση (Θέμις Εκπαιδευτική), συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών σεμιναρίων σχετικά με εξελίξεις ανά κλάδο δικαίου, σεμιναρίων ασκούμενων δικηγόρων, ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, εξοικείωσης με τις ψηφιακές υποδομές που αναπτύσσει το Υπουργείο Δικαιοσύνης και της καθολικής καθιέρωσης ψηφιακής υπογραφής.

3. ΕΡΕΥΝΑ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, το 2021 η Ελλάδα δημοσίευσε τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 που περιλαμβάνει έργα για την ενσωμάτωση και επέκταση της ψηφιακής τεχνολογίας σε διάφορους τομείς μεταξύ των οποίων και στη Δικαιοσύνη. Στον τομέα της Δικαιοσύνης μέσα από τα 28 έργα ψηφιοποίησης (προϋπολογισμού 334 εκατ. €) στοχεύεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (π.χ. μείωση χρόνου και κόστους απόδοσης δικαιοσύνης, μείωση ανάγκης φυσικής παρουσίας διαδίκων, μείωση έγχαρτων διαδικασιών).

Στο πλαίσιο εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για τον προσδιορισμό του αντίκτυπου του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στη Δικαιοσύνη (ο οποίος βρίσκεται σε εξέλιξη) πραγματοποιήθηκε εντός του Ιουνίου 2024 έρευνα με τη συμμετοχή επαγγελματιών του τομέα απονομής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα, όπου τέθηκαν ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία ομαδοποιούνται στις ακόλουθες 3 ενότητες:

- 4) Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης
(περιλαμβάνονται 4 επί μέρους ερωτήματα)
- 5) Ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης
(περιλαμβάνονται 8 επί μέρους ερωτήματα)
- 6) Μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης
(περιλαμβάνονται 3 επί μέρους ερωτήματα)

3.2 Μεθοδολογία της έρευνας

Για την πραγματοποίηση της έρευνας επιλέχθηκε ως επιστημονική μέθοδος η ποσοτική έρευνα λόγω της εφαρμογής της σε φαινόμενα που μπορούν να αποτυπωθούν με μέτρηση της ποσότητας. Για την καταγραφή του αντίκτυπου του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης κατά το έτος 2024 επιλέχθηκε ως πληθυσμός της έρευνας το σύνολο των επαγγελματιών στο χώρο των δικαστηρίων (δικαστικοί λειτουργοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικηγόροι). Για τη συλλογή εμπειρικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου (πολλαπλών επιλογών) σε δείγμα του πληθυσμού.

Για την ευκολότερη ομαδοποίηση των απαντήσεων οι κλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν:

- 1) κλίμακες απλής επιλογής
(σε ερωτήσεις που επιδέχονται μόνο μία απάντηση από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων)
- 2) κλίμακες πολλαπλής επιλογής
(σε ερωτήσεις που επιδέχονται μία ή περισσότερες απαντήσεις από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων)
- 3) κλίμακες Likert [26]
(σε ερωτήσεις που προτείνονται απαντήσεις βαθμού συμφωνίας του ερωτώμενου ως προς μια διατυπωμένη άποψη)

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από δείγμα του πληθυσμού με διατήρηση της ανωνυμίας των απαντήσεων κατά τη συμπλήρωσή του, η οποία έγινε σε ηλεκτρονική μορφή (αξιοποιώντας το λογισμικό διαχείρισης ερευνών Google Forms).

3.3 Επιλογή Δείγματος

Η δειγματοληπτική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Δειγματοληψία Ευκολίας (Convenience Sampling) κατά την οποία το δείγμα επιλέγεται από ένα τμήμα του πληθυσμού στο οποίο υπάρχει εύκολη πρόσβαση. Σημειώνεται ότι με τη συγκεκριμένη μέθοδο αν και περιορίζεται ο βαθμός αξιοπιστίας των συμπερασμάτων που μπορούν να εξαχθούν [27], εντούτοις ενδείκνυται σε περιπτώσεις που υπάρχει χρονικός περιορισμός για τη συλλογή απαντήσεων (προς όφελος της ταχύτητας ολοκλήρωσης της έρευνας).

Το δείγμα αποτελούνταν από 39 συμμετέχοντες με σκοπό την κατά το δυνατό μεγαλύτερη κάλυψη διασποράς των συμμετεχόντων ως προς τα ακόλουθα κριτήρια:

- 1) ιδιότητα/ρόλος στην ελληνική Δικαιοσύνη
(16 δικαστικοί λειτουργοί, 12 δικηγόροι, 11 δικαστικοί υπάλληλοι)
- 2) έτη εμπειρίας στον υφιστάμενο ρόλο (0 έως 44 έτη)
- 3) ηλικία (25 έως 64 έτη)
- 4) επίπεδο ακαδημαϊκής κατάρτισης
(απόφοιτος Γυμνασίου/Λυκείου, απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, κάτοχος διδακτορικού)

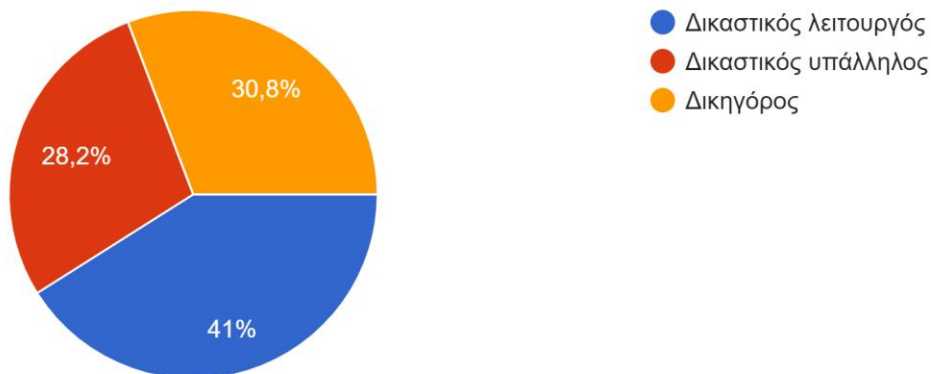
3.4 Αποτελέσματα της έρευνας

Για κάθε ερώτηση που τέθηκε στο ερωτηματολόγιο της έρευνας παρατίθενται ακολούθως οι απαντήσεις που συλλέχθηκαν καθώς και διαπιστώσεις που προκύπτουν από τις συγκεκριμένες απαντήσεις.

3.4.1 Δημογραφικά στοιχεία

Ποιος είναι ο ρόλος σας στην ελληνική Δικαιοσύνη;

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 10: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 1η ερώτηση «Ποιος είναι ο ρόλος σας στην ελληνική Δικαιοσύνη;»

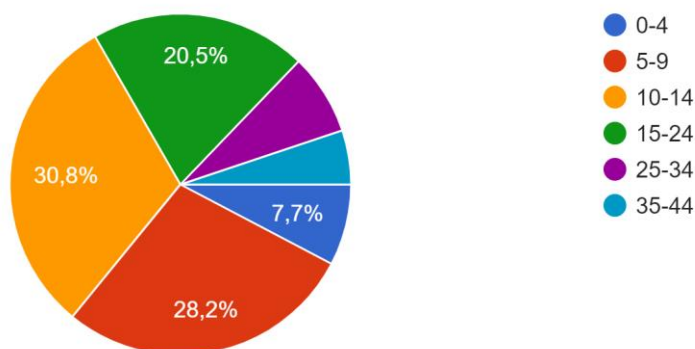
Διαπίστωση 1:

Το δείγμα καλύπτει σχετικά ομοιόμορφα το σύνολο των επαγγελματιών στο χώρο των δικαστηρίων (δικαστικοί λειτουργοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικηγόροι).

Αυτό είναι αναγκαίο ώστε να υπάρχει ισορροπημένη εικόνα για το σύνολο των εμπλεκόμενων επαγγελματιών στον τομέα απονομής της Δικαιοσύνης και να αποφευχθούν εσφαλμένα συμπεράσματα από ιδιαιτερότητες που εμφανίζονται αποκλειστικά σε κάποιο υποσύνολο. Για παράδειγμα η έλλειψη χορήγησης και χρήσης ψηφιακής υπογραφής εντοπίζεται στους δικαστικούς λειτουργούς και όχι στους δικηγόρους ή στους δικαστικούς υπαλλήλους (από τους οποίους γίνεται ευρεία χρήση). Ομοίως, σε αντίθεση με τους δικαστικούς υπαλλήλους και τους δικηγόρους, οι οποίοι έχουν πρόσβαση με προσωπικούς κωδικούς στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Πολιτικής & Ποινικής Δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ-ΠΠ), σε πολλές περιπτώσεις οι δικαστικοί λειτουργοί επικοινωνούν με το σύστημα μέσω των γραμματειών των δικαστηρίων όπου υπηρετούν και όχι άμεσα (με ηλεκτρονικό τρόπο).

Πόσα έτη εμπειρίας διαθέτετε στον υφιστάμενο ρόλο σας;

39 απαντήσεις



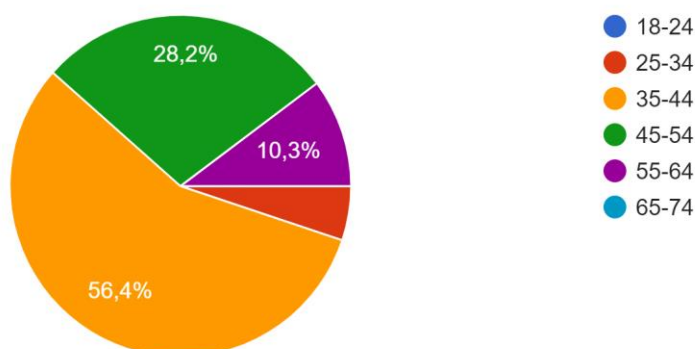
Διάγραμμα 11: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 2η ερώτηση «Πόσα έτη εμπειρίας διαθέτετε στον υφιστάμενο ρόλο σας;»

Διαπίστωση 2:

Ως προς τα έτη εμπειρίας των συμμετεχόντων στον υφιστάμενο ρόλο τους, το δείγμα καλύπτει ένα μεγάλο εύρος ετών (0 έως 44), γεγονός που συμβάλει θετικά στην πληρέστερη αποτύπωση της οπτικής τόσο των έμπειρων όσο και λιγότερο έμπειρων επαγγελματιών του χώρου. Ωστόσο, η πλειοψηφία (79,5%) αφορά στο φάσμα 5 έως 24 ετών εμπειρίας, εντός του οποίου εντοπίζεται η μεγαλύτερη επαγγελματική δραστηριότητα.

Σε ποια ηλικιακή ομάδα βρίσκεστε;

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 12: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 3η ερώτηση «Σε ποια ηλικιακή ομάδα βρίσκεστε;»

Διαπίστωση 3:

Το δείγμα καλύπτει ένα μεγάλο εύρος ηλικιών (25 έως 64 έτη), με το μεγαλύτερο μέρος του (84,6%) να το αποτελούν οι ηλικίες 35 έως 54 έτη. Η μεγάλη συγκέντρωση των εργαζομένων στο ηλικιακό φάσμα των 35 έως 54 ετών, μπορεί να ερμηνευθεί λαμβάνοντας υπ' όψη τους ακόλουθους παράγοντες.

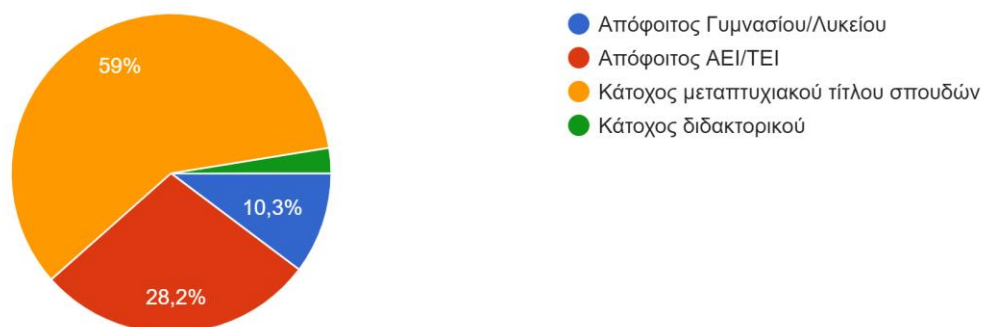
Στους δικαστικούς λειτουργούς η ενασχόλησή τους στον τομέα της Δικαιοσύνης (με τη συγκεκριμένη ιδιότητα) εντοπίζεται μετά τα 30 έτη κατ' ελάχιστον, δεδομένου ότι για την εισαγωγή στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών (ΕΣΔΙ) οι συμμετέχοντες κατά το έτος προκήρυξης του διαγωνισμού εισαγωγής θα πρέπει να έχουν συμπληρώσει το 28ο έτος της ηλικίας τους και να μην έχουν υπερβεί το 40ο. Συνήθως η χρονική διάρκεια ανάμεσα στην προκήρυξη του διαγωνισμού μέχρι την ολοκλήρωσή του και την αποδοχή του διορισμού εκ μέρους των επιτυχόντων είναι 1 έτος. Στη συνέχεια προστίθεται η χρονική διάρκεια φοίτησης στην ΕΣΔΙ και η υποχρεωτική πρακτική άσκηση στα δικαστικά καταστήματα συνολικής διάρκειας 16 μηνών.

Οι δικαστικοί υπάλληλοι για να διοριστούν πρέπει πλέον να έχουν επιτύχει σε προκηρυχθέντα σχετικό δημόσιο διαγωνισμό και να έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τη φοίτησή τους στην ΕΣΔΙ (σχετικό πρόγραμμα κατάρτισης δικαστικών υπαλλήλων). Στην περίπτωση τους δεν τίθενται τα ηλικιακά όρια που τίθενται στους δικαστικούς λειτουργούς. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές δικαστικοί υπάλληλοι συνήθως μεταξύ των ετών 25 έως 35 τελούν σε άδεια μητρότητας, ενώ ένα μεγάλο μέρος των δικαστικών υπαλλήλων κατά τα προηγούμενα έτη είχε επιλέξει την πρόωρη συνταξιοδότηση ήδη από τα 55 έτη.

Στην περίπτωση των δικηγόρων, την αποφοίτηση από τη νομική σχολή ακολουθεί η πρακτική άσκηση (διάρκειας 18 μηνών) για την απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος. Επίσης, λόγω της απαιτούμενης εξειδίκευσης, σε πολλές περιπτώσεις η έναρξη της επαγγελματικής δραστηριότητας παρατείνεται λόγω μεταπτυχιακών σπουδών. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση πραγματοποίησης μεταπτυχιακών σπουδών στο εξωτερικό δεν είναι τεχνικά εφικτή η άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα λόγω απαιτούμενης φυσικής παρουσίας των δικηγόρων σε πολλές διαδικασίες π.χ. διεξαγωγή ποινικών δικών, δικών που αφορούν περιουσιακές διαφορές κ.α.

Ποιο είναι το επίπεδο της ακαδημαϊκής σας κατάρτισης;

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 13: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 4η ερώτηση «Ποιο είναι το επίπεδο της ακαδημαϊκής σας κατάρτισης;»

Διαπίστωση 4:

Ως προς το επίπεδο της ακαδημαϊκής κατάρτισης των συμμετεχόντων, το δείγμα αντιπροσωπεύει όλο το εύρος σπουδών (απόφοιτοι Γυμνασίου/Λυκείου, ΑΕΙ/ΤΕΙ, κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών/διδακτορικού), ενώ η πλειοψηφία (61,6%) κατέχει τουλάχιστον 1 τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Το υψηλό επίπεδο ακαδημαϊκής κατάρτισης ερμηνεύεται από την ανάγκη εξειδίκευσης στην επαγγελματική δραστηριότητα. Στον τομέα των δικηγόρων αλλά και των δικαστικών λειτουργιών η εξειδίκευση είναι αναγκαία για την ποιοτικότερη και ταχύτερη παροχή των νομικών τους υπηρεσιών. Παράλληλα σημειώνεται και η αυξημένη μοριοδότηση κατά την προκήρυξη διαγωνισμών εισαγωγής στο Δημόσιο που παρέχεται στους κατόχους μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών.

3.4.2 Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης



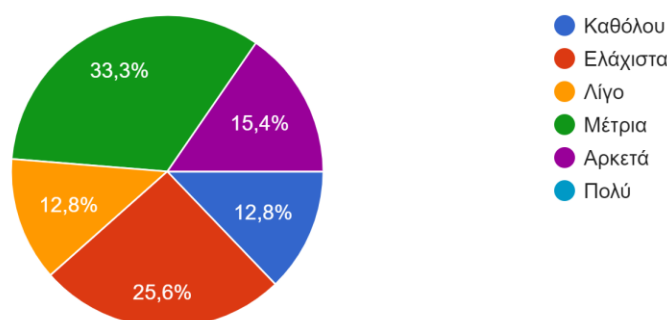
Διαπίστωση 5:

Ο βαθμός γνώσης της έννοιας του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στις απαντήσεις του δείγματος ποικίλει από «καθόλου» έως «πολύ». Ωστόσο, η μεγάλη πλειοψηφία (79,5%) δηλώνει «μέτρια» ή «αρκετή» γνώση.

Η παραπάνω διαπίστωση μπορεί να δικαιολογηθεί λαμβάνοντας υπόψη αφενός την υστέρηση του Δημόσιου τομέα στην εφαρμογή του Ψηφιακού Μετασχηματισμού και αφετέρου το γεγονός ότι στον τομέα απονομής της Δικαιοσύνης οι επαγγελματίες προέρχονται κατά βάση από τον τομέα των θεωρητικών επιστημών, στον οποίο η επίδραση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού είναι μειωμένη σε σύγκριση με τομείς άλλων επιστημών. Ιδίως στη νομική επιστήμη που μελετά ανθρώπινες συμπεριφορές με βάση τους θεσπισμένους από την Πολιτεία νόμους, ο συγχρονισμός με τις τεχνολογικές εξελίξεις αντιμετωπίζεται συχνά με επιφυλάξεις, όπως προκύπτει και από τις απαντήσεις που δόθηκαν στις ερωτήσεις 18 και 19 της παρούσας έρευνας σχετικά με το μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στο χώρο της Δικαιοσύνης.

Σε τι βαθμό είστε ενημερωμένος/η εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του ψηφιακού μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης;

39 απαντήσεις



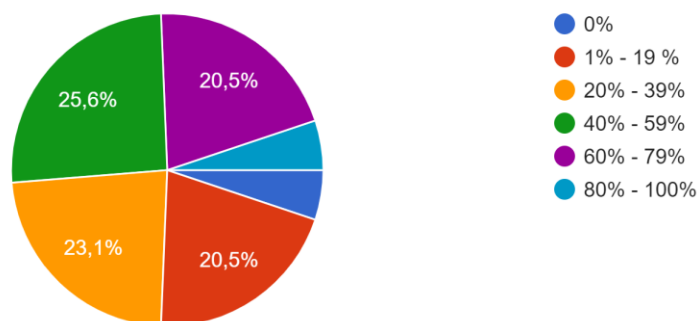
Διάγραμμα 15: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 6η ερώτηση «Σε τι βαθμό είστε ενημερωμένος/η εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του ψηφιακού μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης;»

Διαπίστωση 6:

Το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων (51,2%) δηλώνει από «καθόλου» έως «λίγο» ενημερωμένο εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης.

Το ποσοστό αυτό καταδεικνύει ότι απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό η ενημέρωση των συμμετεχόντων σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους και τις δράσεις του Ψηφιακού Μετασχηματισμού στη Δικαιοσύνη. Η συγκεκριμένη διαπίστωση συνάδει και με τα αποτελέσματα της ερώτησης 8, στην οποία μόλις το 5,1% των απαντήσεων περιλάμβανε τη «συμμετοχή σε σεμινάρια ψηφιακής κατάρτισης από το Υπ. Δικαιοσύνης». Εκτιμάται ότι η ενίσχυση της σχετικής ενημέρωσης θα είχε θετικά αποτελέσματα στην επιτάχυνση της πορείας του Ψηφιακού Μετασχηματισμού, βασικός πυλώνας του οποίου είναι η αποδοχή και υιοθέτηση ψηφιακής κουλτούρας εκ μέρους του ανθρώπινου δυναμικού.

Τι ποσοστό από τις καθημερινές επιμέρους εργασίες σας (στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης) έχετε πραγματοποιήσει (εντός του 2024) με χρήση ψηφιακών συστημάτων και υποδομών;
39 απαντήσεις



Διάγραμμα 16: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 7η ερώτηση «Τι ποσοστό από τις καθημερινές επιμέρους εργασίες σας (στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης) έχετε πραγματοποιήσει (εντός του 2024) με χρήση ψηφιακών συστημάτων και υποδομών;»

Διαπίστωση 7:

Το 74,3% των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί σε ποσοστό 0 έως 59% των καθημερινών εργασιών του τα ψηφιακά συστήματα και τις υποδομές.

Από περαιτέρω στατιστική ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι οι δικηγόροι πραγματοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό (μέσος όρος 50%) τις καθημερινές επιμέρους εργασίες τους μέσω ψηφιακών συστημάτων και υποδομών έναντι των υπόλοιπων κατηγοριών των συμμετεχόντων (μέσος όρος 36,7%).

Από κατ' ιδίαν συζήτηση με συμμετέχοντες στο δείγμα σημειώνονται οι παρακάτω παρατηρήσεις.

Στους δικαστικούς λειτουργούς η χρήση ψηφιακών συστημάτων περιορίζεται κυρίως στη σύνταξη της δικαστικής απόφασης και την τυχόν έρευνα νομολογίας.

Στις ποινικές δίκες σημειώνεται ότι η τήρηση των πρακτικών εξακολουθεί να πραγματοποιείται με τη μέθοδο της στενογραφίας από τους δικαστικούς υπαλλήλους, σε αντίθεση με σύγχρονες μεθόδους ψηφιακής καταγραφής και αυτόματης μετατροπής σε κείμενο. Αυτό σημαίνει ότι δαπανάται επιπλέον χρόνος για την αναλυτική γραφή των πρακτικών σε δεύτερο χρόνο προς αξιοποίησή τους.

Στην περίπτωση αυτεπάγγελτης διαβίβασης δικογραφιών μεταξύ δικαστικών καταστημάτων - ελλείψει δικαστικών επιμελητών - χρησιμοποιείται το ταχυδρομείο και όχι κάποιος ηλεκτρονικός τρόπος με αποτέλεσμα να προκαλείται καθυστέρηση αρκετών εβδομάδων στο χειρισμό των σχετικών υποθέσεων.

Επίσης, εντύπωση προκαλεί η μη υιοθέτηση της ηλεκτρονικής επίδοσης των δικαστικών εγγράφων. Αντ' αυτού τα έγγραφα επιδίδονται μέσω δικαστικού επιμελητή σε έντυπη μορφή στο φυσικό χώρο του αποδέκτη, γεγονός που επιφέρει μειωμένη αποτελεσματικότητα της διαδικασίας επίδοσης (π.χ. θυροκολλήσεις, ερημοδικίες κλπ.).

Η διεκπεραίωση ηλεκτρονικών αιτημάτων χορήγησης πιστοποιητικών, αποτελεί τη μοναδική εργασία που οι δικαστικοί υπάλληλοι μπορούν να εκτελέσουν απομακρυσμένα (μέσω τηλεργασίας). Διότι το μεγαλύτερο μέρος του αντικειμένου της

εργασίας τους αφορά στην εξυπηρέτηση του κοινού δια ζώσης, για παράδειγμα λήψη εγγράφων, προτάσεων, σχετικών, τα οποία συσχετίζουν σε δικογραφίες που τηρούνται αποκλειστικά σε έγχαρτη μορφή στα καταστήματα των δικαστηρίων, χορήγηση βεβαιώσεων και καταχώρηση δικογράφων / ενδίκων μέσων στο σύστημα ΟΣΔΔΥ-ΠΠ, άλλως σε ειδικά βιβλία των γραμματειών κάθε δικαστηρίου.

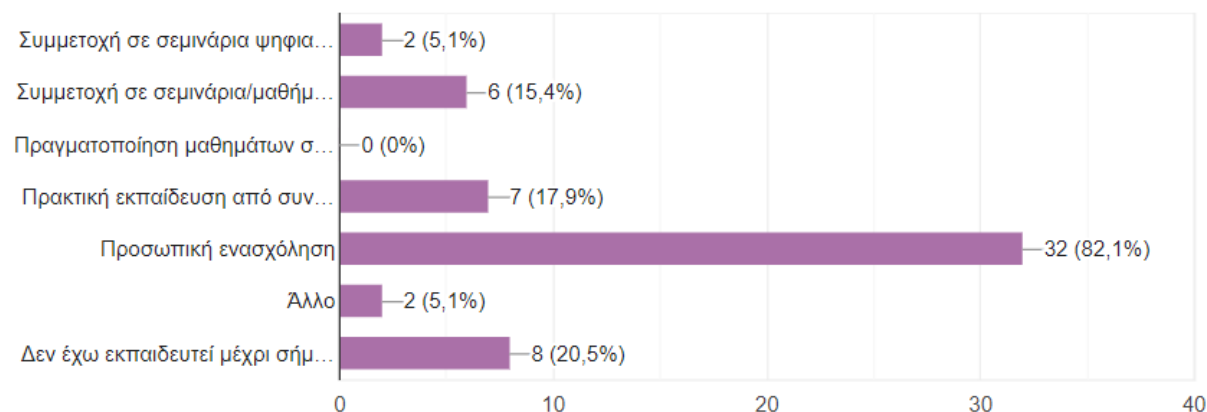
Όταν εντοπίζονται προβλήματα στα ψηφιακά συστήματα οι εμπλεκόμενοι (δικαστικοί λειτουργοί, υπάλληλοι, δικηγόροι) απευθύνονται στους φορείς διαχείρισής τους προς επίλυση, όμως λόγω απουσίας ή καθυστερημένης ανταπόκρισης τελικά καταφεύγουν στην παράλληλη τήρηση παλαιών διαδικασιών π.χ. τήρηση χειρόγραφων αρχείων ή κατάθεσης εγγράφων, ώστε να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη συνέχιση της λειτουργίας ορισμένων διαδικασιών.

Ομοίως οι δικαστικοί λειτουργοί προσπαθούν να θεραπεύσουν τυχόν δυσλειτουργίες συστημάτων π.χ. αδυναμία ανάρτησης εγγράφων σε ηλεκτρονικές πλατφόρμες, εσφαλμένη ενημέρωση συστημάτων σχετικά με την πορεία των υποθέσεων, διεξάγοντας οι ίδιοι προσωπική έρευνα και ζητώντας περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία από τα εμπλεκόμενα μέρη, διαδικασία που συνεπάγεται καθυστέρηση στη συγκέντρωση των αποδεικτικών μέσων και την έκδοση της απόφασης.

Ομοίως οι δικηγόροι λόγω δυσλειτουργίας λοιπών εμπλεκόμενων φορέων π.χ. εφορίας, δημόσιων ταμείων, ασφαλιστικών φορέων συχνά επιλέγουν τη δια ζώσης κατάθεση δικογράφων παρά με χρήση ψηφιακής υπογραφής.

Μέσω ποιού ή ποιών τρόπων έχετε εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων σας στην εργασία; (μπορείτε να επιλέξετε 1 ή περισσότερες απαντήσεις)

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 17: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 8η ερώτηση «Μέσω ποιού ή ποιών τρόπων έχετε εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων σας στην εργασία; (μπορείτε να επιλέξετε 1 ή περισσότερες απαντήσεις)»

Οι διαθέσιμες προς επιλογή απαντήσεις (1 ή περισσότερες ταυτόχρονα από κάθε ερωτώμενο) που παρουσιάζονται στο παραπάνω διάγραμμα είχαν ως εξής:

Α) Συμμετοχή σε σεμινάρια ψηφιακής κατάρτισης από το Υπ. Δικαιοσύνης

- Β) Συμμετοχή σε σεμινάρια/μαθήματα εκτός του Υπ. Δικαιοσύνης
- Γ) Πραγματοποίηση μαθημάτων στην ιστοσελίδα της Εθνικής Ακαδημίας Ψηφιακών Ικανοτήτων
- Δ) Πρακτική εκπαίδευση από συναδέλφους
- Ε) Προσωπική ενασχόληση
- Ζ) Άλλο
- Η) Δεν έχω εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων

Διαπίστωση 8:

Για την εκπλήρωση των εργασιακών καθηκόντων οι απαιτούμενες ψηφιακές δεξιότητες έχουν αποκτηθεί κυρίως από προσωπική ενασχόληση (82,1% των συμμετεχόντων). Ενώ μόνο το 5,1% συμμετείχε σε σεμινάρια ψηφιακής κατάρτισης από το Υπ. Δικαιοσύνης και 0% έχει παρακολουθήσει μαθήματα από την ιστοσελίδα της Εθνικής Ακαδημίας Ψηφιακών Ικανοτήτων. Ποσοστό δε 20,5% δηλώνει ότι δεν έχει λάβει σχετική εκπαίδευση.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι δεν έχει ακολουθηθεί μέχρι σήμερα κάποιος δομημένος τρόπος απόκτησης των απαραίτητων ψηφιακών δεξιοτήτων στον εργασιακό χώρο, γεγονός που έχει οδηγήσει το 82,1% των συμμετεχόντων να καταφύγουν στην κατάρτιση μέσω προσωπικής τους ενασχόλησης.

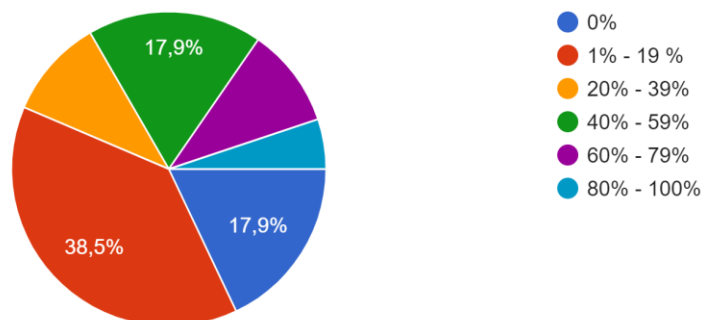
Είναι επομένως προφανές ότι η δέσμευση της Πολιτείας περί ενημέρωσης και εκπαίδευσης των σχετικών φορέων δεν έχει ακόμη εκπληρωθεί. Εντούτοις γίνονται προσπάθειες μέσω σεμιναρίων που διεξάγουν οι κατά τόπους δικηγορικοί σύλλογοι (με κίνητρο τη χορήγηση σχετικών πιστοποιητικών σε δικηγόρους). Παράλληλα διεξάγονται σεμινάρια σε δικαστικούς λειτουργούς και δικαστικούς υπαλλήλους μέσω του Υπουργείου ή της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών, πλην όμως σπάνια παρέχεται η δυνατότητα διαδικτυακής παρακολούθησής τους, με αποτέλεσμα να καθίσταται δύσκολη η φυσική συμμετοχή για όσους έχουν οικογενειακές ή άλλες υποχρεώσεις σε πόλεις που βρίσκονται μακριά από τον τόπο διεξαγωγής των σεμιναρίων (τόπος διεξαγωγής συνήθως η Θεσσαλονίκη, λόγω της εγγύτητας της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών).

Ως προς την ιστοσελίδα της Εθνικής Ακαδημίας Ψηφιακών Ικανοτήτων φαίνεται ότι κανείς από τους συμμετέχοντες δεν την έχει χρησιμοποιήσει για την απόκτηση κάποιας ψηφιακής ικανότητας.

Τέλος, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι το 20,5% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν έχει εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων στην εργασία.

3.4.3 Ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης

Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ο προσδιορισμός και η κατανομή των δικαστικών υποθέσεων με αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο; 39 απαντήσεις



Διάγραμμα 18: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 9η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ο προσδιορισμός και η κατανομή των δικαστικών υποθέσεων με αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο;»

Διαπίστωση 9:

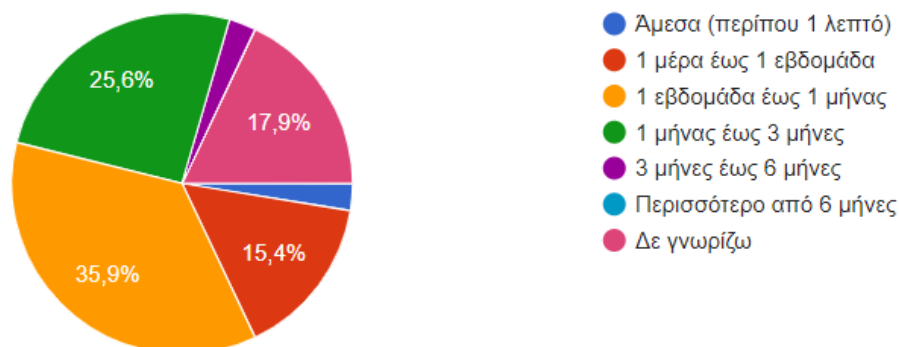
Η πλειοψηφία (56,4%) δηλώνει ότι ο προσδιορισμός (δικαστηρίου, δικασίμου, τμήματος) και η κατανομή (χρέωση σε δικαστικό λειτουργό και υπάλληλο) των δικαστικών υποθέσεων γίνεται με αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο σε ποσοστό μικρότερο του 20%.

Από κατ' ιδίαν επικοινωνία με συμμετέχοντες στην έρευνα επισημαίνεται ότι το ανωτέρω ποσοστό είναι μηδενικό σε περιφερειακές έδρες δικαστηρίων όπου εμφανίζεται σημαντική υποστελέχωση και δεν υπάρχει κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ τμημάτων είτε σε επίπεδο γραμματειών είτε σε επίπεδο δικαστικών λειτουργών με συνέπεια να εμφανίζεται καθυστέρηση στο έργο τους. Την παθογένεια αυτή ευελπιστεί να αντιμετωπίσει ο νέος δικαστικός χάρτης που αναμένεται να υλοποιηθεί και θα έχει ως συνέπεια την οργάνωση των δικαστηρίων σε μεγαλύτερους σχηματισμούς με αριθμούς γραμματέων και δικαστών που επιτρέπουν την κατάρτιση εξειδικευμένων τμημάτων και την αυτοματοποιημένη κατανομή των δικαστικών υποθέσεων μεταξύ γραμματέων και δικαστών. Η τελευταία δε εξασφαλίζει την ισοκατανομή, εναλλαγή των προσώπων και τη δίκαιη αντιμετώπιση των αιτημάτων λειτουργώντας ως δικλείδα ασφαλείας για την αποφυγή του κινδύνου πελατειακών σχέσεων ή εσφαλμένων προσεγγίσεων που μπορούν να αναπτυχθούν όταν τα ίδια πρόσωπα χειρίζονται αποκλειστικά συγκεκριμένες υποθέσεις. Σε κάθε περίπτωση η αυτοματοποιημένη και τυχαία ανάθεση καθηκόντων ενισχύει τη διαφάνεια και συμβάλει στην αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Ποιος είναι ο μέσος χρόνος που παρέρχεται από την αίτηση πιστοποιητικού με ηλεκτρονικό τρόπο (μέσω www.gov.gr) έως την έκδοση του ηλεκτρονικού πιστοποιητικού;

(αφορά στα πιστοποιητικά: μη δημοσίευσης διαθήκης, μη αποποίησης κληρονομιάς, δικαστικής φερεγγυότητας για τη συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς/λήψη δανείων/κάθε άλλη νόμιμη χρήση)

39 απαντήσεις

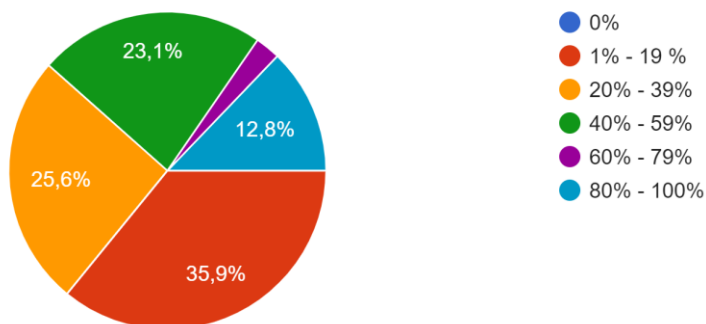


Διαπίστωση 10:

Η πλειοψηφία (61,5%) των συμμετεχόντων δηλώνει ότι απαιτούμενος χρόνος λήψης πιστοποιητικού (του οποίου η αίτηση έχει γίνει ηλεκτρονικά) είναι από 1 εβδομάδα έως 3 μήνες.

Ως πιθανή ερμηνεία του μεγάλου χρόνου απόκρισης θεωρείται η διεκπεραίωση του ηλεκτρονικού αιτήματος με μη ψηφιακό/αυτοματοποιημένο τρόπο (π.χ. έλλειψη διαλειτουργικότητας συστημάτων που θα μπορούσαν με μεταξύ τους επικοινωνία να ανταλλάξουν την απαιτούμενη πληροφορία για την άμεση έκδοση των πιστοποιητικών). Αυτό έχει ως συνέπεια να χρειάζεται να απασχοληθεί ένας τουλάχιστον δικαστικός υπάλληλος ώστε να εκδοθεί το απαιτούμενο πιστοποιητικό που για να παραλάβει συντομότερα ο πολίτης μεταβαίνει ο ίδιος στη δικαστική υπηρεσία, ακυρώνοντας στην ουσία το σκοπό της ηλεκτρονικής έκδοσης πιστοποιητικών.

Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων;
39 απαντήσεις



Διάγραμμα 20: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 11η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων;»

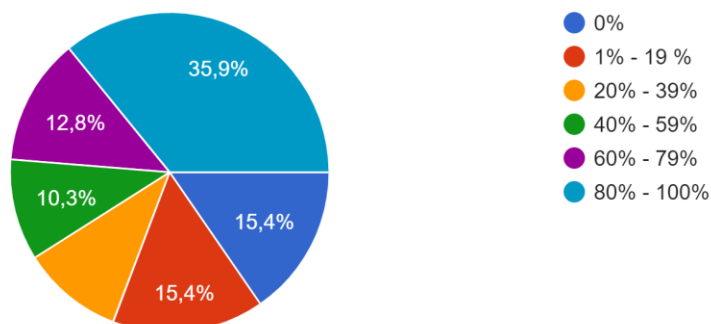
Διαπίστωση 11:

Η πλειοψηφία (61,5%) των συμμετεχόντων δηλώνει ότι ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων πραγματοποιείται σε ποσοστό μικρότερο του 40% των υποθέσεων.

Από κατ' ιδίαν συζητήσεις με συμμετέχοντες στην έρευνα αναφέρεται ως αιτία του παραπάνω η έλλειψη του θεσμού της ηλεκτρονικής δικογραφίας (ενώ όλα τα έγγραφα δημιουργούνται εξ αρχής σε ηλεκτρονική μορφή, στο τέλος κατατίθενται σε έγχαρτη μορφή). Ακόμη και σε διαδικασίες που προβλέπεται η ηλεκτρονική κατάθεση προτάσεων και σχετικών εγγράφων π.χ. τακτική διαδικασία, πλατφόρμες υπερχρεωμένων, διαδικασίες αφερεγγυότητας, οι γραμματείες των δικαστηρίων συχνά συστήνουν στα εμπλεκόμενα μέρη να τα προσκομίζουν όλα σε έγχαρτη μορφή, ώστε να εσωκλείονται στους φυσικούς φακέλους των δικογραφιών. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα παραπάνω έγγραφα δημιουργούνται εξ αρχής σε ηλεκτρονική μορφή, το γεγονός ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η κατάθεσή τους γίνεται σε έγχαρτη μορφή εγείρει ερωτήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης (π.χ. έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ συστημάτων υποβολής των παραπάνω και υποδοχής αυτών, περιορισμοί χρήσης ψηφιακών υπογραφών).

Επίσης, σημειώνεται ότι οι δυσλειτουργίες που εμφανίζονται στην ορθή ενημέρωση των ψηφιακών συστημάτων συχνά ελλοχεύουν σοβαρούς κινδύνους για τους διαδίκους π.χ. να ερημοδικαστούν αν δεν συσχετισθούν ορθά οι προτάσεις με την κατατεθείσα αγωγή ή παρεμβάσεις τρίτων στην κύρια δίκη ή δε γνωστοποιηθούν εγκαίρως γεγονότα που επιφέρουν την διακοπή ή την κατάργηση της δίκης π.χ. πρακτικά συμβιβασμού, παραιτήσεις, θάνατος φυσικών προσώπων, λύση εταιρειών, αλλαγή νόμιμου εκπροσώπου ή εκχώρηση των ενδίκων απαιτήσεων. Πρακτικά τα προβλήματα λύνονται με τη φυσική παρουσία των πληρεξουσίων δικηγόρων των διαδίκων ακόμη και σε διαδικασίες όπου αυτό δεν απαιτείται (όπου έχει καταργηθεί η προφορική διαδικασία) ώστε να καταστήσουν σαφή στο δικαστήριο την υφιστάμενη κατάσταση που αδυνατεί να αποτυπωθεί ηλεκτρονικά.

Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται δημοσίευση σε πραγματικό χρόνο της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων;
39 απαντήσεις



Διάγραμμα 21: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 12η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται δημοσίευση σε πραγματικό χρόνο της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων;»

Διαπίστωση 12:

Η πλειοψηφία (64,2%) των συμμετεχόντων δηλώνει ότι η δημοσίευση της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο σε ποσοστό 0 έως 79 % των υποθέσεων. Το μεγάλο εύρος των διαφορετικών απαντήσεων εγείρει την ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης.

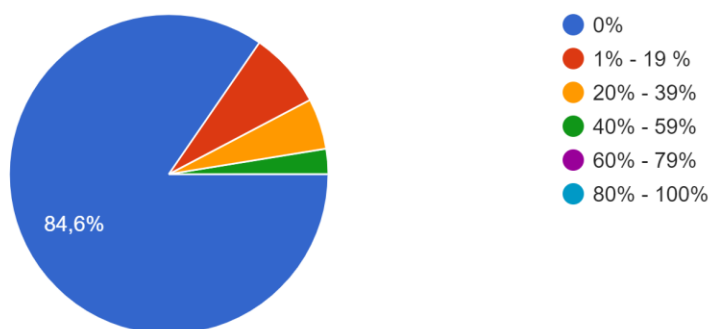
Ως εκ τούτου, μέσω κατ' ιδίαν συζήτησης με συμμετέχοντες στην έρευνα σημειώνονται τα παρακάτω προς εξαγωγή ασφαλέστερου συμπεράσματος.

Το πινάκιο - όπως λεγόταν παλαιότερα το βιβλίο όπου γράφονταν οι υποθέσεις που συζητούνταν κάθε ημέρα και το αποτέλεσμά τους δηλ. αν συζητήθηκαν, αναβλήθηκαν, ματαιώθηκαν - αν και είναι ηλεκτρονικό και θα μπορούσε να ενημερώνεται άμεσα από το δικαστή που χειρίζεται την κάθε υπόθεση αμέσως μετά την εκφώνησή της, αυτό στην πράξη συνήθως εκτυπώνεται και συμπληρώνεται εγγράφως από το δικαστή, ο οποίος μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας το διαβιβάζει υπογεγραμμένο στον γραμματέα της έδρας για να ενημερώσει το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ - ΠΠ) σχετικά με το αποτέλεσμα της υπόθεσης, δαπανώντας επιπλέον χρόνο και ενέχοντας τον κίνδυνο σφαλμάτων.

Η πραγματικά άμεση δημοσίευση των ηλεκτρονικών πινακίων από τον εκάστοτε δικαστή της πορείας της υπόθεσης θα έλυνε αποτελεσματικά και το πρόβλημα των επανειλημμένων αναβολών των υποθέσεων, εάν το σύστημα απλώς δεν επέτρεπε την αναβολή πέραν των 2 φορές και για περιορισμένες περιπτώσεις, ενώ οι νέες εξ αναβολής δικάσιμοι θα ορίζονταν αυτόματα από το σύστημα με προκαθορισμένα αντικειμενικά κριτήρια προς δικαιότερη αντιμετώπιση των πολιτών χωρίς να δημιουργούνται προστριβές και διενέξεις μεταξύ τους. Σημειώνεται ότι τα αιτήματα χορήγησης αναβολών αποτελούν τον συνηθέστερο λόγο αναφορών και πειθαρχικών διώξεων κατά δικαστικών λειτουργών.

Επιπλέον, η άμεση ηλεκτρονική ενημέρωση του πινακίου από τον δικαστή της έδρας για τον αριθμό της υπόθεσης που δικάζει κάθε στιγμή θα επέτρεπε στους παράγοντες της δίκης (πολίτες, δικηγόροι) να ενημερώνονται σε πραγματικό χρόνο για την πορεία των υποθέσεων του πινακίου εξασφαλίζοντας αποδοτικότητα χρήση του εργασιακού τους χρόνου.

Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται συμμετοχή δικηγόρων ή διαδίκων ή μαρτύρων μέσω υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης;
39 απαντήσεις



Διάγραμμα 22: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 13η ερώτηση «Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται συμμετοχή δικηγόρων ή διαδίκων ή μαρτύρων μέσω υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης;»

Διαπίστωση 13:

Το 84,6% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν έχει πραγματοποιήσει τηλεδιάσκεψη σε δικαστικές υποθέσεις.

Η δυνατότητα τηλεδιασκέψεων προτάθηκε ως εναλλακτικός τρόπος πραγματοποίησης διασκέψεων ιδιαίτερα κατά την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού (covid-19) σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 429/2020 - ΦΕΚ 850/Β/13-3-2020. Συγκεκριμένα στο άρθρο 1 αναφέρεται ως τηλεδιάσκεψη η από απόσταση διάσκεψη, η αμφίδρομη δηλαδή επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ομάδων ή ατόμων μέσω συστημάτων ήχου, εικόνας και ήχου ή ηλεκτρονικών υπολογιστών ή άλλων μέσων που παρέχουν οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών [28].

Ωστόσο, η μη επιλογή της συγκεκριμένης δυνατότητας (όπως προκύπτει από τις παραπάνω απαντήσεις) μπορεί να αιτιολογηθεί αφενός μεν από την έλλειψη σχετικής υλικοτεχνικής υποδομής αφετέρου δε από την έλλειψη εμπιστοσύνης προς την υπηρεσία π.χ. διασφάλιση απορρήτου.

Για την υιοθέτηση των τηλεδιασκέψεων ως προς την εξέταση των μαρτύρων θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι ο εξεταζόμενος είναι μόνος σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο όπου είναι απολύτως ελεύθερος και μόνος χωρίς να είναι δυνατόν τρίτος να παρέμβει και να του υποβάλει απαντήσεις. Σε κάθε περίπτωση προτιμάται η δια ζώσης εξέταση καθόσον η αξιοπιστία του μάρτυρα εκτιμάται από τη συνολική εικόνα του π.χ. εκφράσεις, κινήσεις κλπ. που δια ζώσης είναι περισσότερο αναγνωρίσιμες.

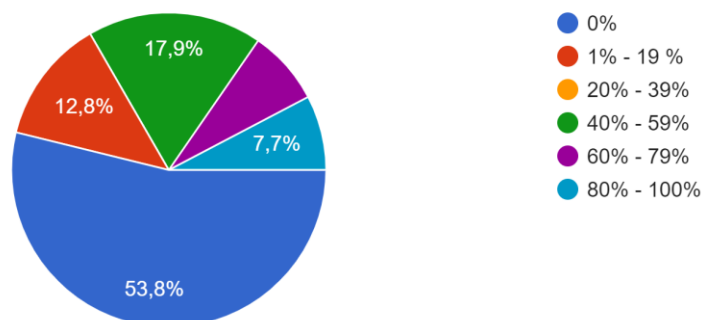
Σε κάθε περίπτωση στην υφιστάμενη κατάσταση η φυσική παρουσία των δικαστών είναι απαραίτητη κατά τις συνεδριάσεις των δικαστηρίων, των συμβουλίων, τις διασκέψεις, την εξέταση μαρτύρων, τη διεξαγωγή πράξεων στο πλαίσιο ανάκρισης / προανάκρισης και τη θεώρηση των δικαστικών αποφάσεων που ακόμη προσκομίζονται σε έγχαρτη μορφή υπογεγραμμένες με φυσικό τρόπο. Σημειώνεται ότι λόγω της έλλειψης του θεσμού της ηλεκτρονικής δικογραφίας, οι δικογραφίες (που σε πολλές περιπτώσεις είναι αρκετά ογκώδεις) είναι σε έγχαρτη μορφή και η διακίνησή τους πραγματοποιείται με ίδια μέσα, ακόμη και με υπηρεσίες μεταφορών (courier), γεγονός που από τη μία εισάγει καθυστερήσεις στη διαδικασία έκδοσης απόφασης και από την άλλη μειώνει την αποτελεσματικότητα χρήσης υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το σχετικό έργο της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 με τίτλο «Υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα» βρίσκεται σε εξέλιξη [29] και αφορά σε υλοποίηση ολοκληρωμένου συστήματος τηλεδιασκέψεων για τον χώρο της Δικαιοσύνης (καλύπτοντας σταδιακά 450 σημεία σε κάθε νομό της χώρας συνολικά). Συγκεκριμένα περιλαμβάνεται υλοποίηση ενός δικτύου παροχής υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας, καλύπτοντας τις ανάγκες των Πολιτικών, Ποινικών και Διοικητικών Δικαστηρίων καθώς και του Συμβουλίου της Επικρατείας, του ανακριτικού έργου και των αιτημάτων δικαστικής συνδρομής.

Μέσω των συστημάτων τηλεδιάσκεψης θα είναι εφικτή:

- 1) Η απομακρυσμένη κατάθεση / εξέταση μάρτυρα υπόθεσης που εκδικάζεται, ο οποίος κατά τη διεξαγωγή της δίκης βρίσκεται μακριά από τον τόπο διεξαγωγής της. Στην περίπτωση αυτή ο μάρτυρας θα προσέρχεται σε κάποιον από τους πιστοποιημένους χώρους που θα διαμορφωθούν και θα καταθέτει απομακρυσμένα «ζωντανά» (εικόνα και ήχος)
- 2) Η απομακρυσμένη κατάθεση / εξέταση μάρτυρα υπόθεσης, ο οποίος όμως βρίσκεται στο εξωτερικό (διασυνοριακή)
- 3) Η απομακρυσμένη κατάθεση / εξέταση μάρτυρα ή κατηγορουμένου ο οποίος είναι κρατούμενος σε κάποιο σωφρονιστικό κατάστημα
- 4) Η διεξαγωγή της προκαταρκτικής εξέτασης, προανάκρισης και ανάκρισης
- 5) Η ικανοποίηση αιτημάτων δικαστικής συνδρομής με απομακρυσμένη σύνδεση [30].

Σε τι ποσοστό της νομικής έρευνας που έχετε διεξάγει (εντός του 2024) έχετε χρησιμοποιήσει Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δημοσίου;
39 απαντήσεις



Διάγραμμα 23: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 14η ερώτηση «Σε τι ποσοστό της νομικής έρευνας που έχετε διεξάγει (εντός του 2024) έχετε χρησιμοποιήσει Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δημοσίου;»

Διαπίστωση 14:

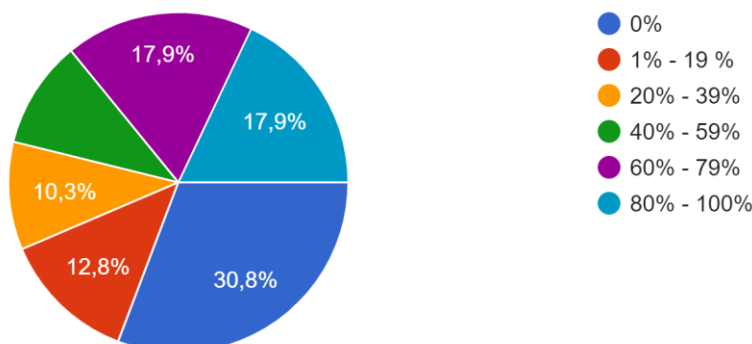
Το 53,8% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν έχει χρησιμοποιήσει Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δημοσίου κατά τη διεξαγωγή νομικής έρευνας.

Από κατ' ιδίαν συζητήσεις με συμμετέχοντες στην έρευνα προκύπτει ότι οι ανάγκες της νομικής έρευνας ικανοποιούνται σε σημαντικό βαθμό από Τράπεζες Νομικού Περιεχομένου του ιδιωτικού τομέα.

Ειδικότερα ευρείας χρήσης τυγχάνει η Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και αυτές ιδιωτικών φορέων, στις οποίες όμως οι αναρτήσεις πραγματοποιούνται με επιμέλεια των δικηγόρων χωρίς να ελέγχεται η ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων. Σε κάθε δικαστήριο προβλέπεται να τηρείται γραφείο νομολογίας και στην πράξη σε κεντρικά και πιο οργανωμένα δικαστήρια τηρείται άτυπο αρχείο νομολογίας μεταξύ των δικαστών, το έργο των οποίων θα διευκολυνόταν αν υπήρχε η δυνατότητα απευθείας ανάρτησης της απόφασής τους, μαζί με την περίληψή της και τυχόν λήμματα κλειδιά, σε μία ενιαία Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών του Δημοσίου, προσβάσιμη από όλους τους δικαστικούς λειτουργούς, ώστε να αποτυπώνεται κάθε στιγμή ο αριθμός των εκδοθέντων δικαστικών αποφάσεων που υιοθετούν μία άποψη ή άλλη επί αμφισβητούμενων ζητημάτων ή τυχόν έκδοση αποφάσεων ανωτέρων δικαστηρίων π.χ. Εφετείων, Αρείου Πάγου επ' αυτών. Ανάλογη τράπεζα τηρείται με επιτυχία ήδη στα Διοικητικά δικαστήρια γεγονός που ενισχύει την ταχύτητα απονομής της Δικαιοσύνης και την ασφάλεια Δικαίου με την αποφυγή αντιφατικών αποφάσεων.

Σε τι ποσοστό δικαστικών αποφάσεων που έχετε χειριστεί (εντός του 2024) υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου;

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 24: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 15η ερώτηση «Σε τι ποσοστό δικαστικών αποφάσεων που έχετε χειριστεί (εντός του 2024) υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου;»

Διαπίστωση 15:

Το 30,8% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου δικαστικής απόφασης, ενώ παράλληλα υπάρχουν απαντήσεις (σε μικρότερα ποσοστά) που καλύπτουν όλο το φάσμα των προδιατυπωμένων επιλογών / απαντήσεων.

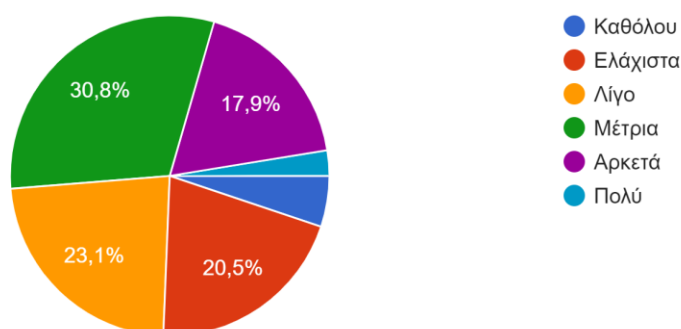
Για το μεν 30,8% που αναφέρθηκε παραπάνω, ως αιτίες της μη χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου δικαστικής απόφασης αναφέρονται η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και χρήσης ψηφιακών υπογραφών.

Για το υπόλοιπο ποσοστό (69,2%) από κατ' ιδίαν συζητήσεις με συμμετέχοντες προκύπτει ότι ως ηλεκτρονικό αντίγραφο δεν έχει θεωρηθεί πάντοτε το ψηφιακά υπογεγραμμένο αλλά και το ηλεκτρονικό αρχείο που χορηγείται κατόπιν σάρωσης (scanning) της έγχαρτης έκδοσης της απόφασης.

Σε κάθε περίπτωση ακόμη και στην περίπτωση που η δημοσίευση γίνεται με τη διαζώσης υπογραφή και θεώρηση της δικαστικής απόφασης από τον εκάστοτε δικαστή ή εισηγητή και πρόεδρο πολυμελών συνθέσεων είναι αναγκαία η δημοσίευσή της στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων (ΟΣΔΔΥ) - μέσω του οποίου ενημερώνονται οι πληρεξούσιοι δικηγόροι και τα εμπλεκόμενα μέρη - χρειάζεται να ελέγχεται ή να διενεργείται από το δικαστή που επωμίζεται τη χρέωσή τους. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται σφάλματα π.χ. στο συσχετισμό δικογραφιών που συνεκδικάζονται ή φέρονται προς συζήτηση μέσω κλήσης ή από επανάληψη συζήτησης κλπ. που ενδεχομένως οι δικαστικοί υπάλληλοι δυσκολεύονται να χειριστούν, με αποτέλεσμα οι διάδικοι να μην ενημερώνονται επαρκώς και να παρέρχονται ενδεχομένως κρίσιμες για τα συμφέροντά τους νόμιμες προθεσμίες.

Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τον μέχρι σήμερα ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης;

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 25: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 16η ερώτηση «Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τον μέχρι σήμερα ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης;»

Διαπίστωση 16:

Το 79,5% των συμμετεχόντων δηλώνει «καθόλου» έως «μέτρια» ικανοποιημένο από τον μέχρι σήμερα Ψηφιακό Μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις 9 έως 15 που αφορούν στην αξιολόγηση της ωριμότητας του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης, το παραπάνω αποτέλεσμα κρίνεται αναμενόμενο. Επιπλέον, οι προσδοκίες των επαγγελματιών του τομέα απονομής Δικαιοσύνης υπερβαίνουν κατά πολύ το υφιστάμενο επίπεδο Ψηφιακού Μετασχηματισμού, ενδεχομένως λόγω σύγκρισης με το επίπεδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών στον τομέα της Δικαιοσύνης, αλλά και το επίπεδο Ψηφιακού Μετασχηματισμού του Ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα, όπου σε πολλές περιπτώσεις προηγείται του Δημοσίου τομέα στην υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών.

Σημειώνεται ότι από τα συνολικά 28 έργα που περιλαμβάνονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 και αφορούν στον τομέα της Δικαιοσύνης δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί η πλειοψηφία (24) αυτών καθώς βρίσκονται είτε σε στάδιο προγραμματισμού είτε σε στάδιο εξέλιξης της υλοποίησης.

Ως εκ τούτου επιβάλλεται επιτάχυνση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού με στόχο όχι μόνο τη μετακίνηση του βαθμού ικανοποίησης σε επίπεδο άνω του μετρίου, αλλά και την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας εξυπηρέτησης των πολιτών (αλλά και των επενδυτών στη χώρα) όσον αφορά στον τομέα απονομής της Δικαιοσύνης.

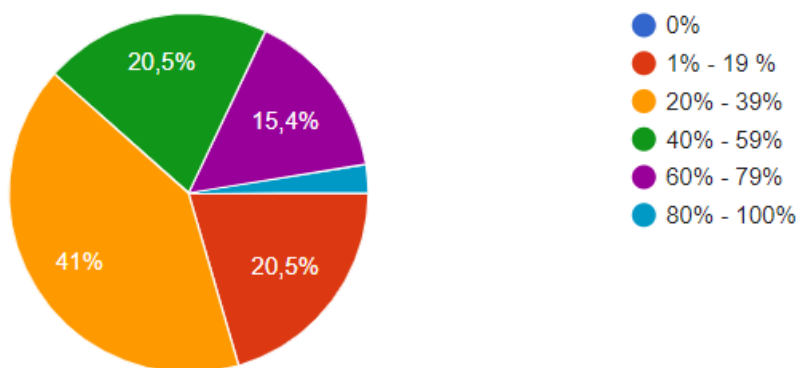
Είναι χαρακτηριστικές οι εκθέσεις τόσο του οίκου πιστοληπτικής αξιολόγησης Moody's προσφάτως για την Ελλάδα, στην οποία τονίζεται η ανάγκη επιτυχούς εφαρμογής μεταρρυθμίσεων ιδίως στο δικαστικό σύστημα (παράλληλα με οικονομικές πολιτικές και δεσμεύσεις για δημοσιονομική εξυγίανση) όσο και της τράπεζας Alpha Bank παλαιότερα, στην οποία αναφέρεται ότι το δικαστικό σύστημα στην Ελλάδα παρουσιάζει αδυναμίες και προκλήσεις σε περιοχές που σχετίζονται με την ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης, παρωχημένων και αναποτελεσματικών διαδικασιών και διαρθρωτικών αδυναμιών [31].

3.4.4 Μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης

Τι ποσοστό εξοικονόμησης στον καθημερινό χρόνο εργασίας σας αναμένετε με την υλοποίηση του προγραμματισμένου έργου για την εφαρμογή Τεχνητής Νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη;

(εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης στην υποστήριξη για τη σύνταξη δικαστικών εγγράφων και αποφάσεων, για την αναζήτηση πληροφορίας με μορφή ερωταποκρίσεων για την ελληνική νομοθεσία και τις προσφερόμενες υπηρεσίες)

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 26: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 17η ερώτηση «Τι ποσοστό εξοικονόμησης στον καθημερινό χρόνο εργασίας σας αναμένετε με την υλοποίηση του προγραμματισμένου έργου για την εφαρμογή Τεχνητής Νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη;»

Διαπίστωση 17:

Το 61,5% των συμμετεχόντων αναμένει εξοικονόμηση έως 39% του καθημερινού χρόνου εργασίας από την προγραμματισμένη εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη.

Το παραπάνω αποτέλεσμα συγκλίνει με το αποτέλεσμα της έκθεσης Thomson Reuters 2024 Future of Professionals (αποτελεί ετήσια έρευνα περισσότερων από 2.200 επαγγελματιών που εργάζονται σε νομικούς, φορολογικούς τομείς και τομείς κινδύνου και συμμόρφωσης παγκοσμίως), σύμφωνα με την οποία η χρήση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης προβλέπεται ότι τα επόμενα 5 χρόνια θα εξοικονομεί κατά μέσο όρο εβδομαδιαίως 12 ώρες εργασίας για τους δικηγόρους, δηλ. περίπου το 30% του σημερινού εργασιακού χρόνου [32].

Προσδιορίζοντας τον όρο τεχνητή νοημοσύνη (Artificial Intelligence - AI) αναφερόμαστε στη νοημοσύνη που εκτίθεται από μηχανές και συγκεκριμένα από συστήματα υπολογιστών. Αποτελεί πεδίο έρευνας στην επιστήμη των υπολογιστών που αναπτύσσει και μελετά μεθόδους και λογισμικό που επιτρέπουν στις μηχανές να αντιλαμβάνονται το περιβάλλον τους και να χρησιμοποιούν τη μάθηση και τη

νοημοσύνη για να κάνουν ενέργειες που μεγιστοποιούν τις πιθανότητές τους να επιτύχουν καθορισμένους στόχους [33].

Η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) αποτελεί μία από τις πιο ανατρεπτικές τεχνολογίες που εφαρμόζονται στον 21ο αιώνα, η οποία δύναται να μεταμορφώσει τη βιομηχανία και την κοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο, αυξάνοντας την παραγωγικότητα της εργασίας, οδηγώντας στην ανάπτυξη μέσω του αυτοματισμού, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ ανθρώπων και μηχανών και διευκολύνοντας τη διάχυση της καινοτομίας [34].

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζοντας τη διαρκώς αυξανόμενη επίδραση που αναμένεται να έχει η τεχνητή νοημοσύνη στη ζωή των πολιτών της, αλλά και τους πιθανούς κινδύνους από την ανεξέλεγκτη χρήση της, για 1^η φορά παγκοσμίως στις 21.5.2024 ενέκρινε ένα πρωτοποριακό νομοθέτημα για την τεχνητή νοημοσύνη με στόχο την εναρμόνιση των σχετικών κανόνων [35]. Το νέο νομοθέτημα κατηγοριοποιεί τα διάφορα είδη τεχνητής νοημοσύνης ανάλογα με τον κίνδυνο. Τα συστήματα TN που παρουσιάζουν **περιορισμένο μόνο κίνδυνο** θα υπόκεινται σε πολύ ήπιες υποχρεώσεις διαφάνειας, ενώ τα συστήματα TN **υψηλού κινδύνου** θα αδειοδοτούνται, αλλά θα υπόκεινται σε ένα σύνολο απαιτήσεων και υποχρεώσεων για την απόκτηση πρόσβασης στην αγορά της ΕΕ. Συστήματα TN, όπως για παράδειγμα η **γνωσιακή συμπεριφορική χειραγώγηση** και η **κοινωνική βαθμολόγηση**, θα απαγορευτούν από την ΕΕ, επειδή η επικινδυνότητά τους θεωρείται απαράδεκτη. Ειδικότερα, για τον τομέα της Δικαιοσύνης αξίζει να αναφερθεί ότι ήδη από τον Δεκέμβριο του 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (European Commission for the Efficiency of Justice - CEPEJ) του Συμβουλίου της Ευρώπης ενέκρινε το πρώτο ευρωπαϊκό κείμενο που ορίζει τις ηθικές αρχές σχετικά με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στα δικαστικά συστήματα [36].

Όσον αφορά την τεχνητή νοημοσύνη στην ελληνική Δικαιοσύνη διευκρινίζεται ότι το έργο που περιλαμβάνεται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 με τίτλο «Τεχνητή νοημοσύνη στον τομέα της Δικαιοσύνης» και το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη [37] αφορά στην υλοποίηση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης για επεξεργασία αρχείων και προετοιμασία αποφάσεων - λογισμικό πραγματοποίησης συνομιλιών (chatbot) για την πύλη e-Justice ελληνικής νομοθεσίας, καθώς και για την ανωνυμοποίηση (anonymization) και ψευδωνυμοποίηση (pseudonymization) δικαστικών αποφάσεων.

Η ανωνυμοποίηση και η ψευδωνυμοποίηση είναι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ανωνυμοποίηση μετατρέπει τα δεδομένα, ώστε να τα καταστήσει μη αναγνωρίσιμα, ακόμη και σε συνδυασμό με πρόσθετες πληροφορίες. Η ψευδωνυμοποίηση αντικαθιστά την ταυτοποίηση πληροφοριών με ψευδώνυμα (τυχαίες τιμές) που δεν αποκαλύπτουν την ταυτότητα ενός ατόμου. Ως προς τη δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων στο νομικό τύπο (ηλεκτρονικό και έντυπο) ακολουθείται η πρακτική της ανωνυμοποίησης των στοιχείων των φυσικών προσώπων (ονοματεπώνυμα, διευθύνσεις, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε εμμέσως να προκύψει η ταυτότητα των φυσικών προσώπων) [38].

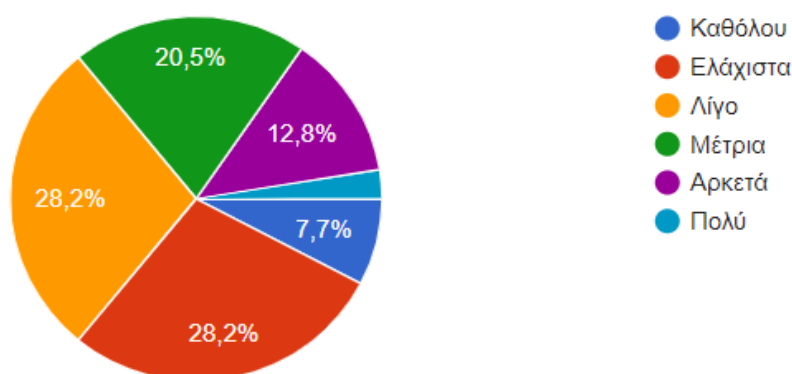
Ως αναμενόμενα κύρια οφέλη για τους επαγγελματίες στον τομέα της Δικαιοσύνης από τη χρήση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης αναφέρονται τα εξής [39]:

- 1) Δυνατότητα διαχείρισης εξαιρετικά μεγάλου όγκου πληροφοριών με πολύ γρήγορο και αποδοτικό τρόπο
- 2) Μείωση των ανακριβειών που οφείλονται σε ανθρώπινο λάθος
- 3) Παροχή προηγμένης ανάλυσης δεδομένων για την καλύτερη λήψη αποφάσεων

Συνεπώς, η προσδοκία των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με τη μελλοντική εξοικονόμηση σημαντικού ποσοστού του καθημερινού χρόνου εργασίας τους χάρη στην αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης κρίνεται βάσιμη.

Πόσο εύκολα θεωρείτε ότι μπορεί να μετασχηματιστεί το αντικείμενο εργασίας σας, ώστε να καταστεί κάποια στιγμή πλήρως ψηφιοποιημένο (δηλ. να υποστηρίζετε στο σύνολο της καθημερινής σας εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία);

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 27: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 18η ερώτηση «Πόσο εύκολα θεωρείτε ότι μπορεί να μετασχηματιστεί το αντικείμενο εργασίας σας, ώστε να καταστεί κάποια στιγμή πλήρως ψηφιοποιημένο (δηλ. να υποστηρίζετε στο σύνολο της καθημερινής σας);

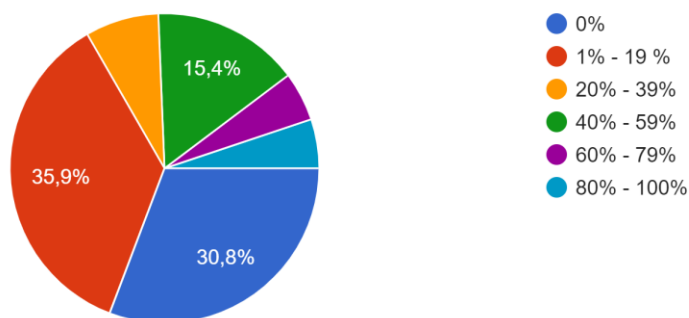
Διαπίστωση 18:

Για την πλήρη ψηφιοποίηση του αντικειμένου εργασίας (δηλ. υποστήριξη του συνόλου της εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία) το 64,1% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι αναμένεται να είναι από «καθόλου» εύκολη έως «λίγο» εύκολη.

Η συγκεκριμένη διαπίστωση χρήζει περαιτέρω διερεύνησης για τη λεπτομερή καταγραφή των εμποδίων που υπονοούνται από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων καθώς και το σχεδιασμό ενεργειών που θα στοχεύουν στην διευκόλυνση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού (π.χ. απλοποίηση των προς ψηφιοποίηση διαδικασιών, ενίσχυση των δικλίδων ασφαλείας για την αντιμετώπιση της διαφθοράς μέσω της ψηφιοποίησης διαδικασιών, ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων, επαρκής ανάπτυξη των απαιτούμενων υλικοτεχνικών υποδομών).

Τι ποσοστό των δικαστικών αποφάσεων πιστεύετε ότι πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη συμμετοχή φυσικού δικαστή);

39 απαντήσεις



Διάγραμμα 28: Στατιστική απεικόνιση απαντήσεων στην 19η ερώτηση «Τι ποσοστό των δικαστικών αποφάσεων πιστεύετε ότι πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη συμμετοχή φυσικού δικαστή);»

Διαπίστωση 19:

Το 66,7% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι λιγότερο του 20% των υποθέσεων θα πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη χρήση φυσικού δικαστή). Εντός του ποσοστού αυτού περιλαμβάνεται και το 30,8% των συμμετεχόντων που δηλώνουν ότι καμία απόφαση δεν πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη συμμετοχή φυσικού δικαστή).

Πιθανή ερμηνεία των παραπάνω αποτελεσμάτων έγκειται στο γεγονός ότι παρά τα άλματα της τεχνολογικής εξέλιξης, ο τομέας της Δικαιοσύνης λόγω της ιδιαιτερότητάς του (ως προς το απαιτούμενο επίπεδο κρίσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ηθικής και προσαρμοστικότητας) αποτελεί έναν ευαίσθητο τομέα όπου η τεχνολογία (π.χ. τεχνητή νοημοσύνη) μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά βελτιώνοντας την αποδοτικότητα των διαδικασιών, ωστόσο δεν πρέπει να υποκαταστήσει την ανθρώπινη τελική κρίση.

Επιπλέον, η απουσία φυσικού δικαστή δεν συνάδει με την πλήρη αιτιολογία που επιτάσσει το Σύνταγμα να περιλαμβάνεται στις δικαστικές αποφάσεις και η οποία κρίνεται ως ενισχυτική του δημοκρατικού θεσμού. Ωστόσο, στον αντίποδα βρίσκονται αρκετές χώρες του εξωτερικού όπου η έλλειψη πλήρους αιτιολογίας επικρατεί σε δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται και οι οποίες είναι πολύ σύντομες και περιεκτικές, χωρίς αναλυτικές αιτιολογίες, οι οποίες μάλιστα συντάσσονται σε ορισμένες περιπτώσεις μόνον αν το αιτηθούν οι διάδικοι (διαφορετικά παραμένουν σε επίπεδο διατακτικού: «δέχεται», «απορρίπτει» «αθώς», «ένοχος» κλπ.).

Ωστόσο, αξιοποιώντας τα σύγχρονα επιτεύγματα της τεχνολογίας θα μπορούσε να προωθηθεί η αυτοματοποιημένη διαδικασία επίλυσης μικροδιαφορών προς εξοικονόμηση πόρων (χρόνου, χρήματος), στην οποία όμως θα πρέπει να χορηγείται δικαίωμα έφεσης στους διαδίκους προς αποκατάσταση ενδεχόμενης εσφαλμένης εκδοθείσας απόφασης. Έτσι, θα διασφαλίζεται και το δικαίωμα εκατέρωθεν ακρόασης που επιβάλλει το Σύνταγμα έστω και σε δεύτερο βαθμό.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία επιχειρεί την **αξιολόγηση** του μέχρι σήμερα (**Ιούνιος 2024**) **Ψηφιακού Μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης** μέσω διεξαγωγής **πρωτογενούς έρευνας με τη συμμετοχή επαγγελματιών** του τομέα απονομής Δικαιοσύνης (δικαστικών λειτουργών, δικαστικών υπαλλήλων, δικηγόρων).

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν για τον τομέα της Δικαιοσύνης ομαδοποιούνται στις ακόλουθες 3 ενότητες: συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό, ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού, μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

Η κυρίαρχη εικόνα που συντίθεται από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι **η Δικαιοσύνη υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση της σύγχρονης ψηφιακής τεχνολογίας** στις καθημερινές διαδικασίες, η οποία θα προσέδιδε πολλαπλά οφέλη για το ελληνικό κράτος, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες (συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης).

Ειδικότερα, ως προς τη **συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού**, το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων (51,2%) δηλώνει από «καθόλου» έως «λίγο» ενημερωμένο εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης. Εκτιμάται ότι η ενίσχυση της σχετικής ενημέρωσης θα είχε θετικά αποτελέσματα στην επιτάχυνση της πορείας του Ψηφιακού Μετασχηματισμού, βασικός πυλώνας του οποίου είναι η αποδοχή και υιοθέτηση ψηφιακής κουλτούρας εκ μέρους του ανθρώπινου δυναμικού. Στους δικαστικούς λειτουργούς η χρήση ψηφιακών συστημάτων περιορίζεται κυρίως στη σύνταξη της δικαστικής απόφασης και την τυχόν έρευνα νομολογίας. Στις ποινικές δίκες η τήρηση των πρακτικών εξακολουθεί να πραγματοποιείται με τη μέθοδο της στενογραφίας από τους δικαστικούς υπαλλήλους, σε αντίθεση με σύγχρονες μεθόδους ψηφιακής καταγραφής και αυτόματης μετατροπής σε κείμενο. Στην περίπτωση αυτεπάγγελτης διαβίβασης δικογραφιών μεταξύ δικαστικών καταστημάτων - ελλείψει δικαστικών επιμελητών - χρησιμοποιείται το ταχυδρομείο και όχι κάποιος ηλεκτρονικός τρόπος. Επίσης, εντύπωση προκαλεί η μη υιοθέτηση της ηλεκτρονικής επίδοσης των δικαστικών εγγράφων. Αντ' αυτού τα έγγραφα επιδίδονται μέσω δικαστικού επιμελητή σε έντυπη μορφή στο φυσικό χώρο του αποδέκτη, γεγονός που επιφέρει μειωμένη αποτελεσματικότητα της διαδικασίας επίδοσης (π.χ. θυροκολλήσεις, ερημοδικίες κλπ.). Όταν εντοπίζονται προβλήματα στα ψηφιακά συστήματα οι εμπλεκόμενοι (δικαστικοί λειτουργοί, υπάλληλοι, δικηγόροι) απευθύνονται στους φορείς διαχείρισής τους προς επίλυση, όμως λόγω απουσίας ή καθυστερημένης ανταπόκρισης τελικά καταφεύγουν στην παράλληλη τήρηση παλαιών διαδικασιών π.χ. τήρηση χειρόγραφων αρχείων ή κατάθεσης εγγράφων, ώστε να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη συνέχιση της λειτουργίας ορισμένων διαδικασιών. Για την εκπλήρωση των εργασιακών καθηκόντων του ανθρώπινου δυναμικού οι απαιτούμενες ψηφιακές δεξιότητες έχουν αποκτηθεί κυρίως από προσωπική ενασχόληση (82,1% των συμμετεχόντων), ενώ μόνο το 5,1% έχει συμμετάσχει σε σεμινάρια ψηφιακής κατάρτισης από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Τέλος, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι το 20,5% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν έχει εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων στην εργασία.

Σχετικά με την **ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης** το 79,5% των συμμετεχόντων δηλώνει «καθόλου» έως «μέτρια» ικανοποιημένο από την μέχρι σήμερα εξέλιξη. Τον Ιούλιο του 2021 η Ελλάδα δημοσίευσε τη Βίβλο Ψηφιακού

Μετασχηματισμού 2020-2025 που περιλαμβάνει έργα για την ενσωμάτωση και επέκταση της ψηφιακής τεχνολογίας σε διάφορους τομείς μεταξύ των οποίων και στη Δικαιοσύνη. Στον τομέα της Δικαιοσύνης μέσα από τα 28 έργα ψηφιοποίησης (προϋπολογισμού 334 εκατ. €) στοχεύεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (π.χ. μείωση χρόνου και κόστους απόδοσης δικαιοσύνης, μείωση ανάγκης φυσικής παρουσίας διαδίκων, μείωση έγχαρτων διαδικασιών). Η πολύ μικρή ικανοποίηση των συμμετεχόντων στην έρευνα από τη μέχρι σήμερα εξέλιξη του Ψηφιακού Μετασχηματισμού μπορεί να ερμηνευθεί λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι μετά από την παρέλευση 3 ετών από τη δημοσίευση (στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025) των 28 προγραμματισμένων έργων, η πλειοψηφία (24) αυτών βρίσκονται ακόμη είτε σε στάδιο εξέλιξης της υλοποίησης είτε σε στάδιο προγραμματισμού. Ακόμη και η ψηφιοποίηση απλών επαναλαμβανόμενων διαδικασιών όπως ο προσδιορισμός (δικαστηρίου, δικασίμου, τμήματος) και η κατανομή (χρέωση σε δικαστικό λειτουργό και υπάλληλο) των δικαστικών υποθέσεων γίνεται με μη αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80% σύμφωνα με τις απαντήσεις της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων (56,45%) στην έρευνα. Ο ψηφιοποίηση της παραπάνω διαδικασίας εξασφαλίζει την ισοκατανομή, την εναλλαγή των προσώπων και τη δίκαιη αντιμετώπιση των αιτημάτων λειτουργώντας ως δικλίδα ασφαλείας για την αποφυγή του κινδύνου πελατειακών σχέσεων ή εσφαλμένων προσεγγίσεων που μπορούν να αναπτυχθούν όταν τα ίδια πρόσωπα χειρίζονται αποκλειστικά συγκεκριμένες υποθέσεις. Σε κάθε περίπτωση η αυτοματοποιημένη και τυχαία ανάθεση καθηκόντων ενισχύει τη διαφάνεια και συμβάλει στην αντιμετώπιση της διαφθοράς. Ως προς την ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων, η πλειοψηφία (61,5%) των συμμετεχόντων δηλώνει ότι αυτή πραγματοποιείται σε ποσοστό μικρότερο του 40% των υποθέσεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα παραπάνω έγγραφα δημιουργούνται εξ αρχής σε ηλεκτρονική μορφή, το γεγονός ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η κατάθεσή τους γίνεται σε έγχαρτη μορφή εγείρει ερωτήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης (π.χ. έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ συστημάτων υποβολής των παραπάνω και υποδοχής αυτών, περιορισμοί χρήσης ψηφιακών υπογραφών). Σχετικά με τη χορήγηση ηλεκτρονικού αντιγράφου δικαστικής απόφασης, το 30,8% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν υφίσταται η συγκεκριμένη δυνατότητα ενώ παράλληλα υπάρχουν απαντήσεις (σε μικρότερα ποσοστά) που καλύπτουν όλο το φάσμα των προδιατυπωμένων επιλογών / απαντήσεων στην έρευνα. Για το 30,8% ως αιτίες της μη χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου δικαστικής απόφασης αναφέρονται η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και χρήσης ψηφιακών υπογραφών. Για το υπόλοιπο ποσοστό (69,2%) από κατ' ιδίαν συζητήσεις με συμμετέχοντες προκύπτει ότι ως ηλεκτρονικό αντίγραφο δεν έχει θεωρηθεί πάντοτε το ψηφιακά υπογεγραμμένο αλλά και το ηλεκτρονικό αρχείο που χορηγείται κατόπιν σάρωσης (scanning) της έγχαρτης έκδοσης της απόφασης, το οποίο παραπέμπει σε προγενέστερες εποχές Ψηφιακού Μετασχηματισμού. Μεταξύ άλλων ερωτήσεων που τέθηκαν προς απάντηση, συμπεριλαμβάνεται η ερώτηση σχετικά με τον απαιτούμενο χρόνο λήψης συγκεκριμένων πιστοποιητικών, των οποίων η αίτηση γίνεται ηλεκτρονικά. Για αυτά το 61,5% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι απαιτείται παρέλευση 1 εβδομάδας έως 3 μηνών. Η μεγάλη αυτή καθυστέρηση μπορεί να ερμηνευθεί από την έλλειψη διαλειτουργικότητας συστημάτων που θα μπορούσαν με μεταξύ τους επικοινωνία να ανταλλάξουν την απαιτούμενη πληροφορία για την άμεση έκδοση των πιστοποιητικών. Τέλος, ως προς την τηλεδιάσκεψη σε δικαστικές υποθέσεις, το 84,6% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν έχει χρησιμοποιήσει υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης. Η μη επιλογή της συγκεκριμένης δυνατότητας μπορεί να αιτιολογηθεί αφενός μεν από την έλλειψη σχετικής υλικοτεχνικής υποδομής αφετέρου δε από την έλλειψη εμπιστοσύνης προς την διαδικασία της υπηρεσίας π.χ. διασφάλιση απορρήτου.

Όσον αφορά στο **μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης** χαρακτηριστικές είναι οι ακόλουθες απαντήσεις των συμμετεχόντων. Το 61,5% αναμένει εξοικονόμηση έως 39% του καθημερινού χρόνου εργασίας από την προγραμματισμένη εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη (για επεξεργασία αρχείων και προετοιμασία αποφάσεων, χρήση λογισμικού πραγματοποίησης συνομιλιών (chatbot) για την πύλη e-Justice ελληνικής νομοθεσίας, καθώς και ανωνυμοποίηση (anonymization) και ψευδωνυμοποίηση (pseudonymization) δικαστικών αποφάσεων). Ωστόσο, το 64,1% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι η πλήρης ψηφιοποίηση του αντικειμένου εργασίας (δηλ. υποστήριξη του συνόλου της εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία) αναμένεται να είναι από «καθόλου» εύκολη έως «λίγο» εύκολη, ενώ το 66,7% των συμμετεχόντων δηλώνει ότι λιγότερο του 20% των υποθέσεων θα πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη χρήση φυσικού δικαστή).

Τα ευρήματα της έρευνας που ενδεικτικά αναφέρθηκαν παραπάνω βρίσκονται γενικά σε αντιστοιχία με τον **Πίνακα Αποτελεσμάτων 2024 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δικαιοσύνη** (2024 EU Justice Scoreboard). Συγκεκριμένα, ως προς τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια και τις ποινικές διαδικασίες (2023) η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αντίθεση με αρκετές χώρες, η Ελλάδα χρησιμοποιεί σε **περιορισμένο βαθμό** ασφαλή απομακρυσμένη εργασία για δικαστικούς υπαλλήλους και δικαστικούς λειτουργούς, τηλεδιάσκεψη και ηλεκτρονικό σύστημα διαχείρισης υποθέσεων. Επιπλέον, σε αντίθεση με άλλες χώρες, η Ελλάδα δεν κάνει **καθόλου χρήση** εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης για βασικές δραστηριότητες στη Δικαιοσύνη, ούτε ηλεκτρονικού τρόπου προσδιορισμού δικαστικών υποθέσεων με αυτόματη κατανομή βασισμένη σε αντικειμενικά κριτήρια. Ως προς την υιοθέτηση μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας των δικαστηρίων για το 2023, η Ελλάδα κατατάσσεται στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες, η Ελλάδα διαθέτει σε **περιορισμένο βαθμό** ασφαλή ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων και δικηγόρων σχετικά με τα τηρούμενα πρακτικά των συνεδριάσεων και παράλληλα δεν κάνει **καθόλου χρήση** ασφαλούς ηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ δικαστηρίων και δικαστικών επιμελητών, συμβολαιογράφων και καταστημάτων κράτησης.

Επίσης, **συμπεραίνεται αιτιώδης σύνδεσμος** ανάμεσα στη **σημαντική υστέρηση ως προς τον Ψηφιακό Μετασχηματισμό** της ελληνικής Δικαιοσύνης και στις **υπερβολικές καθυστερήσεις επίλυσης δικαστικών διαφορών**, ισοδυναμούσες με αρνησιδικία, για τις οποίες το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει καταδικάσει επανειλημμένα την Ελλάδα. Σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι η Ελλάδα αποτελεί στη σχετική κατάταξη (2022) την 1η χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον πιο αργό χρόνο επίλυσης αστικών και εμπορικών δικαστικών υποθέσεων σε πρώτο βαθμό απονομής Δικαιοσύνης (746 ημέρες), ενώ για την περίπτωση επίλυσης διοικητικών διαφορών στο σύνολο των βαθμών απονομής Δικαιοσύνης η Ελλάδα αποτελεί την 2η χώρα με τον πιο αργό χρόνο επίλυσης των συγκεκριμένων διαφορών στον 3ο (τελικό) βαθμό (1.239 ημέρες). Την υπερβολική καθυστέρηση στην απονομή της Δικαιοσύνης επιβεβαιώνει η πολύ μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης για την προστασία των επενδύσεων στην Ελλάδα, όπως καταγράφεται στον Πίνακα Αποτελεσμάτων 2024 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δικαιοσύνη. Η Ελλάδα σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο κατατάσσεται ως η χώρα με την μεγαλύτερη ανασφάλεια στις επενδύσεις όσον αφορά αιτίες που συνδέονται με το σύστημα απονομής Δικαιοσύνης. **Το γεγονός των υπερβολικών καθυστερήσεων καθώς και άλλων παθογενειών της Δικαιοσύνης καθιστά επιτακτική την ανάγκη επιτάχυνσης του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της.**

4.2 Προτάσεις

Ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης και ευρύτερα του Δημόσιου τομέα στην Ελλάδα είναι ένα πολυσχιδές έργο και αποτελεί μια τεράστια πρόκληση. Η Ελλάδα πρέπει να κατορθώσει μέσα στα επόμενα λίγα χρόνια να υλοποιήσει αυτά που δεν υλοποίησε τις τελευταίες δύο δεκαετίες (για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της) και παράλληλα να είναι έτοιμη με τις απαραίτητες υποδομές, δομές και μεθοδολογίες, για να προχωρήσει και σε κάθε νέο άλμα που θα απαιτήσουν οι τεχνολογικές εξελίξεις.

Αρκετά από τα έργα που αναφέρονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού έχουν ήδη υλοποιηθεί σε άλλες χώρες. Το να προσεγγίσουμε το επίπεδο εκείνων των χωρών δεν είναι απλά θέμα ευρωπαϊκής συνοχής ή άμιλλας. Είναι ζήτημα επιβίωσης της οικονομίας της χώρας. Κάθε καθυστέρηση δεν σημαίνει μόνο ότι οι εξελίξεις και οι αλλαγές που εκκρεμούν θα συσσωρεύονται και η απόσταση της χώρας από την αιχμή της προόδου θα μεγαλώνει. Σημαίνει ότι η χώρα θα δυσκολεύεται περισσότερο να παράγει ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Θα δυσκολεύεται περισσότερο να εκπαιδεύει και να καταρτίζει υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό. Θα δυσκολεύεται περισσότερο να προσελκύσει σημαντικές ξένες επενδύσεις. Κάθε καθυστέρηση προσαρμογής στις νέες εξελίξεις σημαίνει πιο αναιμική ανάπτυξη και λιγότερο ανταγωνιστική οικονομία. Η Ελλάδα δεν έχει την πολυτέλεια να καθυστερεί άλλο.

Η στρατηγική για την ψηφιακή Δικαιοσύνη θα πρέπει να στοχεύει στη **βελτίωση της αποτελεσματικότητας και ποιότητας των υπηρεσιών** που παρέχονται από το σύστημα απονομής Δικαιοσύνης. Αλληλένδετα **κριτήρια επιτυχίας της στρατηγικής για την ψηφιακή Δικαιοσύνη** είναι η αποτελεσματικότητα του συστήματος, κύρια έκφανση της οποίας αποτελεί αναμφίβολα η **ταχύτητα** στην απονομή της, η **ανεξαρτησία** της και τέλος η **ποιότητα** [40].

Ως δράσεις άμεσης προτεραιότητας αναφέρονται οι ακόλουθες:

- 1) **Επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων** που ήδη προβλέπονται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025.
- 2) **Αποκατάσταση των παθογενειών** που αναφέρθηκαν ήδη στην ενότητα των συμπερασμάτων (ακόμη και εάν αυτό απαιτεί τον προγραμματισμό επιπλέον έργων Ψηφιακού Μετασχηματισμού σε σχέση με τα υφιστάμενα στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού) π.χ. αντί για αγωγικά δικογράφα **προώθηση της συμπλήρωσης ηλεκτρονικών εντύπων/φορμών πολλαπλών επιλογών**, ώστε να αποφεύγονται οι πολυσέλιδες αιτήσεις που περιέχουν μη αναγκαίες πληροφορίες για την επίλυση της διαφοράς.
- 3) **Απλοποίηση διαδικασιών** στο σύστημα απονομής Δικαιοσύνης με σκοπό την αποδοτικότερη ψηφιοποίησή τους.
- 4) **Καλλιέργεια «πελατοκεντρικής» νοοτροπίας** από την πλευρά του Δημόσιου τομέα και ειδικότερα της Δικαιοσύνης με σκοπό την ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας εξυπηρέτησης των πολιτών, των επιχειρήσεων (αλλά και των επενδυτών στη χώρα). **Αποτύπωση του επιπέδου ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών** από τους χρήστες του συστήματος απονομής Δικαιοσύνης (πολίτες, δικηγόρους, δικαστικούς λειτουργούς και υπαλλήλους) μέσω αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους εμπλεκόμενους, όπου με κατάλληλη ανάλυση θα προσδιορίζονται στη συνέχεια συγκεκριμένες δράσεις ποιοτικής αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της Δικαιοσύνης.
- 5) Λαμβάνοντας υπόψη ότι το 64,1% των συμμετεχόντων στην πρωτογενή έρευνα που παρουσιάστηκε δηλώνει ότι η πλήρης ψηφιοποίηση του αντικειμένου

εργασίας (δηλ. υποστήριξη του συνόλου της εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία) αναμένεται να είναι από «καθόλου» εύκολη έως «λίγο» εύκολη, προτείνεται η **πραγματοποίηση λεπτομερούς καταγραφής των εμποδίων** που υπονοούνται από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων καθώς και σχεδιασμός ενεργειών που θα στοχεύουν στην διευκόλυνση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού (π.χ. απλοποίηση των προς ψηφιοποίηση διαδικασιών, ενίσχυση των δικλίδων ασφαλείας για την αντιμετώπιση της διαφθοράς μέσω της ψηφιοποίησης διαδικασιών, ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων, επαρκής ανάπτυξη των απαιτούμενων υλικοτεχνικών υποδομών).

- 6) Η **επένδυση στους ανθρώπους της χώρας** αποτελεί τον πυρήνα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της. Η γνώση, η εκπαίδευση και η **ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων** πρέπει να αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη με την οποία οι πολίτες μπορούν να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο, ώστε η χώρα να επιβιώσει στον παγκόσμιο ανταγωνισμό [41]. Ειδικότερα στη Δικαιοσύνη είναι αναγκαία η **επιμόρφωση των δικαστικών λειτουργών αλλά και όλου του νομικού προσωπικού στις ψηφιακές τεχνολογίες**, όπως και η συνεχής, λειτουργική υποστήριξη και συντήρηση των ψηφιακών διαδικασιών.

4.3 Περιορισμοί της έρευνας και προτεινόμενες μελλοντικές επεκτάσεις

Για την πραγματοποίηση της παρούσας ποσοτικής έρευνας (που σκοπό είχε την καταγραφή του αντίκτυπου του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης εντός του 2024) επιλέχθηκε ως πληθυσμός της έρευνας το σύνολο των επαγγελματιών στο χώρο των δικαστηρίων (δικαστικοί λειτουργοί, δικαστικοί υπάλληλοι, δικηγόροι).

Για τη συλλογή εμπειρικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου (πολλαπλών επιλογών) σε δείγμα του πληθυσμού που αποτελούνταν από 39 άτομα, με στόχο την κατά το δυνατό μεγαλύτερη κάλυψη διασποράς των συμμετεχόντων ως προς τα ακόλουθα κριτήρια: ιδιότητα/ρόλος στην ελληνική Δικαιοσύνη (16 δικαστικοί λειτουργοί, 12 δικηγόροι, 11 δικαστικοί υπάλληλοι), έτη εμπειρίας στον υφιστάμενο ρόλο (0 έως 44 έτη), ηλικία (25 έως 64 έτη), επίπεδο της ακαδημαϊκής κατάρτισης (απόφοιτος Γυμνασίου/Λυκείου, απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, κάτοχος διδακτορικού).

Η δειγματοληπτική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Δειγματοληψία Ευκολίας (Convenience Sampling) κατά την οποία το δείγμα επιλέγεται από ένα τμήμα του πληθυσμού στο οποίο υπάρχει εύκολη πρόσβαση. Αν και η συγκεκριμένη μέθοδος ενδείκνυται σε περιπτώσεις που υπάρχει χρονικός περιορισμός για τη συλλογή απαντήσεων (προς όφελος της ταχύτητας ολοκλήρωσης της έρευνας), εντούτοις περιορίζεται ο βαθμός αξιοπιστίας των συμπερασμάτων που μπορούν να εξαχθούν.

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ακολουθούν προτεινόμενες μελλοντικές επεκτάσεις:

- 1) Λαμβάνοντας υπόψη ότι το 64,1% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι η μετάβαση στην πλήρη ψηφιοποίηση του αντικειμένου εργασίας (δηλ. υποστήριξη του συνόλου της εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία) αναμένεται να είναι από «καθόλου» εύκολη έως «λίγο» εύκολη, προτείνεται η περαιτέρω σχετική διερεύνηση για τη λεπτομερή καταγραφή των εμποδίων που υπονοούνται από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων. Η εκτενέστερη μελέτη και **ανάλυση των εμποδίων** θα μπορούσε να συμβάλει στον **καταλληλότερο σχεδιασμό ενεργειών** που θα στοχεύουν στην **επιτάχυνση του Ψηφιακού Μετασχηματισμού** (π.χ. απλοποίηση των προς ψηφιοποίηση διαδικασιών,

ενίσχυση των δικλίδων ασφαλείας για την αντιμετώπιση της διαφθοράς μέσω της ψηφιοποίησης διαδικασιών, ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων, επαρκής ανάπτυξη των απαιτούμενων υλικοτεχνικών υποδομών). Επίσης, μια τέτοια έρευνα θα μπορούσε ενδεχομένως να αναδείξει την ανάγκη προγραμματισμού νέων έργων που μέχρι στιγμής δεν έχουν ενταχθεί στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού.

- 2) Ως προς την καινοτόμο **εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence - AI) στην ελληνική Δικαιοσύνη**, με την ολοκλήρωση του σχετικού έργου που περιλαμβάνεται στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί έρευνα επαλήθευσης των εκτιμήσεων των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα (ως προς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από τη χρήση της συγκεκριμένης τεχνολογίας), μελετώντας παράλληλα την αποτελεσματικότητα των σχετικών νομοθετημάτων σε Εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Σημειώνεται ότι στόχος των συγκεκριμένων νομοθετημάτων είναι η αντιμετώπιση των κινδύνων για την ασφάλεια, τα θεμελιώδη δικαιώματα, τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου έχοντας ως επίκεντρο την ψηφιακή αναβάθμιση του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού τομέα.
- 3) Τέλος, ενδιαφέροντα αποτελέσματα θα μπορούσαν να προκύψουν από **συγκριτική έρευνα** ανάμεσα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις **αιτίες** που έχουν καταστήσει **ορισμένες χώρες να ηγούνται** στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό του τομέα της Δικαιοσύνης και τις **αιτίες** που έχουν καταστήσει **άλλες χώρες να υπολείπονται** σημαντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ξενόγλωσσος όρος	Ελληνικός Όρος
Digital Economy and Society Index	Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας
Digital Platforms	Ψηφιακές Πλατφόρμες
Internet of Things	Διαδίκτυο των Πραγμάτων
Cloud Computing	Υπολογιστικό Νέφος
Blockchain	Κατανεμημένος Λογιστικός Κατάλογος
Artificial Intelligence	Τεχνητή Νοημοσύνη
Edge Computing	Ακροδικτυακή Υπολογιστική
Edge Nodes	Ακροδικτυακοί Κόμβοι
Latency	Χρόνος καθυστέρησης μετάδοσης
Real Time	Πραγματικός Χρόνος
National Roadmap	Εθνικός («Οδικός») Χάρτης Πορείας
Big Data	Μαζικά Δεδομένα
EU Justice Scoreboard	Πίνακα Αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δικαιοσύνη
European Commission for the Efficiency of Justice	Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης
Alternative Dispute Resolution	Εναλλακτική Επίλυση Διαφορών
Distributed Ledger Technologies	Τεχνολογίες Κατανεμημένης Λογιστικής
Agile Development	Ευέλικτες Μέθοδοι Ανάπτυξης
Business Intelligence	Επιχειρηματική Ευφυΐα
Justice Service Bus	Ενιαίο Περιβάλλον Διαλειτουργικότητας στη Δικαιοσύνη
Web Services	Υπηρεσίες Διαδικτύου
Templates	Προδιατυπωμένες φόρμες εγγράφων
Back-to-Back Agreement	Συμφωνίες υπεργολαβίας με εξουσιοδότηση υποχρεώσεων και ευθυνών του εργολάβου
Convenience Sampling	Δειγματοληψία Ευκολίας
Google Forms	Λογισμικό της Google για διαχείριση ερευνών
Chatbot	Λογισμικό πραγματοποίησης συνομιλιών (υπολογιστή - ανθρώπου)
Anonymization	Ανωνυμοποίηση
Pseudonymization	Ψευδωνυμοποίηση

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ - ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ - ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

5G	5th Generation Mobile Network
ADR	Alternative Dispute Resolution
BI	Business Intelligence
CEPEJ	European Commission for the Efficiency of Justice
DESI	Digital Economy and Society Index
DLT	Distributed Ledger Technologies
ECRIS	European Criminal Records Information System
FTTP	Fiber To The Premises
IoT	Internet of Things
RFID	Radio Frequency Identification
VHCN	Very High Capacity Network
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΓΕΜΗ	Γενικού Εμπορικού Μητρώου
ΕΕ	Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΠΜ	Εθνικό Ποινικό Μητρώο
ΕΣΔΙ	Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών
ΜΜΕ	Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΣΔΔΥ- ΔΔ	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων για τη Διοικητική Δικαιοσύνη
ΟΣΔΔΥ- ΠΠ	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Υποθέσεων για την Πολιτική και Ποινική Δικαιοσύνη
ΟΣΠΔ	Ολοκληρωμένο Σύστημα Πρακτικών Δικαστηρίων
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΤΝ	Τεχνητή Νοημοσύνη
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΤΧΔΚ	Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
Ψ.Μ.	Ψηφιακός Μετασχηματισμός

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Διοίκηση και Οικονομική των Τηλεπικοινωνιακών Δικτύων και Πληροφοριακών Συστημάτων του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η έρευνα αποσκοπεί στην **καταγραφή του αντικτύπου του Ψηφιακού Μετασχηματισμού** που είναι σε εξέλιξη **στον τομέα της Δικαιοσύνης** στην Ελλάδα και περιλαμβάνει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Όλα τα στοιχεία της έρευνας συλλέγονται ανώνυμα, είναι απολύτως εμπιστευτικά και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας, σύμφωνα με τους κανόνες για τα προσωπικά δεδομένα.

Πλαίσιο ψηφιακού μετασχηματισμού της ελληνικής Δικαιοσύνης

Το 2021 η Ελλάδα δημοσίευσε τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού (2020 -2025), που περιλαμβάνει έργα για την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας σε διάφορους τομείς μεταξύ των οποίων και αυτού της Δικαιοσύνης.

Στον τομέα της Δικαιοσύνης μέσα από 28 έργα ψηφιοποίησης (προϋπολογισμού 334 εκατ. €) στοχεύεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, διαφάνειας και ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (π.χ. μείωση χρόνου και κόστους απόδοσης δικαιοσύνης, μείωση ανάγκης φυσικής παρουσίας διαδίκων, μείωση έγχαρτων διαδικασιών).

1η ενότητα: Δημογραφικά στοιχεία

1) Ποιος είναι ο ρόλος σας στην ελληνική Δικαιοσύνη;

- A) Δικαστικός λειτουργός
- B) Δικαστικός υπάλληλος
- Γ) Δικηγόρος

2) Πόσα έτη εμπειρίας διαθέτετε στον υφιστάμενο ρόλο σας;

- A) 0-4
- B) 5-9
- Γ) 10-14
- Δ) 15-24
- E) 25-34
- Z) 35-44

3) Σε ποια ηλικιακή ομάδα βρίσκεστε;

- A) 18-24
- B) 25-34
- Γ) 35-44
- Δ) 45-54

- E) 55-64
- Z) 65-74
- 4) **Ποιο είναι το επίπεδο της ακαδημαϊκής σας κατάρτισης;**
 - A) Απόφοιτος Γυμνασίου/Λυκείου
 - B) Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ
 - Γ) Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
 - Δ) Κάτοχος διδακτορικού

2η ενότητα: Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στον Ψηφιακό Μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης

- 5) **Πόσο γνωστή σας είναι η έννοια του ψηφιακού μετασχηματισμού;**
 - A) Καθόλου
 - B) Ελάχιστα
 - Γ) Λίγο
 - Δ) Μέτρια
 - E) Αρκετά
 - Z) Πολύ
- 6) **Σε τι βαθμό είστε ενημερωμένος/η εκ μέρους της Πολιτείας για τη στρατηγική του ψηφιακού μετασχηματισμού στον τομέα της Δικαιοσύνης;**
 - A) Καθόλου
 - B) Ελάχιστα
 - Γ) Λίγο
 - Δ) Μέτρια
 - E) Αρκετά
 - Z) Πολύ
- 7) **Τι ποσοστό από τις καθημερινές επιμέρους εργασίες σας (στον τομέα απονομής Δικαιοσύνης) έχετε πραγματοποιήσει (εντός του 2024) με χρήση ψηφιακών συστημάτων και υποδομών;**
 - A) 0%
 - B) 1% - 19 %
 - Γ) 20% - 39%
 - Δ) 40% - 59%
 - E) 60% - 79%
 - Z) 80% - 100%
- 8) **Μέσω ποιού τρόπου έχετε εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων προς εκπλήρωση των καθηκόντων σας στην εργασία;**

(μπορείτε να επιλέξετε 1 ή περισσότερες απαντήσεις)

- A) Συμμετοχή σε σεμινάρια ψηφιακής κατάρτισης από το Υπ. Δικαιοσύνης
- B) Συμμετοχή σε σεμινάρια/μαθήματα εκτός του Υπ. Δικαιοσύνης
- Γ) Πραγματοποίηση μαθημάτων στην ιστοσελίδα της Εθνικής Ακαδημίας Ψηφιακών Ικανοτήτων
- Δ) Πρακτική εκπαίδευση από συναδέλφους
- Ε) Προσωπική ενασχόληση
- Ζ) Άλλο
- H) Δεν έχω εκπαιδευτεί μέχρι σήμερα στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων

3η ενότητα: Ωριμότητα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης

- 9) Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ο προσδιορισμός και η κατανομή των δικαστικών υποθέσεων με αυτοματοποιημένο/ψηφιακό τρόπο;
- A) 0%
 - B) 1% - 19 %
 - Γ) 20% - 39%
 - Δ) 40% - 59%
 - Ε) 60% - 79%
 - Ζ) 80% - 100%
- 10) Ποιος είναι ο μέσος χρόνος που παρέρχεται από την αίτηση πιστοποιητικού με ηλεκτρονικό τρόπο (μέσω www.gov.gr) έως την έκδοση του ηλεκτρονικού πιστοποιητικού;
- (αφορά στα πιστοποιητικά: μη δημοσίευσης διαθήκης, μη αποποίησης κληρονομιάς, δικαστικής φερεγγυότητας για τη συμμετοχή σε δημόσιους διαγωνισμούς/λήψη δανείων/κάθε άλλη νόμιμη χρήση)
- A) Άμεσα (περίπου 1 λεπτό)
 - B) 1 μέρα έως 1 εβδομάδα
 - Γ) 1 εβδομάδα έως 1 μήνας
 - Δ) 1 μήνας έως 3 μήνες
 - Ε) 3 μήνες έως 6 μήνες
 - Ε) Περισσότερο από 6 μήνες
 - Ζ) Δε γνωρίζω
- 11) Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται ηλεκτρονική κατάθεση Δικογράφων / Ενδίκων μέσων / Προτάσεων και σχετικών εγγράφων;
- A) 0%
 - B) 1% - 19 %
 - Γ) 20% - 39%
 - Δ) 40% - 59%

- Ε) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%
- 12) Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται δημοσίευση σε πραγματικό χρόνο της πορείας των πινακίων των Πολιτικών Δικαστηρίων;
- Α) 0%
- Β) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- Ε) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%
- 13) Σε τι ποσοστό των υποθέσεων που έχετε συμμετάσχει (εντός του 2024) πραγματοποιείται συμμετοχή δικηγόρων ή διαδίκων ή μαρτύρων μέσω υπηρεσιών τηλεδιάσκεψης;
- Α) 0%
- Β) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- Ε) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%
- 14) Σε τι ποσοστό της νομικής έρευνας που έχετε διεξάγει (εντός του 2024) έχετε χρησιμοποιήσει Τράπεζα Νομικού Περιεχομένου του Δημοσίου;
- Α) 0%
- Β) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- Ε) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%
- 15) Σε τι ποσοστό δικαστικών αποφάσεων που έχετε χειριστεί (εντός του 2024) υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ηλεκτρονικού αντιγράφου;
- Α) 0%
- Β) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- Ε) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%
- 16) Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τον μέχρι σήμερα ψηφιακό μετασχηματισμό της ελληνικής Δικαιοσύνης;
- Α) Καθόλου

- B) Ελάχιστα
- Γ) Λίγο
- Δ) Μέτρια
- Ε) Αρκετά
- Ζ) Πολύ

4η ενότητα: Μέλλον του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της Δικαιοσύνης

- 17) Τι ποσοστό εξοικονόμησης στον καθημερινό χρόνο εργασίας σας αναμένετε με την υλοποίηση του προγραμματισμένου έργου για την εφαρμογή Τεχνητής Νοημοσύνης στη Δικαιοσύνη;**

(εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης στην υποστήριξη για τη σύνταξη δικαστικών εγγράφων και αποφάσεων, για την αναζήτηση πληροφορίας με μορφή ερωταποκρίσεων για την ελληνική νομοθεσία και τις προσφερόμενες υπηρεσίες)

- A) 0%
- B) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- E) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%

- 18) Πόσο εύκολα θεωρείτε ότι μπορεί να μετασχηματιστεί το αντικείμενο εργασίας σας, ώστε να καταστεί κάποια στιγμή πλήρως ψηφιοποιημένο**

(δηλ. να υποστηρίξετε στο σύνολο της καθημερινής σας εργασίας από την ψηφιακή τεχνολογία);

- A) Καθόλου
- B) Ελάχιστα
- Γ) Λίγο
- Δ) Μέτρια
- E) Αρκετά
- Ζ) Πολύ

- 19) Τι ποσοστό των δικαστικών αποφάσεων πιστεύετε ότι πρέπει να εκδίδεται μέσω αποκλειστικά ψηφιοποιημένων διαδικασιών (χωρίς τη συμμετοχή φυσικού δικαστή);**

- A) 0%
- B) 1% - 19 %
- Γ) 20% - 39%
- Δ) 40% - 59%
- E) 60% - 79%
- Ζ) 80% - 100%

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- [1] Accenture, ΣΕΒ, Η ψηφιακή Ελλάδα: ο δρόμος προς την ανάπτυξη. [Online]. Available: <https://www.secdigital.gov.gr/wp-content/uploads/2020/07/secdigital-digital-Greece-060517.pdf> [Accessed: July 18, 2024].
- [2] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Διαμόρφωση ψηφιακού μετασχηματισμού: Επεξήγηση της στρατηγικής της ΕΕ. October 30, 2023. [Online]. Available: <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20210414STO02010/diamorfosi-psifiakou-metaschimatismou-epexigisi-tis-stratigikis-tis-ee> [Accessed: June 25, 2024].
- [3] Hellenic Blockchain Hub: Τι είναι η Τεχνολογία Blockchain [Online]. Available: <https://www.blockchain.org.gr/home/mathe/> [Accessed: June 26, 2024].
- [4] Dominic M. Mazzone, Digital or Death: Digital Transformation: The Only Choice for Business to Survive Smash and Conquer. [Online]. Available: https://books.google.gr/books?id=nl8ZBQAAQBAJ&pg=PA3&hl=el&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false [Accessed: June 26, 2024].
- [5] McKinsey & Company, What is digital transformation? June 14, 2023 [Online]. Available: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-digital-transformation> [Accessed: June 26, 2024].
- [6] Cheng Gong, Developing a unified definition of digital transformation, [Online]. Available: <https://doi.org/10.1016/j.technovation.2020.102217> [Accessed: Jun 27, 2024].
- [7] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Ψηφιακή Δεκαετία. [Online]. Available: <https://digitalstrategy.gov.gr/sectors/digital-decade> [Accessed: June 29, 2024].
- [8] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η ψηφιακή δεκαετία της Ευρώπης: ψηφιακοί στόχοι για το 2030 [Online]. Available: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_el [Accessed: June 25, 2024].
- [9] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Ελλάδα στον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας. Download European Analysis 2022 (.pdf) [Online]. Available: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/policies/desi-greece> [Accessed: June 18, 2024].
- [10] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η Ελλάδα στον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας. [Online]. Available: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/policies/desi-greece> [Accessed: June 18, 2024].
- [11] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Ψηφιακή Δεκαετία. The Greek National Digital Decade Strategic Roadmap. [Online]. Available: https://digitalstrategy.gov.gr/website/static/website/assets/uploads/digital_decade_national_roadmap.pdf [Accessed: June 18, 2024].
- [12] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Η έκθεση του 2024 για την ψηφιακή δεκαετία καλεί σε ενισχυμένη συλλογική δράση. [Online]. Available: https://commission.europa.eu/news/digital-decade-2024-report-calls-strengthened-collective-action-2024-07-03_el [Accessed: July 8, 2024].
- [13] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ελλάδα 2024 Έκθεση ανά χώρα για την ψηφιακή δεκαετία. [Online]. Available: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/el/factpages/greece-2024-digital-decade-country-report> [Accessed: July 10, 2024].
- [14] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ψηφιακή δεκαετία 2024: Εκθέσεις ανά χώρα. [Online]. Available: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports> [Accessed: July 11, 2024].
- [15] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. [Online]. Available: <https://digitalstrategy.gov.gr/> [Accessed: June 19, 2024].
- [16] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Βρείτε τη δημόσια υπηρεσία που θέλετε εύκολα και γρήγορα. [Online]. Available: <https://www.gov.gr/> [Accessed: July 13, 2024].
- [17] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εσωτερικών, Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών. [Online]. Available: [Αρχική σελίδα - Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών \(mitos.gov.gr\)](https://www.mitos.gov.gr/) [Accessed: July 13, 2024].
- [18] European Commission, 2024 EU Justice Scoreboard. [Online]. Available: https://commission.europa.eu/document/download/84aa3726-82d7-4401-98c1-fee04a7d2dd6_en?filename=2024%20EU%20Justice%20Scoreboard.pdf [Accessed: July 10, 2024].

- [19] European Commission, 2024 EU Justice Scoreboard. [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52024DC0950> [Accessed: July 10, 2024].
- [20] European Commission, 2024 EU Justice Scoreboard. Factsheet / 11 June 2024. [Online]. Available: https://commission.europa.eu/document/download/0fed95b-cbfd-40a6-a327-189a74966489_en?filename=2024%20EU%20Justice%20Scoreboard%20Factsheet.pdf&prefLang=el [Accessed: July 15, 2024].
- [21] Γιώργος Ε. Κουβελάκης, Η Ελληνική δικαιοσύνη σε κρίσιμη καμπή. Παθογένειες, υστερήσεις και σύγχρονες προκλήσεις. [Online]. Available: <https://www.constitutionalism.gr/i-elliniki-dikaiosisini-se-krisimi-kampi/> [Accessed: July 3, 2024].
- [22] Εσπερίδα του ΔΙΚΤΥΟΥ για τη Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα & την Ευρώπη: «Δικαιοσύνη και Ψηφιακός Μετασχηματισμός – Πού βρίσκεται η Ελλάδα;». February 2, 2024. [Online]. Available: https://www.sev.org.gr/arthografia_mme/psifiaki-metavasi-tou-systimatos-aponomis-dikaiosisynis/ [Accessed: July 14, 2024].
- [23] Δημήτρης Δελεβέγκος, Στην Ελλάδα η πιο αργή Δικαιοσύνη της Ε.Ε. - 4,5 χρόνια για μια δικαστική απόφαση, October 14, 2022. [Online]. Available: <https://www.kathimerini.gr/society/562091191/stin-ellada-i-pio-argi-dikaiosisyni-tis-e-e-4-5-chronia-gia-mia-dikastiki-apofasi/> [Accessed: July 3, 2024].
- [24] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Ανοιχτή δημόσια διαβούλευση για τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. [Online]. Available: <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/?p=2147> [Accessed: June 26, 2024].
- [25] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Αποτίμηση της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. [Online]. Available: https://digitalstrategy.gov.gr/valuation_pdf [Accessed: June 23, 2024].
- [26] Πανεπιστήμιο Πατρών. Σύνθετα μέτρα στην ποσοτική έρευνα: Δείκτες, κλίμακες και διαστάσεις. [Online]. Available: <https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/MST173/chapter5%CF%80%CE%BC.pdf> [Accessed: June 14, 2024].
- [27] Ελένη Γάκη, Ανάλυση Δεδομένων (Δειγματοληψία), Τμήμα Διοίκ. Επιχ., Παν. Αιγαίου. [Online]. Available: <https://eclass.aegean.gr/modules/document/file.php/211112/3rd%20Lecture%20OPEN.pptx> [Accessed: June 10, 2024].
- [28] Κοινή Υπουργική Απόφαση 429/2020 - ΦΕΚ 850/Β/13-3-2020. [Online]. Available: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-demosia-dioikese/koine-upourgike-apophase-429-2020.html> [Accessed: July 1, 2024].
- [29] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, Κατάλογος Έργων. [Online]. Available: https://digitalstrategy.gov.gr/project/ypiresies_tilediaskepsis_se_dikastiria_kai_sofronistika_katastimata [Accessed: June 15, 2024].
- [30] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Νέα [Online]. Available: <https://ministryofjustice.gr/?p=9570> [Accessed: June 11, 2024].
- [31] Ν. Χαλδούπης. Γιατί δεν αναβάθμισε η Moody's, τι λέει για το «βαρίδι» της Δικαιοσύνης. March 18, 2024 [Online]. Available: https://www.businessdaily.gr/oikonomia/109667_giati-den-anabathmise-i-moodys-ti-leei-gia-baridi-tis-dikaiosisynis [Accessed: July 8, 2024].
- [32] L. Croft. Report: AI to save lawyers up to 200 hours in the next year. July 11, 2024. [Online]. Available: [https://www.lawyersweekly.com.au/newLaw/40107-report-ai-to-save-lawyers-up-to-200-hours-in-the-next-year](https://www.lawyersweekly.com.au/newlaw/40107-report-ai-to-save-lawyers-up-to-200-hours-in-the-next-year) [Accessed: July 9, 2024].
- [33] Russell, Stuart J.; Norvig, Peter. (2021). Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.). Hoboken: Pearson. ISBN 978-0134610993. LCCN 20190474
- [34] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης, 1η ετήσια αποτίμηση εφαρμογής της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού, Νοέμβριος 2023. [Online]. Available: <https://digitalstrategy.gov.gr/website/static/website/assets/uploads/accessible-first-valuation.pdf> [Accessed: June 20, 2024].
- [35] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη (TN): Τελικό πράσινο φως του Συμβουλίου στους πρώτους κανόνες για την TN παγκοσμίως. May 21, 2024. [Online]. Available: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/05/21/artificial-intelligence-ai-act-council-gives-final-green-light-to-the-first-worldwide-rules-on-ai/> [Accessed: July 9, 2024].
- [36] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ European Ethical Charter on the use of artificial intelligence (AI) in judicial systems and their environment. [Online]. Available:

<https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment> [Accessed: July 10, 2024].

[37] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Κυβέρνησης, Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025, Κατάλογος Έργων. [Online]. Available: https://digitalstrategy.gov.gr/project/techniti_noimosyni_ston_tomea_tis_dikaiosynis [Accessed: July 8, 2024].

[38] Ελληνική Δημοκρατία, Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Απόφαση 43/2009. [Online]. Available: [43_09anonym.doc \(live.com\)](https://www.43-09anonym.doc.live.com) [Accessed: July 11, 2024].

[39] Thomson Reuters, Legal, Future of Professionals Report 2024: An executive summary for the legal profession. July 9, 2024. [Online]. Available: [The Future of Professionals: How AI is impacting the legal profession | Legal Blog \(thomsonreuters.com\)](https://www.thomsonreuters.com/legal/blog/the-future-of-professionals-how-ai-is-impacting-the-legal-profession/) [Accessed: July 11, 2024].

[40] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων. 9.4. Δικαιοσύνη, 9.4.1 Στρατηγικές Κατευθύνσεις και Στόχοι. [Online]. Available: <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/?p=2118> [Accessed: July 2, 2024].

[41] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων. 7.2. Ψηφιακές ικανότητες και δεξιότητες. 7.2.1. Προκλήσεις. [Online]. Available: <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/?p=2347> [Accessed: July 2, 2024].